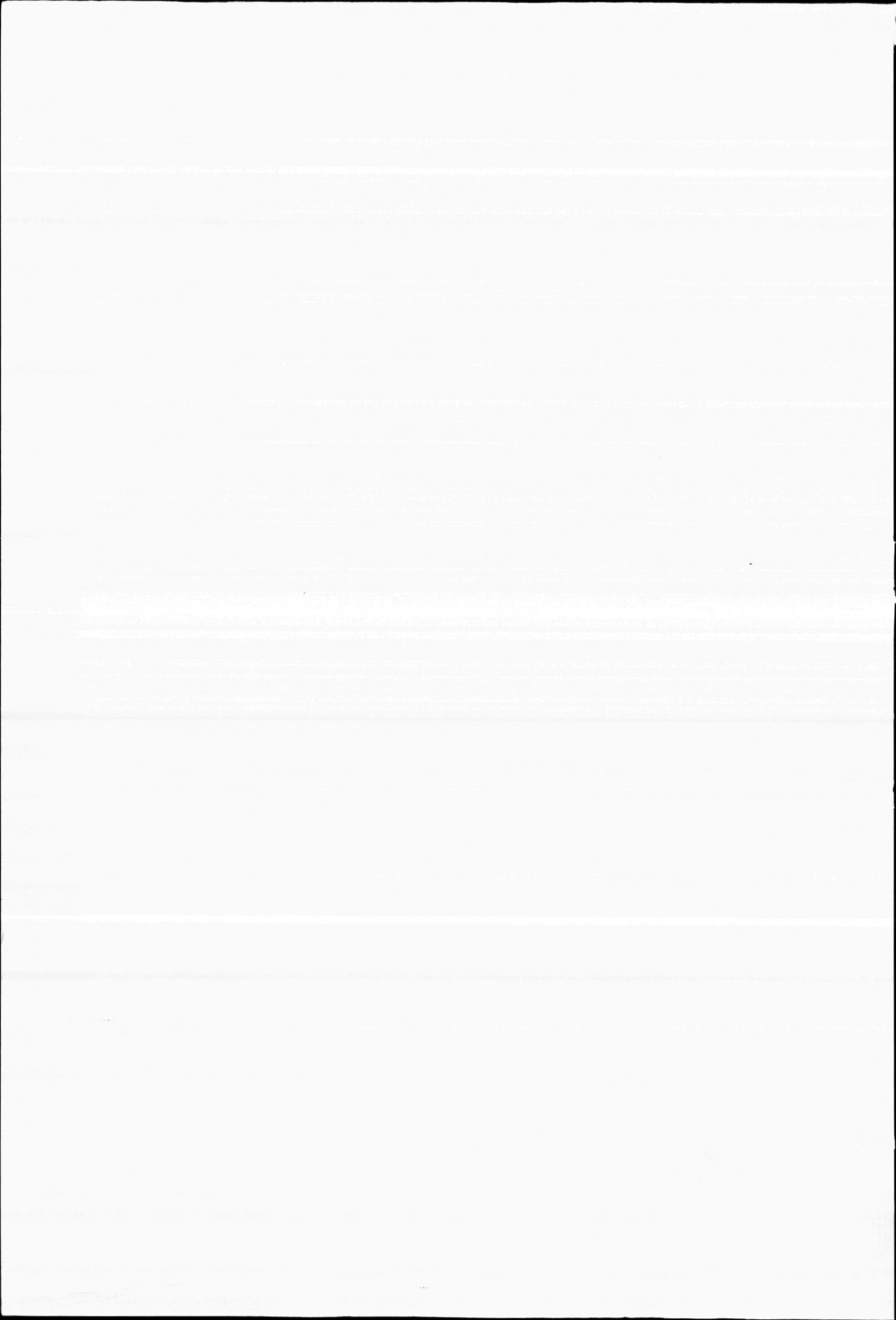

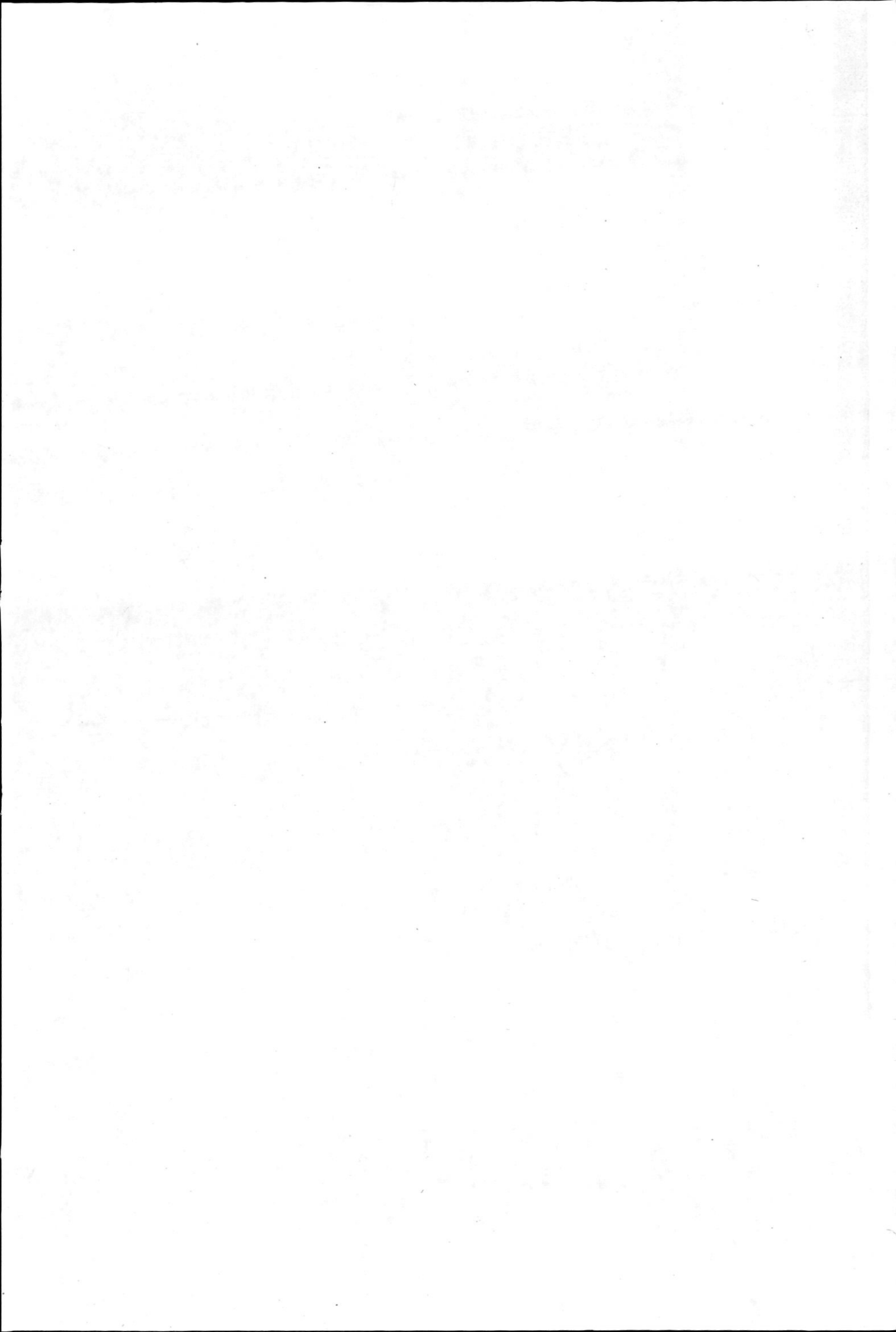

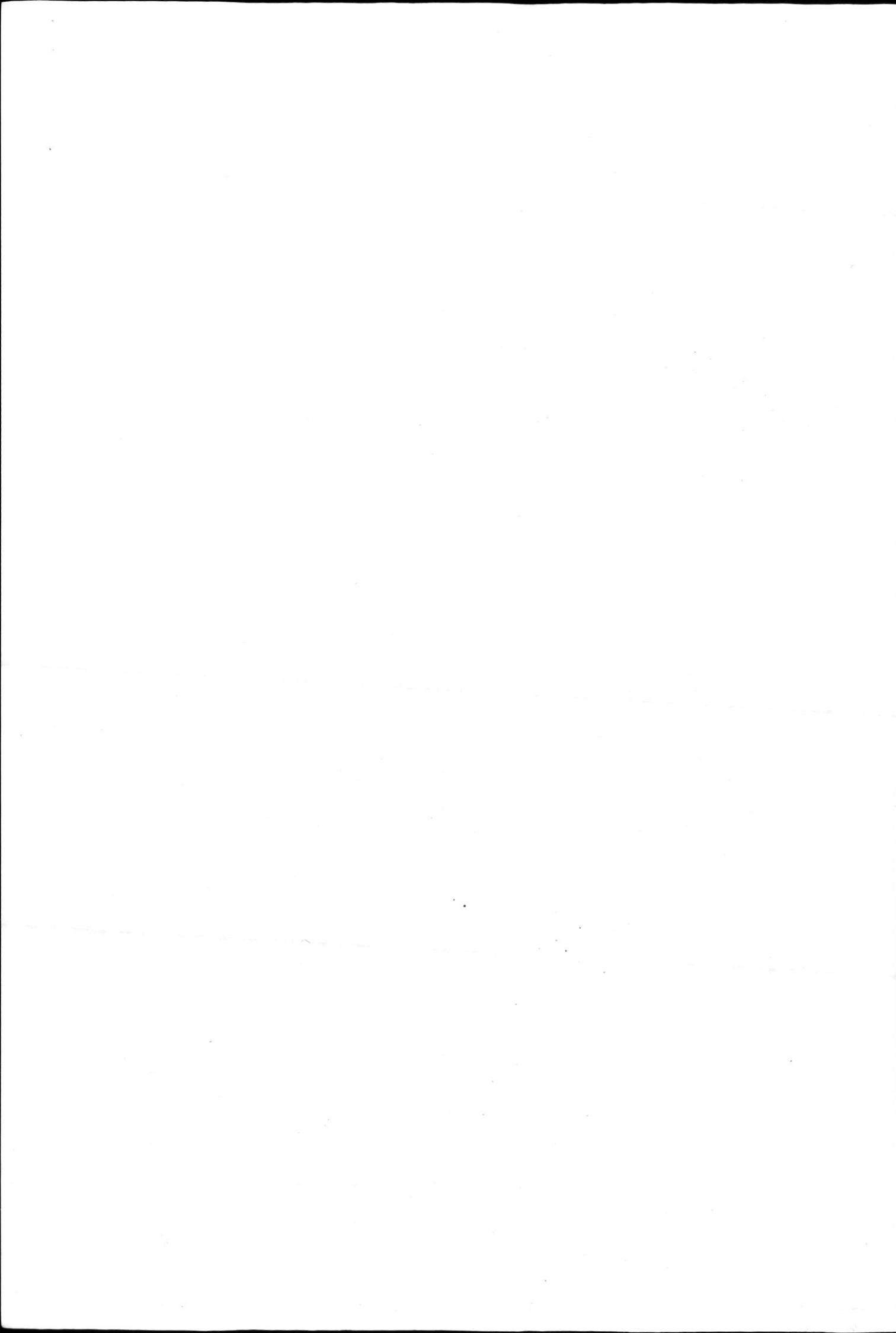
Jaarboek 1988

uitgave :
HEEMKRING TER CUERE

Sekr.: Sluisvlietlaan 100
8401 Bredene
☎ (059) 32.31.40

J A A R B O E K

1988

HEEMKRING

TER CUERE

v.z.w.

8401 BREDENE

Sekretariaat:

Sluisvlietlaan 100

INHOUDSOPGAVE.

En dit is ook reeds 25 jaren geleden!	3
door Georges Desopper.	
Middeleeuwse vierboeten en vaarbakens op de Vlaamse kust.	11
door Maurits Coornaert.	
1. DE VROEGSTE PERIODE	11
2. DE ODRATOREN BIJ BONEN.	14
3. DE TWEE VIERBOETEN VAN DUINKERKE	18
4. DE TWEE VIERBOETEN VAN NIEUWPOORT.	23
5. DE VIERBOETE VAN OOSTENDE.	33
6. DE VIERBOETE VAN BLANKENBERGE.	39
7. DE VIERBOETE VAN HEIST.	45
8. DE KLEINERE VIERBOETEN EN ANDERE VAARBAKENS. . .	51
9. DE ORDONNANTIE VAN DE ZWINLOODSEN UIT 1449. . .	55
BIBLIOGRAFIE EN AFKORTINGEN	60
GRYSHOUT - LISSEMORES - VIERTORRE - OPEX.	61
door Ferdinand Gevaert.	
DE CONCESSIE VAN DE AANLEG VAN DE VUURTORENWIJK.	67
door Daniël Dewulf.	
1. DE IMMOBILAIRE BEWERKINGEN.	67
2. DE SUBSIDIES.	81
DE SAKSEN EN DE VLAAMSE KUSTVLAKTE Ve - VIIIE EEUW. . .	95
door Daniël Dewulf.	
DUINVERPLAATSING TE BREDENE.	109
door J.Lauwers.	
berichten uitgegeven door de Gemeente BREDENE aan de bevolking in de periode JULI 1920 tot 25 juni 1924. 121	
samengebundeld door + Camiel Geselle.	
WERKING GEDURENDE HET JAAR 1988.	141
HEEMKRING TER CUERE - BEHEERRAAD.	143
LEDENLIJST.	144

EN DIT IS OOK REEDS 25 JAREN GELEDEN.

door Georges DESOPPER.

Inderdaad 25 jaren geleden moest er dringend op het Sas wederom iets gevierd worden!

We schrijven 9 augustus 1964: een receptie bij Camiel Luca, een ontvangst op het gemeentehuis, receptie en feest bij broer Robert in café "'t Boldershof", een rondgang in "open calèche" door de straten van het Sas... Waarom al deze drukte? Raymond Rousselle was gelukt in zijn poging het Kanaal over te zwemmen van Cap Griz Nez naar Dover en dat moest gevierd worden!

Op het gemeentehuis haalde burgemeester Plovie, tussen twee médailles door, de anekdote aan "hoe vader Louis Rousselle zijn zoon Raymond leerde zwemmen". Het wordt ten andere ook in het Gulden Boek van de gemeente Bredene vermeld. Louis, trainer bij de roeiclub Sport Nautique en uitbater van het nabij de roeiclub gelegen café, leerde zijn jongste spruit, Raymond, zwemmen in de vaart, in de nabijheid van de "Sport". Vanop de pontons, dienende om de roeiboten af te meren of op te halen, liet hij Raymond, met een leiband in de lenden, te water. Was Raymond nu te mager of was de leiband te wijd, feit is dat Louis tot zijn schrik bemerkte dat hij de leiband, zonder Raymond, vasthield! Geen verlet, Louis dook het water in als een volleerd redder, maar Raymond had zich al weten te behelpen en hield zich boven water, aan een meerpaal vastgeklampt. Vader Rousselle is met zijn "natte kazakke" stilletjes naar huis getrokken en Raymond werd verondersteld te kunnen zwemmen.

Charles Coleman, destijds concierge in de "Sport"

Channel Swimming Association

Commander C. G. Forsberg, O. B. E., R.N.
President

This is to certify that
Raymond Rousselle of Ostend, Belgium
swam the English Channel

from *Cap Gris Nez, France* to *Dover, England*...
on *18th July, 1964* in *15 hours 13 minutes*.

The swim was duly entered in the
Record Book of the Association
on *26th July 1964*.

..... *Gerard Forsberg* ..... President.

..... *Raymond Scott* ..... Chairman.

..... *I. Kellan-Smith* ..... Hon. Secretary.

heeft het gebeurde, opgefrist en bijgekleurd, natuurlijk meermaals verteld.

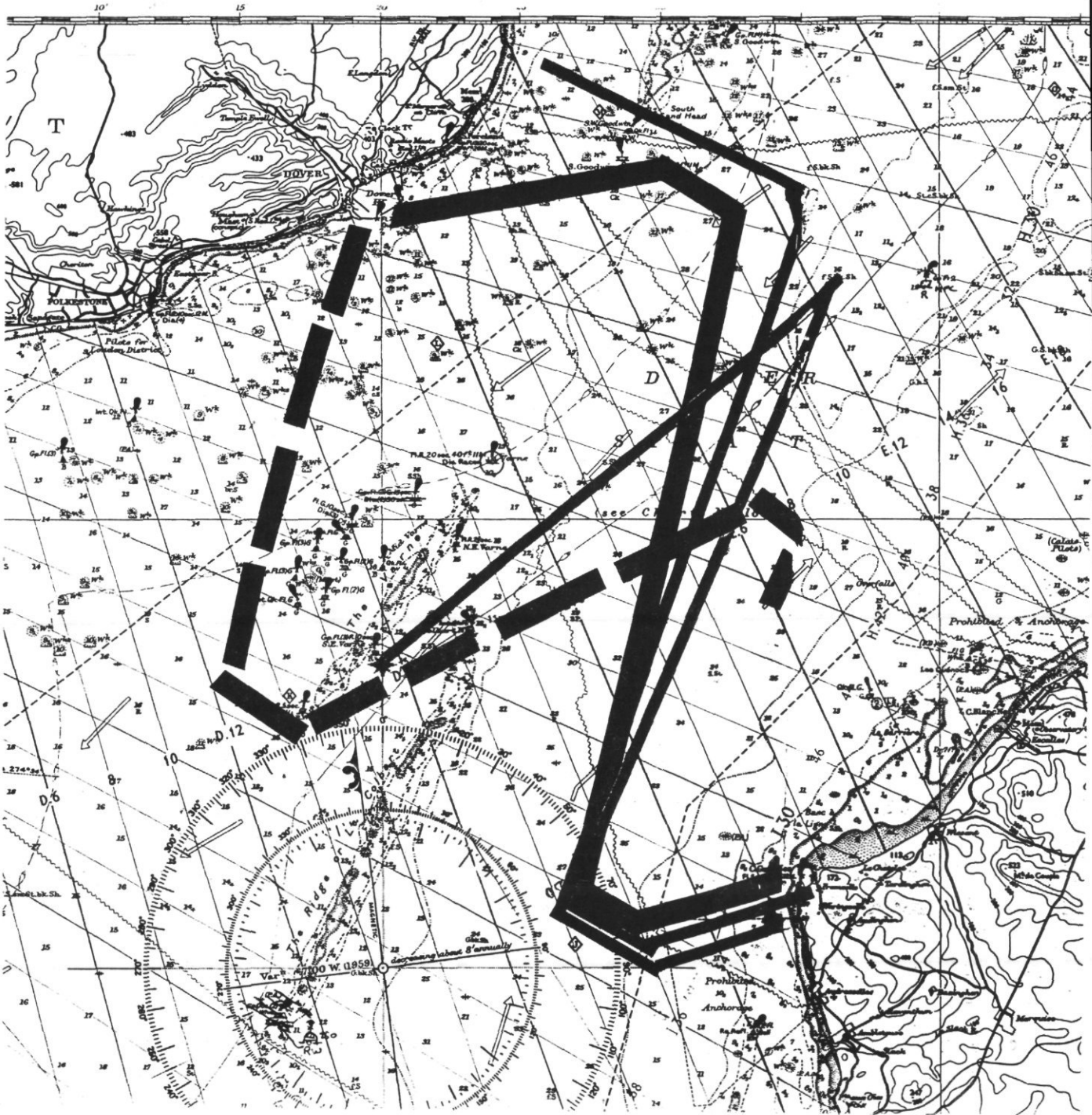
Raymond had echter de zwemmicrobe, samen met een geut vaartwater binnen gekregen. Hij werd lid van de "Waternikkers", werd de vedette van de waterpoloploeg, zwom mee in vele prijskampen en zo meer. Bracht in feite bijna evenveel uren in het water door als op de wal.

Ondertussen had Raymond werk gevonden in de Ford fabrieken te Genk, was vader Louis Rousselle van het Sas verhuisd naar Oostende en hield broer Robert ("Berten Soepe") café in "'t Boldershof", naast de Ibis.

Robert, ook een geduchte lange afstandszwemmer (de afstand Sas- Plassendale lag hem bijzonder goed), was samen met zovele andere Sassenaars, gedurende het seizoen redder op het Bredense strand. Daar was de Oostendse zwemvedette, Pierre Van Vooren, eveneens bezig, als week-end redder. Deze Pierre had het in zijn hoofd gestoken het Kanaal over te zwemmen en zocht mannen om zijn begeleidingsteam te vormen. Robert Rousselle was direkt akkoord en vol geestdrift. De Belgische Zeemacht werd erbij betrokken en advocaat Demeere zorgde voor de supervisie op het ganse geval.

In 1962, de juiste datum weet ik niet meer, zou Pierre zijn overtocht proberen waar te maken. Alles scheen in orde, de officiële afgevaardigde van de Channel Swimming Association was ter plaatse. Rond 3 uur in de morgen werd gestart, bij ruw weer, vanop Cap Griz Nez. De start verliep vlot, maar in feite stond de zee veel te ruw en werd de poging gestaakt.

Bij het naar huis toe rijden van Robert met advocaat Demeere, liet Robert zich langs zijn neus ontvallen dat hij toch wel iemand kende die het zo rap niet zou opgeven! En 't spel was begonnen, nog voor Raymond er iets van af wist. Enfin, hij werd voor de zaak warm gemaakt, begon ijverig te trainen, kwam elke week naar huis toe om in de vaart, de

spuikom of in zee te kunnen oefenen.

De trainingen verliepen naar wens en in 1963 zou zeker gepoogd worden over te steken. In Gravelines werd een begeleidingsbootje gevonden, advocaat Demeere contacteerde een notaris om de poging te registreren, de afgevaardigde van de Channel Swimming Association werd besteld en de overtocht kon beginnen.

Ondertussen had broer Robert ook niet stil gezeten. Tientallen kilo's schapenvet waren reeds aan Raymonds lichaam gesmeerd geworden. Op zee werd er steeds getraind met een volgbootje erbij. Eenmaal zelfs heeft Robert in zijn bootje, broer Raymond in volle zee kwijt gespeeld! Raymond stapte dan maar in Middelkerke op het strand en deed tientallen mensen schrikken toen ze daar deze behaarde en besmeerde "zeeduivel" voor zich zagen opdoemen. En dan moest hij nog zien thuis te geraken in zijn slipje!

Uiteindelijk kwam de grote dag: juni 1963. Het moest lukken! Er zou gestart worden om 3 uur 's morgens, één uur voor eb. Op de kaart kan men goed de zwemrichting volgen, beïnvloed door de getijdenstromingen. Eerst zwemt men een zekere tijd in "dode tij", om vervolgens met de tij van opkomend water een zo groot mogelijk stuk van de afstand af te leggen. Bij het volgende "dode tij" moet "men" over zijn, zo niet spoelt men zo van de Engelse kust weg. Natuurlijk speelt ook de wind en de hoogte der deining een grote rol.

Bijna was de overtocht gelukt! Doch, op nog enkele minuten zwemmen van de Engelse kust, "blokkeerde" het linker schoudergewricht van onze dappere Raymond. Noodgedwongen moest hij de strijd staken! Diep ontgoocheld!

Een dokter deed de blokkage af als een normale zaak: een rechtshandige mens gebruikt automatisch zijn linker arm en hand veel minder dan zijn rechtse, dewelke dus meer ontwikkeld wordt. En bij een zo hoge belasting begeeft dan uiteindelijk het flauwste deel. Doch Raymond wist nu dat hij

het kon en begon wederom te trainen, harder dan voordien. Bijzonder die linker arm werd onder handen genomen.

Een tweede poging ging twee maand later door. Niet-tegenstaande het zeer slechte weer, lukte het wederom bijna. Hier moest Raymond echter opgeven, volledig uitgeput, wegens het tegenvallende weer.

Dan maar nog meer getraind en niet afgegeven! Derde keer is immers goe keer en waarlijk deze maal lukte het! Op zaterdag 18 juli 1964 legde hij de afstand Cap Griz Nez-Dover Harbour af in 15 uur 13 minuten. Triomfantelijk zwom hij Dover Harbour binnen en stapte aan wal waar de Hovercrafts nu vertrekken. Zijn opzet was gelukt, evenwel maar ten dele, want zijn vriend en tegenspeler Van Vooren, was er een maand voordien in gelukt als eerste Belg het Kanaal over te zwemmen.

Een maand later, na opnieuw op krachten te zijn gekomen, ondernam Raymond een poging om van uit Dover naar Cap Griz Nez te zwemmen. Deze opdracht bleek echter te zwaar en Raymond diende op te geven.

Tot daar het relaas van dit sportieve hoogtepunt van een Sasse jongen, ons verteld door zijn broer en bijzonderste supporter Robert. Over de viering en huldiging op het Sas en in Oostende beloofde Robert een tweede verhaal, maar daar zal denkkelijk veel tijd en drank aan te pas komen.

Voor zijn prestatie bekwam Raymond Rousselle, als allereerste sportman, de Bredense Trofee voor Sportverdiens-
ste, nu 25 jaar geleden.

G. Desopper.

MIDDELEEUWSE VIERBOETEN EN VAARBAKENS OP DE VLAAMSE KUST

door Maurits COORNAERT.

In het heemkundig tijdschrift van de St.-Guthago kring "Rond de Poldertorens" 29e jaargang n° 3 en 4 verscheen een boeiend artikel over: "Middeleeuwse vierboeten en vaarbakens op de Vlaamse kust" van de hand van Maurits Coornaert. Het is o.m. gesteund op een diepgaande studie van Roger Degrijse: "De oudste vuurbakens van de Vlaamse kust".

Om onze horizon wat te verruimen wordt het hier integraal overgenomen, ook al zijn de Oostendse vuurtorens op Bredens grondgebied er vanzelfsprekend nog niet in vermeld.

F.R.

1. DE VROEGSTE PERIODE

In de Middeleeuwen strekte de zee kust van het graafschap Vlaanderen vanaf de monding van de Wester-Schelde (Honte) tot Grevelinge aan de monding van de Aa. Maar aangezien het graafschap Bonen (Le Boulonnais) met de steden Kales en Bonen, van 1435 tot 1477, bij het graafschap Vlaanderen behoort heeft, wensden we de genoemde twee havensteden bij het onderhavig overzicht te betrekken. Vóór de Vlaamse kust lagen ten noorden van Brugge enkele eilanden, die de delta van de Sincfala en de Honte vormden. De voornaamste eilanden waren Wulpen en Kadzand. Op de oevers van het vasteland en de genoemde eilanden ontstonden kleinere en grotere aanlegplaatsen, waar vissers en handelaars zich vestigden. Enkele van

die havens groeiden uit tot belangrijke handelssteden of vissersgemeenten (1)

Men zal zich afvragen op welke manier de Vlaamse vissers en de vreemde koopvaarders hun weg vonden op de Noordzee en de aanpalende wateren. In een diepgaande studie geeft Roger Degryse (=RD) een antwoord op de bewuste vraag (2).

Schrijver behandelt uitvoerig de middelen, die de belangrijkste aanlegplaatsen van Vlaanderen, Zeeland, Holland, Oost-Engeland en Noord-Frankrijk aanwendden om, aan hun vissers en de vreemde kooplieden, in duister weder en bij nacht, de weg naar de thuishavens of naar de handelshavens te wijzen.

R. Degryse begint zijn uitgebreid overzicht in de 9de eeuw en trekt het door tot de periode van de godsdiensttroebelen, waarin de vuurtorens en vaarbakens verwoest of vernietigd zijn.

Schrijver steunt vooral op de rechtstreekse bronnen, nl. de bewaard gebleven rekeningen van enkele Vlaamse kuststeden en andere geschreven of getekende dokumenten uit de behandelende periode. Daarbij voegt hij heelwat gegevens uit andere auteurs, die de middeleeuwse scheepvaart op de Noordzee beschrijven.

Het weze ons toegelaten om een bespreking te wijden aan de omvangrijke studie van R. Degryse.

Wij trachten ons overzicht eerder beknopt te houden, maar tevens waken we erover dat de nuttigste feiten voor het voetlicht komen. Samen met schrijver gaan we na in welke periode de oudste Vlaamse vuurtorens verschijnen, bij welke aanlegplaatsen die stonden, hoe die opgebouwd waren, met welke middelen die onderhouden werden, en wanneer die verdwenen zijn. Bij de overtalrijke gegevens van R. Degryse voegen we enkele elementen die we reeds gepubliceerd hebben aangaande de Vierboete van Heist.

---

1. HE, p. 25-26; W. Vl. Arch. 1985, p.11-12.

2. R. Degryse, De oudste vaarbakens van de Vlaamse kust.

De oudste vuurtoren op de Vlaamse kust was ongetwijfeld de Odratoren bij Bonen. Overigens vernemen we uit de periode vóór 1300 heel weinig nieuws over vuurbakens in of bij de Vlaamse havens. R. Degryse vermoedt dat de Duinkerke vissers reeds in 1254 over een vuursignaal beschikten.

Verder ontmoet schrijver vanaf 1268 "vierberghes" te Kales. Vierberghe is een omschrijving van de oudste soort lichtbakens, nl. brandstapels op een heuveltop of op een stadsmuur. Maar in 1295 bestond de vierberg op de stadsmuur te Kales al uit een ijzeren lantaarn (RD I, p.86; II p. 60-61).

In de 13de eeuw steeg de omvang van de westvaart, d.i. het handelsverkeer met de Franse, Spaanse en Portugese havens. Toen graaf Lodewijk van Male in 1367 de voorrechten van de Spaanse handelaars bekrachtigde, beloofde hij de vuurbakens op de Vlaamse kust beter te doen werken: "item, que pour le sauvement des diz marchands, leurs biens et niefs, ils soient ordonnées encontre les costières de Flandres sur la mer, à Dunkerke, Neufport, Ostende, Blankenberghe, nouvelles lumières et vierbotes (³), si comme souloient estre en vieulx temps" (RD I, p. 41).

Vertaling: we verordenen dat er, voor de veiligheid van bedoelde kooplieden, hun handelswaaren en schepen, op de zee-kusten van Vlaanderen, te Duinkerke, Nieuwpoort, Oostende en Blankenberge, nieuwe lichtbakens en vuurtorens zouden opgericht worden, zoals er in vroegere tijden bestonden.

R. Degryse meent dat de uitdrukking "en vieulx temps" een herinnering aan de vuurtorens van de Romeinse periode betekende. Schrijver denkt hier aan de Odratoren bij Bonen, die de Romeinen gebouwd hadden. Naar onze mening bedoelt "en vieulx temps" eenvoudigweg de vertaling van de toen gangbare uitdrukking "in ouden tyden". Met die woorden verwees men meestal naar een zaak, waarvan de herinnering enkele decennia ver in het verleden reikte. We twijfelen er niet aan dat de

---

³. Larousse: bouter, van het Germaanse botan = mettre, placer; in 1407 ontmoeten we "bouter le feu" (HE, p. 457-458).

genoemde vier havens reeds enkele jaren vóór 1367 elk over één of ander vuurbaken beschikten.

R. Degryse laat verstaan dat de vermelde toezegging van graaf Lodewijk beïnvloed werd door het feit dat er op de Normandische kust al vuurtorens werkten. In 1350 deed de Franse admiraliteit een vuurbaken inrichten te Fécamp, één bij Anglesqueville (tussen Le Havre en Etretat) en één op de kaap Chef-de-Caux. Dit landpunt bevindt zich op de noordhoek van de monding van de Seine. Het vuurbaken van Caux werd in 1364 heringericht, zodat het een geschikter herkenningsteken vormde voor de handelaars, die de Seine wilden binnenvaren. De bedoelde vuurtoren verwierf later de naam Sainte-Adresse (bij Le Havre) (RD I, p. 42).

2. DE ODRATOREN BIJ BONEN.

Op de kust van het graafschap Bonen stond een vuurtoren, die uit de Romeinse periode dateerde. De bedoelde streek behoorde in die tijd bij het land van de Morini. De hoofdstad van die Keltische stam was Tarvenna (Terwanen) en hun voornaamste haven heette Gesoriacum (WO, p. 1950). Die nederzetting vormde al lang vóór de veroveringstochten van Caesar (58-51 vóór Christus) een belangrijke aanlegplaats, van waaruit de schippers naar het eiland Brittania overstaken. Die haven was blijkbaar reeds vroeger bekend bij de Romeinen, want Caesar noemt deze zonder omwegen Portus Itius.

Het Woordenboek der Oudheid (WO) omschrijft Gesoriacum als volgt: "gallo-romeinse stad in het gebied van de Morini aan de Kanaalkust : thans Boulogne-sur-mer". G. Gesoriacum was waarschijnlijk de naam van de benedenstad, terwijl de bovenstad Bononia heette. Vanaf ca. 300 na Christus droegen beide stadsdelen samen de naam Bononia. Gesoriacum is zo goed als zeker identiek met Portus Itius, waar Caesar inscheepte naar Britannië. Gedurende de gehele keizertijd was het de voor-

naamste haven voor de overtocht van Gallië naar Britannië. Hier was ook de Classis Britannica gestationeerd; een vuurtoren werd er gebouwd door keizer Caligula (WO, p.1196).

Feitelijk bedoelde de Latijnse term Itium de kleine kaap even ten noorden van Bonen, in de huidige gemeente Wimille. De Griekse geograaf Straboon noemt die kaap "to Ition", en Ptolomaios noemt deze "Ition akron" (RD I, p. 49).

Gysseling geeft geen etymologische verklaring bij de toponiemen Gesoriacum, Bononia en Itium. Bij Boulogne-sur-mer verklaart hij: "le premier nom de la ville fut Gesoriacum". Hij identificeert Itium met Boulogne (Gyss. Top. Woord. I, 172 en 537).

Verder is het duidelijk dat enerzijds de Gallo-Romeinen de term Bononia vervormden tot Bolonia/Bologne, en anderzijds bij de Germaanse inwijkelingen de evolutie van die naam verliep tot Bonen(e)/Beunen.

Op de kaap Itium liet Caligula ca. 40 een vuurtoren bouwen. De Romeinen noemden zulke toren, "pharus", naar de Griekse term pharos. Met dit vuurbaken konden de Gallo-Romeinen gemakkelijker het scheepsverkeer met Britannia onderhouden. Het is echter niet duidelijk of de vuurtoren op Itium tot het einde van de Romeinse periode gewerkt heeft. Ook weten we niet of de Franken, die in de 5de eeuw de kusten van de latere graafschappen Vlaanderen, Bonen en Artezië bezetten, dadelijk de Romeinse vuurtoren in gebruik namen. Het is wel zeker dat de toren van Caligula overeind bleef, en verder als een vuurbaken kon dienen.

R. Degryse citeert een interessante tekst uit 811, die bewijst dat de toren van Bonen onder het bewind van Karel de Grote als vuurbaken werkte: "Ipse (Carolus) autem interea propter classem, quam anno superiore fieri imperavit, videntam ad Bononiam civitatem maritimam, ubi eadem naves congregatae erant, accessit farumque ibi ad navigantium cursus dirigendos antiquitus constitutum restauravit, et in sumnitate eius nocturnum ignem accendit".

Vertaling: Ondertussen begaf Karel zich naar de havenstad Bonen om de vloot te schouwen, die hij in het voorgaande jaar deed uitrusten; daar waren de bedoelde schepen samengebracht; hij liet de vuurtoren herstellen, die daar in vroege tijden gebouwd was om de zeevarenden de weg te wijzen, en hij deed boven op de toren een signaalvuur branden.

De vuurtoren bij Bonen verschijnt in de 10de eeuw als "Odrans farus". R. Degryse beschouwt die term als een afleiding van Odra/Odre d.i. de naam van de kaap waarop de toren en de nabijgelegen hoeve stonden. De Flou XI, 691, ontmoet in 1084 Gotselinus de Odera, en in 1112 Gosselinus de Odre. Hij noemt Odre "eene hofstede, oud leengoed, te Wimille; eene hofstede nabij Tour d'Odre van Boulogne".

Terecht ziet R. Degryse een germaanse oorsprong in de naam van de bewuste kaap. Hij vermeldt de Oudnoorse term oddr, die een landpunt beduidt (RD I, p. 52). Maar we wijzen toch op het feit dat het eerste lid van het toponiem "Odrans farus" de genetief van een persoonsnaam lijkt te zijn, en dat de oudste vorm "Oderans torre" kan geluid hebben.

De hoeve geheten Odre met de nabije toren vormde een achterleen van het hof van Bainquetun (4). Dit leenhof bevindt zich ca. 5 km ten oosten van Bonen. Blijkbaar hadden de koningen van het Frankrijk in de nederzetting Bagingetun (5) een leengoed gesticht, dat feodale rechten uitoefende over de omringende heerlijkheid, die in de 16de eeuw een baronie genoemd wordt. We kunnen niet achterhalen of aan het Hof van Bagingetun de leenplicht opgedragen werd, om de toren op de kaap Odre als vuurbaken in stand te houden. Het is wel zeker dat het leenhof het recht bezat om een vergoeding te eisen van de schippers, die de toren als vuurbaken gebruikten. De

---

4. Rond Bonen en Kales vinden we meer toponiemen met als tweede lid de term tun/ton, d.i. omheinde woonplaats: Audingetun, Verlingetun, Terlingetun, Alingetun, Raventun, Conningetun, Offretun, Wadentun, Fretun, Landertun (tweemaal).

5. De Flou I, 460: Bagingetun (810-812); Baighetun (1308); Verder Baincquethun, Gyss. Top. Woordenboek, I p. 94: Baincthun, Bagingatun (810-812), Germ. Baginga + tun, ferme des gens de Bago.

toren van Odre diende voor de stad Bonen als "fouier de harenghison" d.i. als vuurbaken voor de haringvisserij. Voor dit gebruik moest het stadsbestuur een jaarlijkse feodale rente voldoen aan de Baron van Baincthun. In 1565 bevestigde een vonnis dat die leenplicht bestond uit de levering van 2.000 gedroogde haringen. De rekening 1415-16 van de stad Bonen verschaft inlichtingen over het onderhoud van de vuurtoren. Twee mannen stookten het vuur, waarvoor de stad de nodige wagenvrachten hout en een hoeveelheid glei (= gedorsen tarwestro) leverde.

Het stadsbestuur verhaalde de onkosten van de vuurtoren door de stuurlieden van de haringschuiten een jaarlijkse vergoeding te doen betalen. Dit vierboetegeld bedroeg 4 schellingen parisis per boot. Dit recht werd in 1415 betaald door 16 haringschuiten van Bonen en het nabije eilandje Outreau (outreau = over het water), dat toen even ten zuiden van de stad lag. In 1563 sloeg het vierboeterecht op 16 boten van Bonen, Outreau en Le Portel (een vissersdorp tegenover Outreau). In 1570 betaalden 20 schuiten het vierboetegeld.

Aan G. Fournier ontleent R. Degryse een tekst, die ons uitlegt op welk moment de wachter van de Tour d'Odre het vuur moest ontsteken: "On allume toutes les nuicts sur le sommet (de la Tour d'Odre) un feu de charbon de terre. Celui qui en a charge, ne l'allume que lorsque la mer est parvenue au milieu de sa hauteur, et que les vaisseaux peuvent entrer. Ce feu ne dure que jusques à ce que la mer refoulant soit mitam-basse".

Vertaling: Iedere nacht doet men een steenkoolvuur branden op de top (van de toren). De bewaker ontsteekt het vuur pas wanneer de vloed de helft van zijn hoogte heeft bereikt, en de schepen kunnen binnenlopen. Het vuur brandt niet langer dan tot op het moment waarop de vloed weer voor de helft afgelopen is.

Dit citaat verschaft alvast de volgende interessante gegevens:

1. het signaalvuur brandde bij elke opkomende nachtelijke vloed;

2. de schepen voeren alleen bij hoog water binnen;
3. als brandstof had de steenkool in de 16de eeuw het hout en het stro verdrongen.

De toren van Odre, ook geheten Vieil Homme en Old Man stond op de rotswand even ten noorden van Boulogne. Het gebouw geraakte in de loop van de eeuwen zo vervallen dat het in 1644 grotendeels neerstortte. In de 18de eeuw verdween ook de rots waarop de ruïne zich bevond. Daardoor zijn er nauwelijks sporen overgebleven van de pharus van Caligula, alias Tour d'Odre (6).

3. DE TWEE VIERBOETEN VAN DUINKERKE

Zoals gezegd vermoedt R. Degryse dat de schippers van Duinkerke reeds in 1254 over een vuurbaken beschikten, omdat de stad een belasting hief op de haringschuiten en andere boten, die de haven aandeden. Verder laat de oorkonde van 1367 verstaan dat Duinkerke al één of ander vuursignaal bezat (par.1) Eerst de baljuwrekening van 1406 bewijst het bestaan van "le vierboete de la ville de Dunkerke". Maar R. Degryse kon geen stadsrekeningen uit de periode vóór 1500 vinden. De oudst bewaarde zijn 1519-1520 en 1536-1537 en vanaf 1548-1549 is de reeks rekeningen volledig bewaard. Die dokumenten zijn meestal in het Frans gesteld. Het rekenjaar begon gewoonlijk op 1 juli.

Rekening 1519-20 vermeldt twee vuurtorens te Duinkerke.

De stad betaalde een jaarwedde aan de twee torenwachters: "payé au garde du Noordfouier, de sur icellui avoir faict du feu, quant il a esté besoing, vers la mer, pour ses gaiges et pension 12 lb.; payé à la garde du Zuudfouier, de aussy par nuyt avoir faict du feu, quant il a esté besoin, pour ses gaiges et pension 12 lb.".

Vertaling: 12 pd. par. wedde betaald aan de bewaker van de Noordvierboete die op de toren aan de zee kant vuur heeft ge-

---

⁶. R. Degryse I, p. 53-60, met meer details over de toren en het onderhoud van het vuur.

maakt telkens wanneer het nodig was; 12 pd. wedde aan de wachter van de Zuidvierboete die ook bij nacht het vuur onderhield wanneer het nodig was (RD I, p. 62).

De schrijver van de rekening bepaalt niet de gehele inhoud van de woorden "quant il a esté besoin". Maar de betekenis van dit zinnetje blijkt uit de latere rekeningen. De geciteerde tekst wekt enig vermoeden dat alleen de Zuidvierboete nachtelijke vuursignalen zou gegeven hebben. Maar de volgende rekeningen zullen bewijzen dat er op beide torens bij nacht gestookt werd. Het citaat leert ons in elk geval dat er een vuurbaken stond op de noordkant van de havenmond en één op de zuidkant.

Enkele posten uit de rekeningen 1519-20 geven ons informatie over de brandstoffen, waarmee op de vierboeten vuur werd gemaakt. Op 24 oktober 1519 betaalde de stad een achterstallige som van 10 pd. 12 s. par. aan Walrave Knibbe "pour son salaire de -à la requeste de ceulx de la loy- avoir mis en tasse 25 m(ille) et demy de royseaux à luy costé de Moergracht, pour ardre aux foiers, 1 an passé".

Vertaling: als vergoeding omdat hij -op het verzoek van de wethouders- in het voorgaande boekjaar 25.500 (bundels) riet die in de Vierboeten moesten gestookt worden, opgeslagen had naast de Moergracht. Dit stapelen kostte 8s. per 1.000.

Verder leverde Jan Michiel 1.000 bundels stro voor 20 pd. en Jan van Caester 2.000 bundels tegen 2½ pd. per 100.

R. Degryse deelt mee dat de twee vierboeten "in vierkant gebouwd waren en zich binnen de stadsmuur bevonden".

Die twee torens behoorden aan de stad. Maar het stadsbestuur verpachtte de inkomsten die verbonden waren aan de uitoefening van het vierboeterecht. In 1519 ontving de stad 258 pd. par. vanwege Lucas Dhane, "lequel a en ferme le droit, que la ville a et fait exhiger à cause des fouyers, ung an durant", d.i. deze pachtte een jaar lang het recht, dat de stad mag opeisen omwille van de vierboeten. We komen echter niet te weten hoeveel vierboetegeld de genoemde pachter mocht heffen op elke visboot of handelsschip dat de haven binnenvoer.

In 1536-37 vergoedde de stadsontvanger 24 pd. par. "den wachters van den Noort ende Zootvierboete, van te doen bernen ende onderhouden by nachte ende ontyde (⁷), ten secourse van den visschers, de vieren op dezelve vierboeten, naer costume elc van hem beeden 12 lb.". Anderzijds ontving de stad 271 pd. 6 s. par. "van Hendric Baldekin, als pachter van den rechte van de vierboets, toebehoorende der stede".

Rek. 1548-49 geeft een duidelijker beeld van de taak van de vierboeters: "aux gardes des deux vierboults, pour leurs gaignes et pensions de faire et entretenir les feux de nuyt et hors heure sur le tours appelez les vierboults, au secours et sollagement des pecheurs et aultres hantans et passants les costes de la mer de Flandres, à chacune garde 30 lb. par an". Vertaling: als wedde aan de wachters van de twee vierboeten, die bij nacht en ten ontijde op de torens -geheten vierboeten- het vuur onderhouden ten dienste van de vissers en andere schippers, die regelmatig de Vlaamse kusten bezoeken, aan elke wachter 30 pd. 's jaars.

Tenslotte verschaft R. Degryse twee teksten, die bewijzen dat de bepaling "by nachte ende ontyde" vooral bedoelde, dat de vierboeters moesten het signaalvuur stoken wanneer het hoge tij bij nacht opkwam. Rek. 1557-58: 60 pd. par. "betaelt den tweek vierboulters, ven huerliedier gaignen ende sallaris, van by nachte ende ontyde de vieren up de vierboulten ghemact ende onderhouden thebbene altyts metten hooghen watere, ten secourse van den visschers ende coopvaerdersscepem, varende ende passerende voorby de coste, elcken 30 lb. tsjaers".

Rek. 1559-60: betaald voor ½ jaar, 36 pd. "aux gardes des vierboults, ayans la charge de faire et entretenir les feux par nuyct à la marée, au secours des pecheurs et aultres navires, passant au long de la coste". Vertaling: aan de wachters van de vierboeten, op wie de taak rust om 's nachts bij hoogwater het vuur te onderhouden, ten behoeve van de vissers

---

⁷. Verwijs-Verdam V, 1106: ontijt, "ongeschikte tijd van den dag, de tijd waarin het donker is en waarin men voor onraad moet vreezen".

en andere schippers die langs de kust varen.

Vanaf 1564-65 verschijnt een afzonderlijke rubriek aangaande de aankoop van "rozeaulx pour les fosières du havre", d.i. bundels riet voor de vuurbakens van de haven. De stad betaalde niet alleen de leveringen van hoeveelheden riet, maar vergoedde ook ieder jaar aan de twee vierboeters samen 12 pd. omwille van de aankoop van het hout, dat ze nodig hadden om zich 's nachts te verwarmen.

Rek. 1581-82 boekt 161 pd. ontvangen van Oudaert Claisone, "fermier du droict fousier, dict ballast et vierboetes, comme dernier enchérisseur, pour ung an", d.i. pachter van het vierboeterecht -tevens ballastrecht genoemd- als hoogste bieder, voor de termijn van een jaar. De pacht begon telkens op 1 januari. Hier vernemen we dat de stad ook een recht hief op de schepen, die in de haven van Duinkerke ballast inlaadden.

In 1583 trad Jan Block in dienst als bewaker van de vierboeten. Zijn jaarwedde bedroeg slechts 36 pd., zodat we vermoeden dat één van de vuurbakens buiten gebruik was. Farnese begon immers in 1579 van het zuiden uit, de Nederlanden te heroveren. Maar blijkens rek. 1579-80 werkte de haven van Duinkerke weer op volle kracht: 72 pd. aan "Jehan Blocq, garde des deux vierbouts, chargé de faire entretenir le feu par nuict à la plaine marée, pour enseignes et marques aux pecheurs et navires marchandes, hantans le hable de ceste ville et la coste de Flandre". Uit die tekst blijkt dat Jan Block door helpers werd bijgestaan.

In december 1588 betaalde de stad 246 pd. par. aan de metsers Mark Walrave en Jakob Rycwaert "pour avoir faict la vausure de la vierbote avec autres reparations...", d.i. die herstellingen verrichtte aan het gewelf van de vierboete en aan andere gebouwen... De herstelde vierboete wordt niet nader bepaald. Verder vermeldt rek. 1594-95 "Jehan Diers, garde des vierboetes et ayant la charge de faire et entretenir le feu de nuict à la plaine marée". Zijn wedde bedroeg 12 pd. per maand.

Vervolgens schenkt R. Degryse aandacht aan de kartografische bronnen. De twee vierboeten zijn afgebeeld op de plattegronden van Duinkerke, die Jakob van Deventer ca. 1560 getekend heeft. Ze staan ook op de tekening van de haveningang van Duinkerke ca. 1590, in het werk van L. Guicciardini: "op die afbeelding ziet men onder het woord 'Vierbode' twee vierkante torengebouwen, elk zonder kap, maar met een bovenplatform, voorzien van kantelen; op deze open daken werden waarschijnlijk de nachtelijke vuren aangelegd. Hoe dan ook, in 1645 werd het rietvuur op de torens tijdelijk vervangen door een lantaarn, waarin een grote kaars brandde. Nadat de Fransen Zuid-Vlaanderen met o.m. Duinkerke veroverd hadden, werd het toezicht op de haven en de vuurtorens ontnomen aan het stadsbestuur, en overgedragen aan de Franse admiraliteit. In juni 1676 deed de stad een poging om die overdracht ongedaan te maken. De magistraten van Duinkerke wezen op de volgende feiten: "nous avons toujours eu, comme aussy nos prédecesseurs en office, la direction et conduite du droit du fanal, qui se lève sur les vaisseaux entrans et sortants le port de cette ville, pour avecq icelluy entretenir les deux tours construits par le magistrat d'un temps immémorial, sur lesquels l'on est accoustumé d'allumer chasque nuict le feu pour faciliter l'entrée et sortie des vaisseaux, et la livraison des charbons à ce nécessaire".

Vertaling: Evenals diegenen die vóór ons de stad bestuurden, bezaten we steeds het beheer over het vierboeterecht, dat men heft op de schepen, die onze haven in- en uitvaren; dit recht diende om de twee torens te onderhouden, die in een ver verleden door het stadsbestuur gebouwd zijn; op die torens ontsteekt men iedere nacht een vuur, om het binnenlopen en uitvaren van de schepen te vergemakkelijken; (met dit recht bekostigt men) ook de hoeveelheden kolen die daarbij nodig zijn.

De Franse admiraliteit leverde geen enkele bijdrage, om de vierboeten van Duinkerke te herstellen. Eén van de torens geraakte zo zeer vervallen dat het bouwwerk niet langer meer kon standhouden: "icelluy tour a tombé en partye avecq la

ruine entière de deux maisons circumvoisines, oultre de la place, employez de tous temps à la vente de poisson, hareng frais et tous autres...".

Vertaling: die toren is (op 17 juni 1676) gedeeltelijk neergestort en vernielde tegelijk twee aanpalende huizen; de instorting verwoestte ook het plein, dat van alle tijden dient voor de verkoop van vis, verse haring en zo meer.

R. Degryse situeert de Noordvierboete als volgt: "de op 17 juni 1676 ingestorte vuurtoren bevond zich meer bepaald op de vismarkt, d.i. nabij de Noordpoort en is blijkbaar met de Noortvierboete te vereenzelvigen". Dit vuurbaken was waarschijnlijk al vóór 1676 niet meer in gebruik. De Zuidvierboete stond bij het kasteel, dat keizer Karel in 1538 te Duinkerke deed bouwen: "ce fut proche de ce château, que l'on fit bâtir peu temps après une tour pour servir de fanal ou de signal aux vaisseaux, et que subsiste encore", zo schrijft P. Faulconnier in 1730.

Vertaling: bij dit kasteel deed men enige tijd later een toren bouwen die moest dienen als baken voor de schepen en die nu nog bestaat. Hier zien we duidelijk dat schrijver niet beseftte dat beide vierboeten reeds verscheidene jaren vóór 1538 opgericht waren.

De beruchte Zuidvierboete is na 1730 in onbruik geraakt en ca. 1758 vervangen door een nieuwe toren, die een deel van de stadsmuur uitmaakte, en die de naam Leugenaar verwierf. Die vuurtoren droeg een grote havenlantaarn en vormde de zetel van de loodsdienst. Al met al zijn de twee middeleeuwse vierboeten van Duinkerke helemaal verdwenen (8).

4. DE TWEE VIERBOETEN VAN NIEUWPOORT.

De haven van de stad Nieuwpoort die ca. 1100 ontstond op de linkerhoek van de Ijzermonding (W.Vl. Arch. 1985, p. 5) beschikte over twee vierboeten. Die torens bevonden zich buiten de middeleeuwse stadsmuur op het uiteinde van de toenmalige

---

8. R. Degryse I, p. 60-65, met meer gegevens en bibliografie.

zeedijk. Volgens de kroniek uit 1680 zouden de twee vuurbakens op het bevel van graaf Gwijde in 1284 opgericht zijn. Er is echter geen dokument bewaard, dat die stelling bevestigt. Men kan wel vermoeden dat er vóór 1300 althans één vierboete stond, daar een rekening uit 1302 een persoon te Nieuwpoort situeert die Jan de Vierboetere heette.

Hoe dan ook, de twee vierboeten worden voor het eerst uitdrukkelijk vermeld in 1307. Die torens behoorden aan de stad. De ene was hoger opgebouwd dan de andere. De ene vierboete bestond tot 1414 uit een houten konstruktie. R. Degryse noemt die toren de Kleine Vierboete en hij meent dat de Grote Vierboete vanaf het begin een stenen bouwwerk vormde. Schrijver kan de konstruktie, het onderhoud en het herstel van de twee torens uitgebreid beschrijven omdat hij vanaf 1389-90 beschikt over de nagenoeg volledige reeks van de Nieuwpoortse stadsrekeningen.

De houten vierboete die de Engelsen in 1383 vernielden, werd in 1389 afgebroken. Vervolgens bouwde de stad een totaal nieuwe vuurbaken dat meer dan 200 pd. par. kostte. Die toren wordt gesitueerd in de buurt van de "Yde", een strandkreek even te noordwesten van Nieuwpoort, die een aanlegplaats begon te worden (⁹). De Kleine Vierboete stond ietwat dichterbij de Ijzermond dan de Grote Vierboete, ook geheten de "stenin Vierboete". De rekening 1 maart 1389-2/2/1390 bevat posten, die aanduiden op welke dagen de twee vierboeters de signaalvuren deden branden, d.i. "boetene":

1. (betaald aan) "Lem den Corencoper ende sinen gheselle, beede 9 ghehele weken ende begonste den 20sten dach van september, 3 lb. beede de weke, gheloopt 27 lb."; die twee mannen werkten van 20 september tot 21 november d.w.z. in het eigenlijke haringseizoen en verdienden samen 3 pd. par. week, d.i. 51 d. per man en per nacht;
2. 2 pd. "den vorseide Lem ende sinen gheselle, van vier nachten te boetene voor de vorseide dach", d.i. vóór 20

---

⁹. De Flou XVIII, 101 kent het haventje "ter yde" of "ter nieuwer yde" vanaf 1313.

september; 60 d. per man en per nacht;

3. 12 s. "den vorseiden, ene nacht te boetene, als de Fransche wine in camen"; 72 d. per man en per nacht; de rekening vermeldt niet de dag waarop de schepen met Franse wijnen uit La Rochelle aankwamen.

Rek. 1391-92 boekt het loon van de vierboeters voor hun dienst van 14 augustus tot 31 december 1391: 44 pd. "den vierboeters, van te boetene, in beeden vierboeten...20 weken van beeden, 44 s. de weke", d.i. 35 d. per man en per nacht. Van 1 januari tot 2 februari 1392 werden de vuren onderhouden door twee "vierboetichen" (1°) :

7 pd. 12 s. betaald "Griele Eggaerds ende harer gheselneide ... beede 38 s. de weke", d.i. 32 d. per persoon en per nacht. In het rekenjaar 2/2/1392-93 verdienden ze verder samen 38 s. per week. "van boetene up de twee vierboeten".

Anderzijds verpachtte de stad het vierboeterecht aan de meestbiedende. Rek. 1392-1393 boekt "t prouffyt van den vierboeten cochte Jhan de Coopman, de backer, 40 lb., 6 waerf (= maal) verhoghet, gheloopt 41 lb. 4 s."

Rekening 1393-94 noteert de volgende vierboeters en hun loon: (betaald) "Lem den Corencoper ende Heyne Michiele, van beeden vierboeten te houdene ende te boetene up haerliedder cost, 1 jaer lanc ghedurende, daerof zy hebben moeten ondert ende 38 pont", d.i. 11¼ pd. par. per maand. In 1399 ontvingen de genoemde vierboeters samen slechts 36 pd. per jaar.

Maar R. Degryse wijst erop dat ze daarbij nog vergoed werden om de aangekochte bundels stro en riet te stapelen, en dat ze op de visboten en de handelsschepen het vierboetegeld mochten heffen. Hieronder publiceren wij het tarief van het bewuste vierboeterecht.

De uitgaven voor glei en stro beliepen in 1395 96 pd., in 1396 118 pd. en in 1397 112 pd., in 1398 142 pd. Ca. 1400

1°. Het achtervoegsel ighe/-eghe beduidt een vrouw die een beroep uitoefent, b.v. herbergierieghe, besemmakeghe, zalemakeghe, steenhouweghe, e.a.

werd het glei als brandstof meer en meer verdrongen door het goedkopere riet. In rek. 1397-98 verschijnt het "riethuus", de loods waarin de voorraad riet opgeborgen werd. De stad liet dit houten gebouw in 1406 afbreken, en vervangen door een stenen riethuis dat met glei bedekt werd.

Vanaf 1422-23 last men een afzonderlijke rubriek in voor de uitgaven "van cuupwerke" ⁽¹¹⁾, gluey ende stroy".

Overigens speciëren de stadsrekeningen niet alleen de aankopen van brandstof maar ook de werken die door metsers, timmerlieden, smeden en dekkers aan de vierboeten verricht werden.

De houten vierboete brandde in 1413 grotendeels uit.

Het vernielde vuurbaken werd tijdelijk vervangen door een grote lantaarn: 5 pd. 12 s. betaald aan "Hughe Pieterszonen, lanternemakere, omme te makene de hoornen van eenre groter lanterne, omme in ghebreke van eenre houtinre vierboete, die verbrand es, meide met kersen ter zeeward te lichtene"; 32 pd. "Frans Willarde, van 200 ende 56 pond groter kersen verbarrent in de lanterne bi der vierboete, omme meide ter zeeward te lichtenen ende, metsgaders der vierboete, nachts t gat van der havenen te bewisene; coste elc pond 2 s. 6 d."; 36 pd. "Jan Eyverarde, Jan Ghise ende Joosinen, vanden vierboeten dit jaer te doene lichten ter zeeward nachts, ende de lanterne dierghelike" (rek. 1413-14).

In april 1414 pakte men de bouw van een nieuwe vierboete aan. De stad verschafte de nodige materialen o.m. 30.000 bakstenen. Een deel van die stenen kwam voort uit de huizen van het verlaten dorp "ter Yde". Op het nieuwe vuurbaken timmerde men een dak, dat met schaliën gedekt werd.

De stad betaalde 4 pd. "Ryquaerd Biesen, van scailgen gheorbord ter uterster vierboete". De bepaling "uterst" bedoelt hier de bewuste toren, van de stad uit gezien, die op de zeedijk de verste positie innam. Overigens werden voortaan de termen "stenine vierboete" en "houtine vierboete" verwaar-

---

¹¹. Verwijs-Verdam III, 2211: de term kuip(werk) beduidt ook iets wat de vorm van een kuip vertoont, b.v. "metselwerk van een ronden vorm, rondtoren".

loosd. De rek. 1426-27 vermeldt tegelijk de reeds lang bestaande "grote vierboete", en de nieuwe gebouwde "clene vierboete".

Uit de stadsrekeningen citeert R. Degryse vele posten, die slaan op het onderhoud en het herstel van de vierboeten. We ontmoeten allerlei details over de geleverde werken, de gebruikte materialen en de uitrusting van de vuurtorens.

Onderwijl vernemen we de toen gangbare termen voor veelsoortig gerief. Schrijver vermeldt de bakstenen waarmee men in 1414 de Kleine Vierboete heropbouwde. Jammer genoeg brengt hij niet de originele versie van de posten, waarin aangekochte stenen geboekt staan en weten we niet met welke termen men de Nieuwpoortse bakstenen ca. 1410 aanduidde.

In onze studie "Zeven eeuwen stenen bakken in het Brugse Vrije" (WR, p. 293-351) hebben we heel wat aandacht besteed aan de steenbakkerij en de aldaar gebruikte terminologie. Een gebakken steen werd in de 13de en 14de eeuw aangeduid met de termen "quareelteghele, quareele, teghele" (WR, p. 293-308): In het Brugse Vrije verschijnt ca. 1410 de term "maets(e)-teghele" (p. 321), ca. 1440 "maeds(e)steenen" en gewoon "steenen" (p. 329), even vóór 1500 de term "brycke" (p. 336), kort daarop "brycsteen" (p. 338), in de 17de eeuw de "mouffe", de "mouffesteen" en de "careelsteen" (p. 340).

We wisten reeds dat in de polders rond Nieuwpoort de steenbakkerij al vroeg beoefend werd. Dank zij R. Degryse vernemen we nu ook dat de terminologie van de middeleeuwse baksteen in het Nieuwpoortse vlugger evolueerde dan in het Brugse. Die ontwikkeling blijkt uit een vijftal posten die schrijver uit de Nieuwpoortse stadsrekeningen haalt.

Rek. 1421-22: een groot aantal "ghebacken steenen" gekocht; 1422-23: "3.250 steenen verdaen ten werke ende orbore van der vierbote"; 1430-31: aantallen "ghebacken steenen"; 1432-33: "ghebacken steenen"; 1475-76: een last ⁽¹²⁾ "bacsteenen gekocht om tmaken vanden nieuwen cappen van beede de vierboe-

---

¹². De term last beduidt hier 10.000 stuks (WR, p. 299).

ten". We missen echter de verdere evolutie van de terminologie van de Nieuwpoortse bakstenen.

In zijn studie vermeldt R. Degryse verscheidene Nieuwpoortse vierboeters, en het bedrag van hun jaar- en maandwedde. Schrijver besteedt ook veel aandacht aan het onderhoud van de vierboeten en hun signaalvuren. Om de onkosten van dit alles te kunnen betalen, hief de stad een recht op de vaartuigen, die van het licht van de vuurbakens gebruik maakten.

R. Degryse vond het tarief dat de stuurlieden per reis vóór hun afvaart moesten betalen. Schrijver vat dit reglement kort samen. Maar ten behoeve van de lezers wensen we toch de tekst te publiceren, zoals deze ca. 1425 in het keurboek van Nieuwpoort geregistreerd stond.

RAB, Fonds Nieuwpoort nr. 445, Keurboek 15de eeuw, f° 71vo:
"Den loon vanden vierboeters".

"Eerst dat de coopvaerders den vierboeters gheven zullen, van elken yking last, 8 d. par.; de pleyten, van elker reyse, 4s. par.; zullen hebben van eenen cocghescepe 3 s.; van jampelboots ende cleene pleyten 3 s.; van 1 jampelbote met 1 balke of zonder balke 2 s.; van 1 yking met windaze 2 s.; van yking zonder windaes ende vereboots 12 d.; van eene corfscepe, van elker reyse, C (=100) harinck of 9 s. par.; van elken andren harinckscepen, benoorden varende binne de harincktyd, C harinck of 8 s. par.; van elken slabbote binden harincktyd 5 s. par.; van allen andren scepen varende ter cleenre neringhe, van elken scepe binne elke theilt, 3 s. par."

Het bovenstaande reglement zet de eigenlijke handelsschepen voorop. Deze betaalden een vierboetegeld van 2/3 s. per ijkinglast, d.w.z. in verhouding tot het laadvermogen. Dit laatste werd berekend volgens het aantal geijkte lasten dat een schip kon dragen. Gilliodts kent niet het laadvermogen van die term, maar verklaart terecht: een "ykinghe" is een "sorte de bateau d'intérieur" (13).

Een betwisting aangaande het vaarverkeer op de Ieperleet B,

---

¹³. L. Gilliodts, Inv. Arch. Ville de Bruges, Gloss, p.792.

die strekte van Nieuwdamme aan de Ijzer tot de Overdrag van Schipstale bij Brugge, verschaft ons een duidelijker inzicht in de term ijkinglast.

In 1416 gold het volgend tarief voor boten die geladen door de Speie bij Hannebeck Brug ⁽¹⁴⁾ passeerden: 2 s. par. "van eenen scepe gheladen met eenre ykinge last"; 1 s. "van eenen scepe met eenre halver ykinghe last, dat twee mesbanken heift". Maar tengevolge van een betwisting werd in 1432 de bedding van de Ieperleet B zoveel vernauwd "dat gheen ykinghe scepen daer duere varen en souden moghen". Tenslotte beval Filips de Goede toch de hindernissen uit de waterloop te halen. De vaart was weer vrij voor "les bateaulx appelez ykinghes, houtheemers et autres portans la charge de six tonneaux de vin ou audessous", d.i. de boten geheten ijkingen, houtemers ⁽¹⁵⁾, en andere die minstens de last van 6 tonnen wijn kunnen dragen. Het ziet er dus naar uit dat een geijkte last een vermogen van 6 ton vertegenwoordigde (STP, p. 49-59).

Het reglement van het vierboeterecht van Nieuwpoort somt vervolgens de kleinere vrachtboten op. Die werden belast per reis:

1. een pleite "vrachtschip met platte bodem", 4 s.
(Verwijs-Verdam VI, p. 464);
2. een kogge, "een breed, plat rond schip, ook als koopvaardijschip gebruikt", 3 s. (ibid. III, 1677);
3. een jampelboot ofwel een kleine pleite, 3 s.;
4. een jampelboot met slechts één ofwel geen balk, 2 s.;
- (16)
5. een boot van 1 geijkte last, met een windas (om vrachten te laden), 2 s.;
6. een boot van 1 geijkte last zonder windas, ofwel een

---

¹⁴. De bedoelde speie bevond zich op 2.300 m ten westen van de Schipstalebrug; zie STP, p. 43-48; top. reg. nr. 100, 263 en 291; top. kaart.

¹⁵. Verwijs-Verdam III, 657: houtemer = houtschuit.

¹⁶. R. Degryse wijst erop dat bedoelde balk tegelijk een roeibank vormde; schrijver vermeldt visboten met of zonder balken (HE, p. 78).

veerboot, 1 s.

In de derde kategorie vinden we de verschillende haringvangers. Een korver was een boot die verse haring in korven aan wal bracht. Zulk vaartuig moest per reis 100 haringen leveren of 9 s. betalen. De andere haringschuiten werden alleen tijdens de eigenlijke haringperiode belast. Dit seizoen -geheten de haringteelt- liep van 24 augustus tot 1 november.

"Benoorden" beduidt hier: langs de oostkust van Engeland en Schotland (HE, p. 97). Op een gewoon haringschip hief men 100 haringen of 8 s.; op kleinere schuiten, geheten de slabboten 5 s. (17); op alle andere boten die gedurende de teelt alleen de kustvisserij beoefenden, 3 s. (18).

Hierboven brachten we de naam van enkele personen, die de signaalvuren onderhielden. R. Degryse leert ons verder nog meer vierboeters kennen. In 1426 werd een jaarwedde van 48 pd. par. betaald aan "Jan Blompot ende sinen gheselle, van den vierboeten te verwaerne ende te boetene"; in 1444 48 pd. aan "Jan de Wale, vierboeter van den vierboeten"; in 1458 40 pd. aan "Clais Everaerd ende Lauwers Ghys, vierboeters". Maar in 1475 blijkt dat de vierboeters een bijkomende jaarwedde van 24 s. par. trokken omdat ze ook het toezicht hielden op de bakens, die op de dammen bij de ingang van de haven stonden.

Rek. 1475-76: (betaald aan) "Jan Baert ende Lammin Oudegod, onthouden vierboeters... omme de vierboeten te bewaeren ende daer inne bi nachte te vieren ende te boeten, omme welvaert ende kennesse (= als vaarbaken) van den varende coopman ende visschers ter zee, te wedden elc van 20 lb. par. sjaers, hier ghevallende uitgaende lauwe 75 (= 31 jan. 1476); van den boo-

---

17. Verwijs-Verdam VII, 1182: slabboot = haringschuit; verwijst naar "Slabbe, eene soort versche haring".

18. HE, p. 119-122: de "cleene neringhe" of "cleene vischerie".

men (¹⁹) teekenen ende bakenen teynden der haven ende up de veldammen (²⁰) te stellen ende tonderhouden, 24 s. elcx jaers, hier van desen jare betaelt 24 s."

Rek. 1547-48: (betaald an) "Joos Vos ende Jacop Boeyer onderhouden vierboeters, te wedde van 20 lb. parisis tsjaers, ende vande baeckens up de haven te stellen 24 s. par. tsjaers valende telcker Lichtmesse; es hier over Lichtmesse 47 (= 2 feb. 1548) betaelt 41 lb. 4 s."

Rek. 1552-53 boekt de vierboeters Passchier Gillis en Jakob Blok, met idem jaarwedde. Rek. 1563-64; (betaald aan) "Passchier Gillis ende Jan Vos, vierboeters, te wedde van 20 lb. par. tsjaers ende voor stapelen van den ryde elck thien pond par. ende voor de bareelen up havene te legghen elck 24 s. par., comp tsaemen 62 lb. 8 s. par. ". De bedoelde bareelen waren de in 1475 vermelde slagbomen.

Een tekst uit 1579 laat horen dat aan de vierboeters de bijkomende opdracht toevertrouwd was, om de inhoud van de aankomende vaartuigen te kontroleren. Voor die bijzondere taak kregen ze elk 3 pd. 1 s. par.: "Jan Wafere ende..., vierboeters deser stede zyn anghenomen by die van der wet, omme wachte thoudene up dhavene deser stede, ende alle ghetyde hemlieden te employeren omme te ondersouckene de scepen die zouden moghen voor het landt ligghen omme alhier te arriveren ende oock zo verre zy eenighe scepen bevonden ter leegh water ghehanckert dezelve met haerlieder boot an te gane ende besouckene, daerof goede cheyne (= sein) up haerlieder boot te houdene ende ghevene an de naeste vierboete, alst noodt waere, de welcke oock daeran gaede slaen zullen, dewelcke daerof voort adverteren zullen de wachte in de stede met een uptreckende lanteerne, daer(aen) een mast diezelve up ende

---

¹⁹. De term boom beduidt hier slagboom van de haveningang. R. Degryse vermeldt de "boomhouders" van de haven (I, p. 76). Verwijs-Verdam I, 1363, kent de term "boomscluter, hij die op den bepaalden tijd de haven sluiten moet".

²⁰. HE, p. 28: velddam, dwarsdam gelegd aan de buitenzijde van de zeedijk, om de dwarse stroming te breken; Verwijs-Verdam VIII, 1388: velddam, keerdam.

neder laeten".

Op 1 oktober 1591 werden "gheaccepteert voor vierboeters Jan Willaert ende Maertin de Vos" tegen een jaarwedde van elk 48 pd. par. Ze kregen tevens de taak om "den coopman alhier arriveerende waer te nemen ende tassisteeren in den noodt", d.w.z. helpen de haven binnenloodsen. In juni 1593 "es gheaugmenteert de gaige van Jan Willaert ende Gillis Aernoult, vierboeters, elck van twee pond groote tsjaers, commende elcken jaeren 8 pd. grooten, ende hebben beloofd twee jaeren alhier te dienen, ende zullen heuren woonste houden up de vierboeten, die in refectie ghestelt zynde". Dit citaat is blijkbaar het vroegste dat ons meedeelt dat de vierboeters in hun torens moesten wonen.

R. Degryse wijst erop dat de daken van de twee vuurtorens in 1475 tot naalden uitgebouwd werden en dat "beide Nieuwpoortse bakens elk het architectonisch voorkomen verkregen dat ze tot in de 18de eeuw zouden blijven behouden". De Grote vierboete werd in 1591 door brand geteisterd, maar daarna helemaal hersteld.

In 1613 moest de Kleine vierboete heropgeknapt worden. Dit vuurbaken maakte toen reeds ca. 20 jaren deel uit van een klein fort dat "de Vierboete" genoemd werd.

De Kleine vierboete werd in 1716 volledig herbouwd tot een achthoekige toren. In 1794 hebben de binnenvallende Franse troepen het fort Vierboete zo hevig beschoten dat de daar staande "kleine viertore" zwaar gehaverd werd. Dit feit betekende het einde van de Kleine Vierboete.

Ook de "grote viertorre" leed enige schade bij het Franse bombardement. In 1858 liet de Belgische regering deze vuurtoren restaureren en zijn verlichtingsstelsel verbeteren. Op de afgeknotte spits werd een grote olielantaarn geplaatst, die van 1863 tot 1885 als vuurbaken diende. In 1892 heeft men de top van de naald in zijn oorspronkelijke vorm hersteld. De Grote Vierboete bleef bestaan als de enige middeleeuwse vuurtoren op de Vlaamse kust. "Het mag dan ook spijtig genoemd worden dat deze merkwaardige vuurboet bij het begin van de

eerste wereldoorlog werd verwoest", zo besluit R. Degryse zijn overzicht van de Nieuwpoortse vierboeten (²¹).

5. DE VIERBOETE VAN OOSTENDE.

Het middeleeuwse vuurbaken van Oostende wordt niet vroeger vermeld dan in 1367 (par.7). Toch mag men aannemen dat de schippers van Oostende evenals die van Nieuwpoort, Duinkerke en Blankenberge, reeds vóór 1300 over een of ander signaalvuur beschikten. Maar de vroegste uitdrukkelijke attestatie van de Vierboete stamt uit de stadsrekening 1406-07: een verzoek van het stadsbestuur "omme ghedolven te hebben den waterganc van de vierboete westwaerd". Verder boekt rek. 1407-08 het verzoek van de stad om ook "den krync (= bocht) van den vliete, die leghet biden vierboete" te laten herdelven.

De bedoelde vierboete was een houten bouwwerk, dat op de duinen even ten westen van de stad stond. Daar bevond zich dus de aanlegplaats van de Oostendse vissers (RD II, p. 46-47). De geciteerde "waterganc" was de St.-Katarinawatergang, die Oostende verbond met de Hoofdwatergang van de watering Woutermans Ambacht (= WA). De vermelde Vliet was -zo meent ook R. Degryse- de later zogenoemde Havenvliet (op die plaats ligt nu het Leopoldpark).

Die kleinere waterloop was een zijtak van de St-Katarinawatergang die tot bij de vierboete liep. Wanneer Oostende in 1407 wenste dat de bewuste twee waterlopen door WA zouden geruimd worden, dan was het omdat deze dienden als vaarweg naar het binnenland.

Reeds in 1285 verzocht Oostende dat WA de St.-Katarinawatergang, ook geheten Terstreepvliet, zou verbreden en verdiepen, zodat die waterloop als schipvaart kon dienen. Het bedoelde traject werd vervolgens gekanaliseerd en verwierf geleidelijk de naam Oostendse Watergang. Het eindpunt van die vaarweg lag

---

²¹. R. Degryse I, p. 65-79, met meer details over de vierboeten.

bij het zuideinde van de huidige Kapellestraat. Maar enkele jaren vóór 1407 werd ook de vermelde Vliet gekanaliseerd. Vanaf dit moment -en wellicht al jaren voordien- werden de uit de zee aangevoerde goederen gelost op het strand bij de vierboete, en daarna overgeladen op kleinere vaartuigen die in de Vliet lagen te wachten. De boten voeren vervolgens op de Oostendse Watergang, de Hoofdwatgang van WA en de Ieperleet B naar Brugge en het Zwin ofwel naar de steden van het Westland (²²).

De Vierboete van Oostende werd in 1422 zwaar door brand beschadigd. Het stadsbestuur deed dadelijk het verkoelde puin ruimen en het vuurbaken herstellen "omme dat noot was ende harincteilt voor handen was". In 1445 kregen de Oostendenaren de vergunning om een havenkom aan te leggen zodat de boten niet langer meer op het strand moesten aanleggen. Het graafwerk werd al gauw aangepakt en op 18 oktober 1446 voeren de eerste haringschuiten de schuilhaven binnen. De inplanting van de havenkom was zodanig berekend dat de Vierboete zich op de westzijde van de toegangsgeul bevond.

De stad maakte van de aanleg gebruik, om de verbinding met het binnenland te vergemakkelijken. In 1447 besloot men een "verlaet" (= sluis) te maken, dat zou "ligghen westwaerts van der havens tot bi den vierboete".

Terecht stipt R. Degryse aan dat hier de later zogenoemde "westspoye" bedoeld wordt. Die sluis stond in de zuidwesthoek van de havenkom en gaf toegang tot de Vliet (= Havenvliet). Vanaf ca. 1450 konden kleinere vrachtschepen, van zee uit, door de Westspeie van Oostende versassen en verder varen in de Oostendse Watergang tot de Noordspeie. Daar versasten ze naar de Hoofdwatgang. Op die waterloop voeren ze naar de Overdrag bij Snaaskerke die de boten naar de Ieperleet B overbracht. (HE, p. 86-88).

De Vierboete werd niet rechtstreeks door het stadsbestuur,

---

²². We behandelen de waterwegen en de haven van Oostende in: HE, p. 86-88; W. Vl. Arch. 1985, Een bijdrage tot de historische geografie van de Westvrije, p. 2-15.

maar onrechtstreeks door een afzonderlijke instantie beheerd. Dit beheer was in handen van "vierboetmeesters", ook geheten "officiers". Een klerk maakte de jaarlijkse rekening van de inkomsten en uitgaven. De inkomsten kwamen voort uit het vierboetegeld. De onkosten omvatten het onderhoud van het signaalvuur, het herstel van het gebouw en het loon van de vierboeter. De beheerders van de Vierboete stonden op hetzelfde peil als dit van andere openbare instanties in de stadsgemeenschap.

Uit de stadsrekening 1428-29 excerpeert R. Degryse een post die de positie van de vierboetemeesters weerspiegelt: (op 19 mei 1428) "waren vernieut dofficiers van der helegher kerke (= kerkmeesters) van der dissche (= dismeesters), van den ghasthuse ende van der vierboete ende haerlieder clercken ende dezelve ghedaen eeden ghelyc dat ghecustumert es (= zoals gewoonlijk)...zo waren ghehoort de rekeninghe van de dissche, van den ghasthuse ende van der vierboete van deser zelve jaerschaere, ende ter zelve tyd zo was verteirt biden heere, wet (= schepenen), dischmeesters, vierboetemeesters ende voechden van den ghasthuse ende haerlieder clercken... 4 lb."

Het is duidelijk dat het ambt van de meesters en de klerken van de vermelde instanties elk jaar moesten "vernieuw" worden, dat die personen dan weer beëdigd werden en dat de schepenen tegelijk de rekeningen hoorden.

In de oorlog die de stad Brugge en het Brugse Vrije van 1488 tot 1492 voerden tegen aartshertog Maximiliaan kreeg de stad Oostende het hard te verduren. Waarschijnlijk heeft ook de Vierboete schade geleden (²³). Maar vanaf 1492 konden de Oostendenaren het herstel van hun stad en haven aanvatten. De Vierboete werd weer in orde gebracht. De stadsrekening 1493-94 vermeldt voor het eerst weer dat de schepenen "de rekeninghe van der vierboete ghehoort" hebben. Maar uit het feit dat de vierboetemeesters niet meer in de rekening voorkomen,

---

²³. De bedoelde oorlog wordt uitvoerig behandeld in: KZ, p. 221-224; HE, p. 98-100; WR, p. 62-65.

moeten we afleiden dat de stad het beheer over de Vierboete overgenomen had.

Voortaan betaalde de stad zelf de wedde van de vierboeter. Rek. 1494-95: betaelt Adriaen Maech, vierboetere, van de vierboete bewaert thebbene 37 nachten, te 5 s. par. elken nacht, comt 9 lb. 5 s.". Verder blijkt dat de Vierboete tijdens de herstelperiode ca. 1492 in steen herbouwd was. Rek. 1487-98: "betaelt Cornelis de Wroede, maetsenare, van dat hy maetste an die vierboete", 3 pd. 12 s.; 1498-99 "betaelt Adriaen Vinckedey, vierboetere, ter cause van zyn aerbeide, 24 s."; 1502-03: drie metsers betaald, "van ghemetst te hebene de vierboete".

Het onderhoud van het vuur, van de toren en van de aangrenzende zeewering kostte veel geld. Men had zeer veel glei nodig om de buitenberm met krammatten te beschermen ⁽²⁴⁾. Maar de stad zuiverde de tekorten aan. Daar de uitgaven meestal globaal geboekt werden, verneemt R. Degryse weinig details over de aard van de omvang van de gekochte brandstoffen. In de 1ste helft van de 16de eeuw werd het signaalvuur vooral met riet gestookt. We citeren een post uit rek. 1518-19 : 5 pd. aan Laureins Zeghers "ter cause van triet van de voornoemde vierboete in zyn schuere zekeren langhen tyt gheleghen". Maar uit rek. 1562-63 blijkt dat men in de Vierboete ook met glei stookte.

Het stadsbestuur zocht naar nieuwe bronnen van inkomsten om de zware onkosten van de Vierboete te bestrijden. Op 5 maart 1540 "was ghedeputeert Jan du Moullin, pencionaris (= raadsheer), te reysen ter Nieupoort ende Dunckercke, omme te weten wat recht dat men aldaer exhigierde ter cause van der vierboete ende ballaste". We zagen reeds dat de stad Duinkerke in haar haven een ballastrecht hief (par.3). R. Degryse vond echter geen enkele aanduiding dat ook te Oostende het ballastgeld ingesteld werd.

---

²⁴. Krammen was stromatten vastmaken op de zeedijk (HE, p. 37, 160-161); zie KZ, p. 136: het leggen van krammatten.

In 1564 werd de functie van "clerc ende ontfangher van der vierboete" afgeschaft. Men voegde de "administratie van der vierboete van deser stede" bij die van de stadsontvanger. Deze laatste kreeg voor die bijkomende taak een jaarwedde van 12 pd. par.

Tegelijk besloot men dat het vierboeterecht niet meer moest geheven worden op elk vaartuig afzonderlijk, maar op alle netten die tijdens de haringteelt in zee meegevoerd werden. Dit vierboeterecht bedroeg 1 s. par. per net. Het moest niet betaald worden door de stuurman maar door de waard van de uitgerede boot (²⁵). Rek. 1564-65 omschrijft die nieuwe manier van heffen als volgt: "ontfanck van trecht van de vierboete binnen deser stede, ter cause dat elck weerdts over zyne visschers jaerlicx gheeft ende betaelt telcken kersmesse, omme het onderhouden ende bedienen van dezelve vierboete voor huerlieders schepen, ter harincteelt by nachte uut ende in commende, eene groote van elck net, dat ter voornoemde teelt tzeewaerts gaet".

Rek. 1564-65 somt 32 waarden op, die elk voor een genoemd aantal netten het vierboetegeld betaalden; dit recht bracht 98 pd. 7 s. par. op; in de haringteelt van 1564 gebruikte men samen 1967 haringnetten. R. Degryse geeft nog de volgende cijfers: in 1566, 36 waarden, 2144 netten, 107 pd. 2 s.; in 1567 38 waarden, 2206 netten, 110 pd. 6 s.; in 1568 36 waarden, 1926 netten, 96 pd. 6 s.. In 1565 ontmoeten we "Adriaen de Clercq, als bediener van de vierboete"; met een jaarwedde van 36 pd. Rek. 1574-75 laat horen dat de periode waarin het signaalvuur moest branden, liep van 1 september tot de volgende Paasdag: "dies en compt tbedienen maer inne telckent septeembre als de visschers gaen vaeren ter haryncteelt, ende gheduert tot paesschen daernaer dat hy boeten moet alle nachtghetyde om de schepen alsdan uut ende invarende".

Verder ontbreken de stadsrekeningen van 1581 tot 1605, zodat

---

²⁵. We omschrijven de functie van de visserswaarden in HE, p. 91-94.

R. Degryse niet kan nagaan wat er, precies in de troebele periode 1583-1604, met de Vierboete is gebeurd. Toen Farnese op het punt stond om het Brugse Vrije helemaal onder de voet te lopen, besloten de Calvinisten stand te houden in de verschafte kuststeden Oostende en Sluis. De garnizoenen van beide plaatsen verdedigden zich door de taktiek van de inundatie. De Sluizenaren staken even ten zuiden van hun stad de dijk van het Zwin door (WR, p. 97) en de Oostendenaren openden de zeekering even ten oosten van hun stad (²⁶).

R. Degryse citeert de Nieuwpoortse auteur Jakob Marchant die de vierboeten van Oostende, Blankenberge en Heist beschrijft zoals die ca. 1590 bestonden: "Pharum ostentat sive turriculam lapideam, ex qua ad regendos navium cursus et praecavenda vada, ignes ex arundine stipulave noctu emicant, quandiu maris fervor allabatur; quales etiam Ostend, Blancobergae, pagogue Heisto conspiciuntur; quae extra oppida sunt et vierboute, ab accensis ex arundine aut stipula flammis, appellantur".

We vertalen de passage als volgt: men ziet een pharus, d.i. een stenen torentje; van daaruit zendt men bij nacht, zolang het hoogwater opsteekt, vuursignalen uit, die met riet of stro gestookt worden, om de koers van de schepen te richten en deze te waarschuwen voor de ondiepten; zulke torens bemerkt men ook te Oostende, Blankenberge en in de parochie Heist; ze staan buiten de bebouwde kom, en worden vierboeten genoemd, omdat de vuren branden met riet of stro.

Verder kunnen we moeilijk geloven dat de Oostendse Vierboete het beleg van 1601-1604 heeft overleefd, vooral omdat de aanval op de stad van het westen uit gekomen is. De havenkom van 1446 werd opgeheven. De geul die zich vanaf 1583 op de oostzijde van de stad gevormd had, diende voortaan als aanlegplaats. De ingang van die nieuwe haven werd aangewezen door middel van twee lantaarns. Ca. 1650 begon de stad een loods-

---

²⁶. De bedoelde fase van de Tachtigjarige Oorlog wordt behandeld in: KZ, p. 232-244; HE, p. 139; WR, p. 97-99; DSL, p. 144-145, 163-169.

vuur- en kaaigeld te heffen, dat 16 s. par. per last bedroeg.

Hoewel de havensignalisatie niet voldeed, werd toch eerst in 1772 een nieuwe stenen vuurtoren gebouwd. Deze stond op de buitenbastion op de westzijde van de haveningang. Het signaalvuur werd eerst gestookt met steenkool en later met olie. De bedoelde vuurtoren werd de Vlaggestok genoemd, omdat op de top ervan steeds een vlag wapperde en "was de eerste in de reeks van vier dergelijke gebouwen, die telkens met steeds modernere apparatuur elkaar tot heden te Oostende zouden opvolgen".

6. DE VIERBOETE VAN BLANKENBERGE.

Voordat we de geschiedenis van het genoemde vuurbaken aanvaarten, weiden we even uit over de oudste topografie van de stad Blankenberge. In de vroege Middeleeuwen vormde de Vlaamse kustvlakte een uitgestrekt schorreland, dat uit verscheidene schapenweiden bestond. De schorreweide in de sektor rond het later Blankenberge heette Scharphout. Toen ca. 960 de dijklijn Gentele (= Blankenbergse dijk) - Evendijk A - Zidelingse opgeworpen werd, viel Scharphout nog buiten de indijking. Maar die schapenweide werd enkele jaren later gewonnen door twee dijken, die later de West- en de Oostdijk van Blankenberge heten. Binnen het poldertje van de Oostdijk gingen enkele vissers wonen. Hun dorp kreeg de naam Scharphout (27).

Aan de oostzijde van de Gentele werd ca. 1040 de Evendijk B aangelegd. Binnen die dijk ontstond ca. 1070 de parochie Uitkerke. Enkele decennia later won men de strook schorreland, die overbleef ten oosten van Scharphout en ten noorden van Uitkerke. Die landwinning vormde de Oudemaarspolder. We wijzen erop dat de zeekering van die polder, en van de boven bedoelde twee kleinere polders, 100 tot 150 m. noordelijker lag dan de huidige grens van het vasteland. Overigens maakte Scharphout toen nog een deel van de parochie Uitkerke uit.

---

²⁷. Uitk. p. 19-28 en DSL, p. 24-30, met meer topografische en toponimische gegevens.

(Uitk. p. 29-32).

Het groeiende vissersdorp Scharphout werd genomen als het centrum van een nieuwe parochie, waar men een kerk ter ere van O.-L.-Vrouw oprichtte. Wat meer is, de Graaf schonk stadsrechten aan de aanlegplaats Scharphout, die vervolgens verscheen onder de naam "stede ende port van Blanckenberghe". Dit nieuwe stadje kreeg een deel van de kuststrook van de parochie Uitkerke toegewezen. De westelijke wijk van Blankenberge heette Westport, en het oostelijk deel, Oostport. Die laatste wijk omvatte het grondgebied ten oosten van de Oostdijk (nu Onderwijsstraat). Op het oosteinde van die sectie stond de galg van de stad Blankenberge (Uitk. p. 35-36; top. ref. nr. 77, 283 en 460).

In de 13de eeuw evolueerde Blankenberge tot een belangrijke vissershaven. Ondertussen begonnen de golven de zeeoever van Blankenberge tot Heist af te knagen. In die sektor bestond de grens van het vasteland hoofdzakelijk uit de zeedijk van de Oudemaarspolder, die onder het beheer van de watering Eiesluis lag. (HE, p. 26-30). Nadat in 1302 een deel van het dorp Heist voor de zee moest wijken, zag het ca. 1335 ernaar uit dat ook de oudste kern van Blankenberge met de O.-L.-Vrouw kerk van Scharphout zou moeten prijsgegeven worden. In de wijk Oostport viel de opdringende zee gedurig de dijk van de Oudemaarspolder aan.

In 1337 kwamen schepenen van het Brugse Vrije een rechtzitting houden op het bedreigde zeefront, nl. "in die oostport te Blanckenberghe". Het bestuur van de watering Eiesluis bevestigde dat het nodig was "den zeedyc te beterne ende te versekerne, namelike van der portcruse totten groten dike van der westwatinghe, ende vord van ere niewer insete te lecghene, van der portcruse westwaerdt totten groten dike van der westwatinghe".

Dit citaat vraagt enige toelichting. De Grote Dijk was de Oostdijk (= Onderwijsstraat), de oostgrens van de West- of Blankenbergse Watering. Op de zeeoevering van de Oudemaarspol-

der stond in 1337 een "portcruse", een houten kruis dat als herkenningsteken diende voor de schippers (28). Het bovenvermelde verzoek van Eiesluis omvatte twee delen:

1. de bestaande zeedijk tussen de Oostdijk en het havenkruis versterken.
2. in de bedoelde sektor een "insete" bouwen; een inzete- of inlaagdijk werd gelegd achter een dijksektor, die men zou moeten opgeven.

Tenslotte viel de uitspraak "dat men zeedyc te Blankenberghe in die oostport betren soude, daers nood ware ende dat men den dyc hoghen soude viere voeten met aerden van der vierboete oostwaerd totten polrekine boosten gaelgen". Dit betekent dat men de dijksektor in de Oostport zou versterken. Verder bepaalde het vonnis dat de boven bedoelde inlaagdijk zou aangelegd worden (29).

Wat meer is, de sektor van de zeedijk tussen de Vierboete en het vermeld poldertje moest 1,10 m. verhoogd worden. Dit poldertje lag even ten oosten van de Galg. Hier ontmoeten we voor het eerst de Vierboete van Blankenberge. Deze stond vermoedelijk aan de oostzijde van het havenkruis. We schatten dat beide bakens ca. 300 m. ten oosten van de Oostdijk stonden. Het is dus duidelijk dat de Blankenbergse vissers toen op het oostelijk strand aanlegden, en dat de bebouwde kom oostwaarts buiten de Oostdijk opschoof (30).

R. Degryse verklaart dat de Vierboete aanvankelijk een houten bouwwerk was. Dit vuurbaken werd niet rechtstreeks door de stad, maar door een afzonderlijke instantie beheerd. Evenals bij de toenmalige gilden bestond het bestuur uit een "eed", d.i. een groep beëdigde personen. Die eed omvatte een deken, enkele "sorghers" en een klerk. De leden van de vierboete-

---

28. KZ, p. 51: kruisen die als grensmaal dienden, stonden langs de Reie te Damme en langs de Ieperleet B en de Lisseweegse Watergang.

29. HE, p. 38: de "vierboete te Blankenberghe" wordt vermeld in rek. Eiesluis 1389-90.

30. M. Coornaert, De Zeewering van de Oudemaarspolder, in R.d.P. 8e jg. p. 51-54 (1966); Uitk. Top. Kaart

gilde waren de Blankenbergse vissers. Deze betaalden een jaarlijkse bijdrage, die ieder jaar gelijkelijk verdeeld werd. Met die inkomsten onderhield de Gilde het gebouw; stookte men het vuur en voldeed men de vierboeter. Wel moest de stad af en toe een financiële hulp verlenen.

In 1442 werd de Vierboete zo erg door brand geteisterd dat ze helemaal moest worden heropgebouwd. Dank zij dit voorval komen we te weten dat het Blankenbergs vuurbaken een belangrijk vaarteken vormde voor de Sluise schippers. Blankenberge heeft immers twee afgevaardigden "ghezent ter Sluus an de coopliden ende scipmannen, te wetene wat ze precenteerden wilden ten costen van der vierboeten, waert up dat men se weder maken mochte, omme daerin te vierne, also men oyt gheploghen heift". Het is echter niet bekend of de Sluizenaren enige financiële steun geleverd hebben. Hoe dan ook de Vierboete werd in 1443 met steen en hout weer opgebouwd.

Ondertussen was de zeevering van de Oudemaarspolder reeds over haar gehele lengte achteruitgeweken en vervangen door een inlaagdijk die later verschijnt onder de naam Graafjansdijk (³¹). De oudere dijken waren weggespoeld en op het nieuwe strand begon zich een duinengordel te vormen (³²). De Vierboete van Blankenberge hield stand op haar oorspronkelijke plaats. Maar ze werd bedreigd zowel door de aanstormende golven als door de zandverstuiving. De vierboetemeesters deden de voet van het vuurbaken beschermen met een houten verschansing. Herhaaldelijk versterkte men de "kaye, staende in den dunen, voor de vierboete". (RD II, p. 55-56).

Volgens de rekeningen moest het stadsbestuur steeds meer bijspringen in het onderhoud van de Vierboete. Het dak werd in 1484 verbouwd tot een stenen "cappe". Men kocht 12.000 bakstenen en andere bouwmaterialen. Boven op de nok werd een

---

³¹. KZ, p. 39-41; top. reg. nr. 44; HE, p. 36-40; top. reg. nr. 86.

³². KZ, p. 37-39; top. reg. nr. 28; HE, p. 34-36; top. reg. nr. 58.

ijzeren staaf met een weerhaan geplaatst: een "yссерin spille, staende boven up de maekelare (³³), daer de wederhaene up staet". Die windwijzer werd geschilderd en verguld. Verder meldt rek. 1511-12: "tmaken van eender nieuwer caeye ter preservacie ende beschermenesse van der vierboete jeghen de stormen ende hooghe vlooden van der zee"

Nadat in 1521 weer een oorlog tegen Frankrijk uitbrak, zag de admiraliteit dat de bewaking van de Vlaamse kust veel te wenssen overliet. In de kustwacht konden ook de vierboeten een rol spelen. De kap van de Blankenbergse vuurtoren werd in 1524 helemaal hersteld.

Rek. 1524-25 boekt allerlei materialen, o.m. "dectichelen ende careelsteenen an de zelve vierboete gheorboort met eenen weerhane". Anderzijds betaalde de stad "diversche personen, van te vierne up de vierboete ende vieren te makene by nachte up de dunen deser stede jeghens de scepen van orloghen, Fransoeisen wesende hier voor lant, ten fine dat zy te bet hemlieden verdraghden zouden an lant te slane, midts dat men by den zelve vieren hemlieden tooghde, dat men in weake ende roere was". Die waakvuren brandden met stro. Op de duinen plantte men twee masten met "fockezeilen...omme de visschers ... wezende ter zee baken ende teeken te ghevene jeghens de Fransoeisen".

Blijkens rek. 1525-26 was de stad verplicht om de zware onkosten van de waakvuren te helpen te betalen:

"uut dien dat men alle nachte up den torre van deser stede, staende up den dunen ende den ouver van der zee, ghenaeft de vierboete, vier maken moet met stroe omme den visschers teeken te ghevene, ten fine dat zy weten moghen waeromtrent zy zyn ende arriveren moeten, twelke vierboeten jaerlycx omme-stellinghe ten laste van de zelve visscher, bedraegt 16 of 18 lb. gr.". Ook in 1526 en 1527 werden vuren gestookt op de Blankenbergse duinen (RD II, p. 56-58; HE, p. 114).

---

³³. De Bo 664: makelaar, een rechtopstaande stijl staande op de bovenste bebalking waaromheen de spits wordt gebouwd; WR, p. 48

In de volgende decennia hebben metsers, timmerlieden en smeden vele keren de Vierboete "vermaect". In 1560 moest men maatregelen nemen "jehens den vloghe vande zande omtrent de vierboete deser stede". Anderzijds was de basis van de toren door een uit klei opgebouwde zeekering beschermd tegen de stormvloeden. In 1561 liet men de "clytdyck vande vierboete" beleggen met krammatten. Ook grote hoeveelheden pemmen (³⁴) werden tegen de voet gelegd. Het gebouw bevond zich immers in een vooruitgeschoven positie, nl. buiten de Graafjansdijk tussen de aangroeiende duinen.

Rek. 1566-67 laat horen dat "de vierboete deser stede by brande bedorfen" was. De toren werd al gauw helemaal hersteld. In het gebouw legde men een nieuwe stenen vloer, en stelde men ijzeren deuren. De "clytdyck" werd "ghestopt". Er werden 450 bundels glei gebruikt om de genoemde dijk te krammen. Rek. 1568-69 boekt de aankoop van 250 bundels glei "omme de vierboete te crammen", en rek. 1569-70 een uitgave om "den clytdyck anne de vierboete te stoppen ende (voor) eenen nieuwe matte".

Daar de stadsrekeningen van 1577 tot 1607 ontbreken, kan R. Degryse niet precies uitmaken wanneer de Vierboete van Blankenberge ten ondergegaan is. Het leidt wel geen twijfel dat de vuurtoren in het woelige vierde kwart van de 16de eeuw vernield en vervallen geraakt is. In de 18de eeuw stond er een "viermast", die diende als baken voor de Blankenbergse vissers. Die "vierbake" was voorzien van een lantaarn, en werd onderhouden door het vrije vissersambacht van de stad. De leden van die nering betaalden het verschuldigde "viergheld" (RD II, p. 59-61).

---

³⁴. Modern Woordenboek: peengras of kweek, kruipend gras dat zich door ondergrondse uitlopers sterk uitbreidt.

7. DE VIERBOETE VAN HEIST.

Volgens het Zeeboek uit de 15de eeuw vormde de middeleeuwse vuurtoren van Heist een belangrijk baken voor de vreemde koopvaarders die van het westen uit het Zwin naderden of in westelijke richting het Zwin verlieten. De stuurlieden moesten uitkijken naar de kerktorens van Oostende, Blankenberge, Heist, Knokke en Westkapelle. Het Zeeboek vermeldde niet de vierboeten van Oostende en Blankenberge omdat deze bakens vooral dienden om de vissers de weg naar de thuishaven te wijzen. Het Zeeboek benadrukte wel de positie van de Heistse Vierboete, omdat die toren de plaats aangaf waar de schippers konden kiezen tussen twee vaargeulen:

1. het Heistdiep dat langs de noordzijde van Wulpen noord-oostwaarts leidde;
2. het Knokkediep dat de schepen in de westelijke arm van het Zwin bracht (KZ. p. 53-54).

De vroegste vermelding van de Vierboete van Heist stamt uit de rekening van Eiesluis 1364-65: "stro ghepoot te Heyst be-westen der vierboten". Dit soort werk was opgekomen nadat de dijk van de Oudemaarspolder in 1302 te Heist ca. 100 m. achteruitgelegd werd. De prijsgegeven strook was afgespoeld en op dit nieuwe strand begon zich een duinenrij te vormen. Omstreeks 1360 namen die duinen reeds zulke uitbreiding dat het waterschap verplicht was stro te planten om het vliegend zand vast te leggen (HE, p. 33-36).

Wat opvalt is dat de Heistse vierboete aan het Hof van Dudzele behoorde. Tot zover konden we niet uitmaken waarom het genoemde hof het recht verkreeg om bij de vissersgemeente Heist een vuurbaken te bouwen. De Heren van Dudzele verpachtten hun vuurtoren aan de O.-L.-V.-gilde, waarin de Heistse vissers verenigd waren (vgl. de vierboetegilde van Oostende). De jaarlijkse pacht bedroeg 144 pd. 6 s. par. Volgens drie rekeningen van het Hof van Dudzele werd de Vierboete in de eerste helft van de 16de eeuw door het hof zelf onderhouden. Rek. 1502-03: een klein herstelwerk aan "de vierboete theys",

1509-10: Jakob Dhamere pachtte "de vierboete Heyst", wellicht namens de O.-L.-V.-gilde; 1517-18: "Anthuenis Bey te Heyst" herstelde het vuurbaken (DSL, p. 309, 317-318).

Op zijn kaart van het graafschap Vlaanderen uit 1540 tekent Geraart Mercator een rokende vierboete te Kales, Oostende en Heist. Evenals de Vierboete van Blankenberge bevond de Heistse vuurtoren zich buiten de Graafjansdijk tussen de opwaaiende duinen. De kaart van Pieter Pourbus uit 1571 plaatst het rokende vuurbaken in de duinen even ten noordwesten van de Molen A die op de Zeedijk stond. Aan beide zijden van de toren lagen vissersschuiten op het strand (HE, top. reg. nr. 218 en 374). Verder kennen we al de tekst van J. Marchant uit ca. 1590 die op bestaan van vuurbakens van Oostende, Blankenberge en Heist wijst (par. 5). We kunnen echter moeilijk geloven dat, in de bewuste gevaarlijke periode, de Heistse vissers nog in staat waren om hun signaalvuur te onderhouden.

Het is wel zeker dat de middeleeuwse vuurtoren van Heist tijdens de troebelen, samen met het grootste deel van de dorpskom verwoest of vervallen geraakt is. Het leenregister van 1642 wijst erop dat de Vierboete al veel jaren geen pachtgeld meer opbracht voor het Hof van Dudzele, "alsoo tot Heyst omme de oorloghe gheen visschers meer uut en vaeren". De Heistse visserij was inderdaad een halve eeuw tevoren totaal tenietgegaan. Onderwijl werd de oude toren in de duinen prijsgegeven aan het verval en de zandverstuiving.

Daar niemand nog naar de vervallen toren omzag, besloten de kerkmeesters de stenen ervan te verkopen. De ontvanger antwoordde de verkoop als volgt: "alsoo wylent die vande kercke (= O.-L.-V.-gilde) onderhouden hebben de vierboete staende opde duynen tot Heyst, is daerof vercocht vande ruine vande selve vierboote t naervolghende steen...". In 1643 tot 1645 verkocht men aanzienlijke hopen "steen vande vierboete te Heyst". Daarmee was het zichtbare deel van de toren verdwenen. Maar in 1657 joeg een storm heelwat zand weg dat rond de voet van de toren opgestapeld lag, zodat "een deel vande selve vierboote bloot gheworden" was. Ook dit stuk werd af-

gebroken en verkocht (HE, p. 155-156; RD II, p. 61-62).

Het is dus duidelijk dat de middeleeuwse vuurtoren van Heist in 1647 totaal weggeruimd werd. We beschikken echter over geen enkel dokument dat ons inlichtingen verschaft aangaande de structuur van de bewuste toren. Maar in zijn uitgebreide studie over middeleeuwse vuurbakens langs de kusten van de Noordzee vermeldt R. Degryse heelwat architectonische gegevens betreffende deze bouwwerken en bespreekt hij verscheidene oude tekeningen van vierboeten. Vooreerst citeren we de beschrijving van de Odratoren bij Bonen: "De oude toren, die steeds buiten de stad Bonen stond, was een achthoekige pyramidale constructie in grijze en gele natuursteen, laagsgewijs afgewisseld met rode baksteen... Het gebouw rustte op een brede basis en telde twaalf verdiepingen, die schuin opgetrokken waren en dus, naar de hoogte toe, geleidelijk in breedte afnamen. Op elke verdieping waren er zuilen met boogvormige openingen of versieringen.". De gebruikte natuursteen was ter plaatse gewonnen en bewerkt (RD I, p. 54).

De Odratoren vertoonde duidelijk een Romeinse bouwstijl en was grotendeels met natuursteen opgebouwd. Maar de oudst bekende vuurbakens van de Vlaamse kustplaatsen bestonden uit "vierbergen" en houten constructies. Wat meer is, in de Vlaamse kustvlakte beschikte men niet over steengroeven, maar was de baksteennijverheid reeds volop ontwikkeld. Om al deze redenen geloven we niet dat de Odratoren gediend heeft als model voor de bouwers van de eerste stenen vuurtorens op de Vlaamse kust.

R. Degryse vermeldt een rekening waarop de haveningang van Duinkerke ca. 1590 getoond wordt. Schrijver geeft het volgende commentaar: "Op de afbeelding ziet men onder het woord 'Vierboede' twee vierkante torengedebouwen, elk zonder kap, maar met een bovenplatform, voorzien van kantelen. Op deze daken werden waarschijnlijk de nachtelijke vuren aangelegd". (RD I, p. 64; zie par. 3). Wijzelf zouden veeleer geloven dat die vuren niet op het dak maar wel op de hoogste verdieping gestookt werden.

Verder vond R. Degryse een plattegrond uit 1416 waarop een deel van de stad Nieuwpoort staat: "Op dit laatmiddeleeuwse plan zien we inderdaad ten westen van de Nieuwpoortse stadsmuur en kaai een hoge ronde toren met boven de basis en benedenbouw twee verdiepingen, die beurtelings smaller zijn en een vooruitstekende rondgang, voorzien van kantelen, dragen. Op de eerste verdieping merken we in de muur drie vierkante openingen en op de tweede één of samen vier zulke standvensters, terwijl in de benedenbouw drie schietgaten te zien zijn. Genoemde openingen op de eerste verdiepingen en de schietgaten daaronder staan evenwel niet horizontaal naast elkaar".

Hier gaat het om de Grote Vierboete die, evenals de Kleine Vierboete, toen nog geen spits droeg. Daarom stipt RD aan: "Er is in zake het bovenplatform met kantelen, gelijkenis met beide Duinbkerkse 'vierboetes' te bespeuren".

Schrijver citeert echter twee posten, die wijzen op de stookplaatsen in de Nieuwpoortse vuurtorens:

1. in 1407 werkten twee metsers "an de vierboeten omme drie heerden te makene";
2. in 1420 waren werklieden "ten vierboete" bezig met "de herden te verlecghene" (RD I, p. 72-73).

Een schilderij uit het midden van de 16de eeuw dat men aan Lanceloot Blondeel toeschrijft, geeft "een zicht op de haven en kaai van de ommuurde stad Nieuwpoort, met in de verte de twee vuurbakens". Steunend op dit schilderij neemt R. Degryse aan "dat de kleine vierboete naar het voorbeeld van de grote is gebouwd, maar niet zo hoog". Schrijver verklaart verder: "Op het schilderij staan de beide 'vierboetes' elk met een naald of kap afgebeeld, top waarvan ze alle twee blijkbaar eerst in 1475 voorzien geworden waren". De stadsrekening 1475-76 meldt inderdaad dat in 1475 op de bewuste twee torens een spits gebouwd werd (RD I, p. 71-72; zie par. 4).

R. Degryse beschrijft de Grote Vierboete van Nieuwpoort zoals

die uit de ikonografische en geschreven bronnen van de 19de eeuw te voorschijn komt. Die toren "stond op een stuk oude dijk en telde boven haar ingang drie verdiepingen, waaronder een naald. Haar grondplan was zeshoekig en haar muren verhieven zich loodrecht. Aan de voet van de naald bevonden zich vier zogenaamde standvensters waaronder drie, die zeewaarts gericht waren, respektievelijk in de richting van het noorden, het noordwesten en het westen, en van waaruit 's nachts het licht van het stovuur straalde. Boven, in de stenen naald eindigden, langs afzonderlijke openingen, de schouwen die voor de afvoer van de rook en de vuile lucht dienden en zich boven de haarden bevonden. Het vierde standvenster was zuidoostwaarts gericht, d.i. in de richting van de haven en de stad. De totale lengte van het gebouw, vanaf de voet van de terp waarop het zich bevond tot aan de top van de naald, was zowat 30 meter en de lengte van elk van zijn zijden 3,70 meter".

De boven beschreven toren bezat niet helemaal dezelfde vorm als de in 1416 getekende vierboete. Zou de eerste toren, die als een rond gebouw voorgesteld wordt, enkele decennia later omgevormd zijn tot een zeshoekig bouwwerk? Of moeten we veel eerder aannemen dat de tekenaar in 1416 met enige fantasie gewerkt heeft? Anderzijds meldt R. Degryse dat de Kleine Vierboete in 1716 tot een achthoekige toren omgebouwd werd: "Van de 'nyeuwe torre in het fort Viervoedt' (sic), opgetrokken in 1716 weten we dat hij 16 meter hoog moet geweest zijn en dat zijn naald boven de kuip meer dan 9 meter uitstak. Onderaan in deze naald bevonden zich de drie vensters of openingen die het licht van het brandende riet doorlieten". (RD I, p. 78).

Tenslotte bespreekt R. Degryse een bestek uit 1785 dat slaat op een herstelling van de Grote Vierboete: "de welke toren is (h)oge 60 voet (16,50 m.) ³⁵, keupe (= kuip) 14 voet (3,84 m) breed, buyten gemeten, ditto torre is staende op zijn zeskantigheyt". Schrijver publiceert een foto uit ca. 1900 waarop we de zeskantige toren met zijn spits bemerken.

---

³⁵. Dit was de hoogte zonder de spits.

Terecht voegt hij deze bedenking eraan toe: "Zo ongeveer moeten in de 16de eeuw ook de 'vierboetes' van Oostende, Blankenberge en Heist eruit gezien hebben" (RD I, p. 73; II, p. 64).

Toen het houten binnenwerk van de Blankenbergse vierboete in 1526 uitgebrand was, maakte men van het herstelwerk gebruik om drie vensters aan te brengen. De stad zond eerst mannen naar Oostende en Nieuwpoort, "omme te bescauwene ende concept te nemen van den fatsoene van den veinsters van der vierboete van den vornomden steden, omme de veinsters van der vierboete deser stede daer naer te makene". Men betaalde ook de kosten "van eender leere ende eenen reep omme stroe daermede in de selve vierboete up te haelne, metgaders enen bloc daertoe dienende". Verder boekt rek. 1550-51 een vergoeding aan "Gillis Bultynck, glaesmaeker in Brugge, ter causen van drie nieuwe glaese veynsteren by hem ghelevert an de vierboete" (RD II, p. 58-59).

Met behulp van de vele boven aangehaalde gegevens trachten we nu voor te stellen, welk algemeen beeld een laatmiddeleeuwse vuurtoren moet vertoond hebben. Een vierboete stond op een verhevenheid en was hoofdzakelijk opgebouwd met karelen d.i. middeleeuwse bakstenen. De meeste vierboeten waren rond, andere zes- of achtkantig. De muren verhieven zich loodrecht tot aan de naald. De eigenlijke toren had drie verdiepingen. De benedenruimte en de eerste verdieping konden schiet- en luchtgaten hebben. Op de bedoelde twee vlakken stapelden de vierboeters de brandstof en borgen ze hun gerief op.

Op de tweede verdieping bevonden zich de haarden waarin de vuren gestookt werden. In de zijwanden staken de vensters van waaruit zowel zeewaarts als naar de stad toe lichtsignalen konden gegeven worden. De hoogte van de eigenlijke toren kan gemiddeld 15 m bedragen hebben. Op de toren verhief zich een stenen naald. In dit spitse dak mondden de schouwen van de haarden uit, elk met een afzonderlijke opening. De naald kon ca. 10 m hoog opgetrokken worden. Boven de top stak meestal een ijzeren spil uit, waaraan een vlag wapperde of waarop een

weerhaan gesteld werd.

8. DE KLEINERE VIERBOETEN EN ANDERE VAARBAKENS.

Nadat we in de bovenstaande paragrafen de grotere vierboeten uitvoerig besproken hebben, behandelen we hieronder nog steeds steunende op R. Degryse, de kleinere vierboeten en andere vaartekens.

De haven van Kales beschikte in de 13de eeuw over een "vierbergh", een ouder type van vuurbaken (zie par. 1). Jammer genoeg zijn er uit de periode na 1300 geen rekeningen van de stad Kales bewaard zodat R. Degryse de evolutie van de vuurbakens aldaar niet verder kan volgen.

Schrijver bezit enkele gegevens over de vierboete van Grevelinge. Die aanlegplaats vormde een havenstadje aan de monding van de Aa. In 1501 schreef de stad Grevelinge naar de magistraten van St-Omaars. Het ging er om de bebakening van de Aamonding en om het onderhoud van het vuur van de bedoelde vierboete. Dit baken wordt vermeld in 1529. Aangaande Mardijk, een havenstadje tussen Grevelinge én Duinkerke, deelt R. Degryse mee: "Ook te Mardijk (Mardick) moet er vóór 1600 een 'vierboete' gestaan hebben (RD I, p. 65).

De vierboete van het stadje Lombardside verschijnt in 1407. De stadsrekening 1407-08 meldt dat het houtwerk hersteld werd en dat de vierboete bepleisterd werd. Men kocht immers kalk "der mede dat de vorseide vierboete bewoopen was". Dit eerder klein vuurbaken bestond uit hout- en metselwerk. De rekeningen laten verstaan dat de vierboete door een afzonderlijke instantie beheerd werd en dat de stad financiële steun verleende o.m. door de brandstof te betalen.

Rek. 1462-63 boekt: (betaald) "van gleye ghehoorboort in tbranden ter vierboete, ghehaelt te diversche plaetsen hier binden stede ende in Weesthende, over al tjaer 6 lb. 10 s." (RD II, p. 45-46).

In de oorlog tussen Brugge en Maximiliaan van Oostenrijk

(1488-92) lag Lombardside in de frontzone tussen de twee strijdende partijen. Het Brugse Vrije steunde immers Brugge en het Westland bleef trouw aan de Aartshertog. In die strijd werd het stadje verwoest zodat het vissersbedrijf ten onder ging. De vierboete werd niet meer onderhouden en is vervolgens verdwenen. K. Loppens situeert het vuurbaken 1.900 m ten noordwesten van Lombardside bij een duin genaamd "den haeck". Die hoek was de plaats waar de vissersboten die uit zee terugkeerden, links moesten afslaan om de kreek van Lombardside binnen te varen (³⁶).

In vroegere tijden bepaalden de schippers hun koers ook met behulp van de positie van hoge bouwwerken, bv. kerken, kastelen, molens en grote huizen. Nadat de vierboete van Lombardside verdween, diende de kerktoren als baken. Daar het stadje schaars bewoond was, besloot de stad Nieuwpoort in 1580 de parochiekerk aldaar af te breken "zonder nochtans eenichsins te commen an de torre, die men verstaet in zee te wesen een schoon teeken". Anderzijds stond er in Nieuwpoort een herenhuis dat als kenteken diende. In 1498 bestemde de stad een bijdrage voor het herstel van de "torre van den huyze ghezeyt den Franschen schilt... uut dien dezelve een signaal in zee is" (RD I, p. 45-46).

Het Zeeboek uit de 15de eeuw (zie par.7) wees de schippers erop dat ze Oostende konden herkennen door zijn drie torens nl. twee kerktorens en de Vierboete. Ook de kapel van Raverside stond goed zichtbaar op de zeeoever. Die bidplaats was in 1479 gesticht en bevond zich 2,5 km ten noordoosten van Middelkerke (W. Vl. Arch. 1985, p. 12). Verder verwijst R. Degryse naar een bijdrage van M. English die het herstel van de kerktoren van Klemskerke behandelt. Daarin gaat het om een processtuk uit 1771 waar men die toren beschouwt "comme servant de point de vue aux mariniers pour éviter les bancs de sable". (RD I, p. 46).

---

³⁶. We situeren die kreek in: W. Vl. Arch. 1985, p. 6 en kaart p. 9.

In 1428 bouwde de parochie Wenduine een "torrekin". Dit was een klein bakken waarin een olielantaarn brandde, die door de vissersgilde onderhouden werd. Dit gebouwtje stond onder het beheer van de proost van het Brugse St-Donaaskapittel. De parochie Wenduine lag immers onder de heerlijkheid van het Proostse. In 1538 wordt nog een herstelling van het torentje vermeld. Maar de vissersnering van Wenduine is op het einde van de 16de eeuw tenietgegaan (RD II, p. 54-55). P. Verduyn verwijst naar L. Gilliodts, die het oude Wenduine gerekonstrueerd heeft (³⁷). De dorpskom bevond zich vóór ca. 1600, 300 m ten noorden van de huidige kerk. Het "torrekin" stond ca. 100 m binnen de toenmalige duinengordel en wel op de noordoosthoek van de "platse" d.i. het dorpsplein.

De kerktorens van Heist, Knokke en Westkapelle (³⁸) dienden als bakens voor de schippers die de ingang van het Zwin zochten. De kerk van de parochie Heist stond niet in het Noorddorp d.i. de dorpskom van Heist maar in het Zuid- of Kerkdorp d.i. in het oorspronkelijke Koudekerke (HE, p. 21-24; 30-32; top. reg. nr. 146, 237 en 438; kaart nr. 1). Toen de torenspits ca. 1500 begon te vervallen, schonk Brugge 30 pd. par. aan de pastoor "ter hulpe van der reparacie vanden thorre vander zelve kerke, ende mids dat den zelve torre eenen vanden besten landteeken es, die de scippers, in zeede synde, kennen" (HE, p. 51).

Ook op de Zeeuwse eilanden vindt R. Degryse enkele vaarbakens. In 1370 gaf graaf Albrecht van Beieren opdracht om een vierboete te bouwen te Westkapelle, 12 km ten noordwesten van Vlissinge: "om vier te barnen op die vierboete te West Cap-pel, om stadiglick vier te branden van deze tyd... ieder schip, dat tusschen Wulpen en tveergat inkomen zullen, zal betalen tot onderhoud van vierenmensschen". Dit vuurbaken is in 1398 ingestort. Het mocht heropgebouwd worden met de op-

---

³⁷. P. Verduyn, Geschiedenis van Wenduine, p. 140-145 (1960).

³⁸. De kerktoren van Westkapelle is in 1405 neergebrand en in 1412 herbouwd (WR. p. 46-50; KZ, p. 217).

brengst van de goederen die op de aanpalende stranden aanspoelden (³⁹). In 1355 deed de stad Zierikzee een landteken plaatsen op de kust van Schouwen. De passerende schippers moesten een "teykengeld" betalen. De vierboete van Goeree zou tussen 1437 en 1451 opgericht zijn (RD II, p. 72).

Verder vernemen we interessante gegevens over de bebakening van de Maasmonding langs de noordzijde van het eiland Voorne. Het Hof van Voorne bezat het passagerecht op de bedoelde monding. Albrecht, Heer van Voorne, gaf in 1280 aan de kerkfabriek en de armendis van de stad Briele -die op de noordzijde van Voorne staat- de toelating om twee "viereberghen" op te richten en uit te baten. De voorbijvarende schepen betaalden een vierboeterecht aan de vierboetemeesters, die namens de genoemde twee instanties de Brielse vuurbakens beheerden. Het vierboetegeld bedroeg per jaar 8 s. par. voor een kogge en 4 s. par. voor een kleiner schip.

In 1358 ging Machtild, Vrouw van Voorne, over tot de bebakening van de Maasmond. In die monding deed ze drijvende tonnen of boeien leggen. Voortaan moesten de binnenvarende schippers ook een tonnegeld betalen: 21 s. par. voor een schip met een draagvermogen van tenminste 60 last, 14 s. voor een kleinere boot. In 1390 voegde de Heer van Voorne het beheer over de baaktonnen en de vierboeten samen en vertrouwde dit toe aan de stad Briele. Het stadsbestuur hief de passagegelden, onderhield de bakens en betaalde de wedde van de twee vierboeters (⁴⁰).

Het nieuws dat er reeds in 1358 baaktonnen lagen in de Brielse Maas, verplicht ons uit te weiden over de bakens en de loodsen van het Zwin. R. Degryse verschaft ons een vroege vermelding van de Sincfala. In die zeearm mondde het Zwin uit dat de vaarweg van Brugge naar de zee vormde. Schrijver excerpteert een merkwaardige tekst uit een reisgids van ca.

---

³⁹. KZ, p. 335-341; HE, p. 389-391: het lagaanrecht op de Vlaamse kust.

⁴⁰. R. Degryse II, p. 62-72 met meer gegevens over de vierboeten en de baaktonnen van Briele.

1072. Daaruit citeren we de volgende passage: "de Ripa in Flandriam ad Cincfal velificari potest duobus diebus et totidem noctibus; de Cincfal ad Prol in Angliam ⁴¹ duobus diebus et una nocte" (RD I, p. 41). Vertaling: vanaf Ribe kan men in twee dagen en twee nachten naar de Zinkval in Vlaanderen zeilen; van de Zinkval naar Prawle in Engeland in twee dagen en één nacht. In die periode was Brugge uitgegroeid tot een havenstad (⁴²). Maar hier vernemen we hoeveel tijd de middeleeuwse handelsvaarders nodig hadden om de boven bedoelde twee afstanden af te leggen.

Omstreeks 1400 werd het voor de schippers steeds moeilijker om hun koopvaarders door de vaargeulen van het Zwin te sturen. Het is wel waar dat de vissers van de Vlaamse kust optraden als leedsman voor de vreemde handelaars, maar er bestond geen georganiseerde loodsdienst (⁴³).

Nadat men de monding van het Zwin geschouwd had, liet Brugge in 1425 enkele merktekens stellen op de Molenaarsbank en de Stijlenoord, d.w.z. op de noordoostzijde van de Zwinmonding (KZ, p. 56, kaart nr. 4 en 7; top. reg. nr. 156 en 268). We weten echter niet welk soort en hoeveel bakens er geplaatst werden. Maar het zag er al gauw naar uit dat die eerste bebakening ontoereikend was.

9. DE ORDONNANTIE VAN DE ZWINLOODSEN UIT 1449.

Ondertussen bleek ook meer en meer dat de Vlaamse vissers hun loodswerk niet behoorlijk verrichtten.

De herhaalde klachten over de gebreken van de loodsdienst verplichtten de Vier Leden in te grijpen.

Ca. 20 juli 1449 kondigde het Brugse Vrije een ordonnantie

---

⁴¹. Ribe is een haven op de Deense Westkust, 40 km ten zuidoosten van Esbjerg; Prawle is een kaap, 35 km ten zuidoosten van Plymouth.

⁴². KZ, p. 19-20 en 51; DSL, p. 27, 29 en 35.

⁴³. De leedsmannen worden vermeld vanaf 1366 (KZ, p. 53).

af, die het werk van de loodsen reglementeerde.

Vervolgens stuurde men schepenen naar de voornaamste vissersgemeenten om daar leedsmannen uit te kiezen en te beëdigen (KZ, p. 57). Wijzelf konden de bewuste verordening niet vinden maar R. Degryse publiceerde de tekst in 1975: "De ordonnance ghemaect by den Vier Leden tslands van Vlanderen ende eerst uppe de piloten, die men heet ledesmannen.

1. Erst, dat van nu voort an nyment hem bewinden sal enighe schepen in to leyden, hy en zy by der wet, dar hy of vart, dar ghekorn und geordinirt, bekent, suffisant ende orborlick wel wetende de deepsten, ondeepten der ghelike, war de bancken liggen, upten ban van 10 jaren uten lande van Vlanderen, die der contrarie dade ende diere bevonden worde.

2. Item, dat niemant van nu vort an ghelagen drinken noch uitleggen up t inleeden van enighen schepen, up de boete van 10 pont parisise, de derde den heren, tander der wet, dert onder gescheen soude, ende terde den ghonen diet ter kennessen bringhen sal.

3. Item, dat elck leedeman, als hy myt synen boete sal ancommen om te gheleden enich schip, als craken, hulken of andere schepen, sal enen of myt twe van synen besten veynoets overghaen int schip, dat van buten inkomen sal. Ende dandere syne veynoets zullen metten selven boete vor dat vorseid schip bliven varende, die diepe tastende, tot dattet bynnen den Zwene bracht wert, up dat de mesters van den schepe ghelieft.

Ende ghelift of behoeft hem niet so vele helpen, so sal he moghen nemen van den leedesman ende syne veynoets also vele helpen, als he wille of niet alle ghene, dinckt hem goed, dat hy diere niet behoeft .

Ende van den arbeyde, de inleedere ter gheleyften van den mestere van den schepe van buten incommende, in der manieren vorseid doen sal, zal hy hebben, naer ghelegentheyte zyns arbeyts, also vele als myt partien eens werden sal.

4. Ende worde enich schep gheschent of verdorven by verzuumtheyde of toedoene van den inleeders, ende dat bekent waere der wet, dar he onder behort ende in synen persoon justificiabel es, de inleeder sal de schade beta-

len ende vergelden myt synen gude, in alzo verren als dat verdraghet. Ende conste hyt myt al synen gude nyt betalen ende restitueren, zo sal men dien selven vort bannen uten landen van Vlanderen vichtich jaer" (44).

R. Degryse vond die ordonnantie in het Historisches Archiv der Stadt Köln, Hanserecesse Handschrift zu Köln, f. 154ro. De taal ervan klinkt half Middelnederlands half Nederduits. We geven hier een omzetting in huidig Nederlands:

1. Voortaan zal niemand de taak op zich nemen om schepen het Zwin binnen te leiden, tenzij hij uitverkozen en aangesteld werd door de wet van de gemeente -waar hij uit vaart- en tenzij hij verklaart dat hij voldoende de diepte en evenzo -waar banken liggen- de ondiepten kent; maar wanneer men bevindt dat hij die kennis niet bezit, dan wordt hij voor 10 jaar uit Vlaanderen verbannen.
2. Niemand mag aan een gelag deelnemen, dat ingericht wordt bij het loodsen van een schip; bij een overtreding bedraagt de boete 10 pd. par. verdeeld als volgt: 1/3 voor de Heer, 1/3 voor de wet van de plaats waar het gebeurt en 1/3 voor de persoon die het feit aanbrengt.
3. Elke leedsman die nadert met zijn bóot om een schip te loodsen -zij het een krake, een hulk (45) of een ander vaartuig- zal met één of twee van zijn beste vennoten (46) overstappen op dit schip, dat uit het buitenland komt; zijn andere vennoten zullen met hun boot vóór het bewuste schip uit varen, terwijl ze de diepte peilen tot dat dit vaartuig binnen het Zwin gevoerd is, zoals de kapitein ervan verlangt; indien deze laatste niet zoveel helpers nodig heeft, dan mag hij uit de groep van de leedsman en zijn vennoten zoveel mannen kiezen als hij wil en moet hij ze niet alle nemen, indien hij vindt dat

---

44. R. Degryse. Brugge en de organisatie van het loodswezen van het Zwin op het einde van de 16de eeuw, p. 61-130, Bijlage I, in Hand. Genootschap Geschiedenis Brugge CXII (1975).

45. De krake en de hulk waren twee types van handelschepen.

46. HE, p. 91: de stuurlieden en hun vennoten.

hij ze niet alle nodig heeft; voor het werk dat de loods op de bovengestelde manier ten behoeve van de kapitein van het buitenlandse schip verricht, krijgt hij zoveel als onder beide partijen overeengekomen is aangaande zijn dienst.

4. Indien een schip beschadigd wordt of verongelukt, door een tekort of een fout van de loods, en dit feit wordt gemeld aan de wet van de gemeente waarbij hij hoort en waar de loods als persoon voor het gerecht kan worden gedaagd, dan zal deze met zijn bezit de schade vergoeden zoveel als die bedraagt; indien hij met zijn goed de schade niet kan voldoen dan wordt hij voor 50 jaar uit Vlaanderen verbannen.

De tekst laat ons aanvoelen dat er misbruiken geslopen waren in de loodsdienst en dat deze moesten uitgeroeid worden. Verder leren we uit de ordonnantie op welke manier het loodswerk verliep. Eerst ging de kapitein of de stuurman aan boord van het buitenlands handelsschip aan wal in een vissersgemeente op de Vlaamse kust. Daar werd onder de stuurlieden een beëdigd loods gezocht en met hem en zijn vennoten onderhandeld over het loon van het loodswerk. Nadat er met één van de loodsen een akkoord gesloten was, voeren deze en zijn vennoten met hun boot naar het wachtende schip, en loodsten ze het vaartuig binnen.

De loodsdienst werkte veel beter, nadat het bovenstaande reglement was ingevoerd, maar de bebakening van het Zwin voldeed helemaal niet. Op het aanwijzen van de loodsen verankerde Brugge in 1456, 5 tonnebakens in de Zwinmonding. Dergelijke baakton was beslagen met ijzeren hoepels en kruisbanden en werd met twee kettingen en twee ankers op haar plaats gehouden. Uit de bedoelde periode dateert een schets van het Zwin. Daar zien we drie baaktonnen op de westzijde van de Plaat en twee op de oostzijde ervan (KZ, kaart nr. 7 en 9; top. reg. nr. 53 en 205).

De auteur tekent ook vier torens die als landteken dienden: de kerken van Heist, Knokke en Mude, de toren van Bourgondië, (of Klein Kasteel), die tegenover het Groot Kasteel van Sluis stond (KZ, p. 58).

In 1465 nam Brugge een man in dienst, die de vaargeul van het Zwin moest merken met bolle- en rijsbakens. Op de bakeman rustte de plicht om de merktekens te onderhouden.

In de daarop volgende jaren hebben de bakemannen de signalisatie steeds uitgebreid met nieuwe tonnen en masten.

Omstreeks 1475 werden de ankers van de baaktonnen vervangen door zware stenen. Op een kaart uit die periode zien we de volgende merktekens: een bollebaken op de kust van Knokke en acht tonnen op de Plaat. De auteur tekent ook de opmerkelijke bouwwerken: de torens van de kerken en de kastelen; de Vierboete en de Galg te Blankenberge; de Eiesluis en de Vierboete te Heist (KZ, p. 59-60).

De loodsdienst werd in 1484 nog beter gereguleerd.

Voortaan koos men de loodsen uit de vissers van Sluis, Slepdamme, Heist, Blankenberge, Wenduine en Oostende. Deze werden beëdigd en hun linkermouw droeg een zilveren roer als kenteken. Ze kregen een loon in verhouding tot de tonnemaat van het geloodste schip. In de volgende jaren plantte men nog meer signaalmasten van het Zwin en legde men nieuwe tonnen in de bedding. Onderwijl verrichtten de loodsen behoorlijk hun werk, zodat elk jaar tientallen koopvaarders het Zwin konden binnenlopen (KZ, p. 61-66, met de ordonnantie van 1484).

Na de oorlog tegen Maximiliaan werd de signalisatie van het Zwin heropgeknapt. Af en toe liet Brugge het gehele net verbeteren. In 1500 kocht de stad "3 masten dienende tot 3 opstaende tonnebaken" (KZ, p. 71, met een beschrijving).

De schouwing van het Zwin uit 1520 vermeldt enkele baaktonnen (KZ, p. 73). In 1538 leverde men "vyf mastkins omme tmaecken van vyf backenen" (KZ, p. 74). Een kaart uit 1547 toont enkele tonnen in de westelijke Zwinarm en een kruis op de oever van het Zwarte Gat, d.i. de oostelijke Zwinarm (KZ, p. 75). Maar het handelsverkeer op het Zwin is door de militaire situatie in 1583 tot een einde gekomen (zie par. 6). De signaalmasten en de baaktonnen geraakten al gauw in onbruik ⁽⁴⁷⁾.

---

⁴⁷. Zie KZ, p. 51-89, hoofdstuk "De scheepvaart op het Zwin".

BIBLIOGRAFIE EN AFKORTINGEN.

- R. Degryse, De oudste vuurbakens van de Vlaamse kust en nabijgelegen Noordzeeoeveren, in Handelingen der Maatschappij voor Geschiedenis en Oudheidkunde te Gent, Nieuwe reeks, Deel XXXVI (1982); 1e deel p. 39-79; 2e deel p. 45-87.
- M. Coornaert, Knokke en het Zwin, de geschiedenis, de topografie en de toponimie van Knokke, met een studie over de Zwindelta (1974) = KZ
- M. Coornaert, Heist en de Eiesluis, de geschiedenis, de topografie en de toponimie van Heist met een studie over de Eiesluis (en de middeleeuwse Vlaamse visserij) (1976) = HE
- M. Coornaert, Dudzele en Sint-Lenaart, de geschiedenis, de topografie en de toponimie van Dudzele tot omstreeks 1914 met een studie over de Sint-Lenaartomgang (1985) = DSL
- M. Coornaert, St-Pieters-op-de-Dijk, de topografie, de geschiedenis en de toponimie van St-Pieters-op-de-Dijk tot 1899, met een studie over de waterwegen (1972) = STP
- M. Coornaert, Uitkerke, de topografie, de geschiedenis en de toponimie van Uitkerke en St-Jan-op-de-Dijk tot omstreeks 1900 (1967) = Uitk.
- M. Coornaert, Een bijdrage tot de historische geografie van het Westvrije, in West-Vlaamse Archaeologica, tijdschrift van VOBOW, jg. 1985, p. 2-15 = W.Vl.Arch. 1985.
- Rond de Poldertorens, tijdschrift van de Geschiedkundige Kring St-Guthago = R.d.P.
- 1 libra (lb) of pond (pd.) = 20 schellingen (s.)
- 1 s. = 12 deniers (d.)
- 1 pd. groten (gr.) = 12 pd. parisis (par.)
- 1 Brugse voet = 3,84 m = 14 voeten
- 1 voet = 27,5 cm = 11 duimen.
- M. Coornaert, Westkapelle en Ramskapelle, de geschiedenis, de topografie en de toponimie van Westkapelle en Ramskapelle, met een studie over de Brugse Tegelrie (1981) = WR

GRYSHOUT - LISSEMORES - VIERTORRE - OPEX.

door Ferdinand GEVAERT.

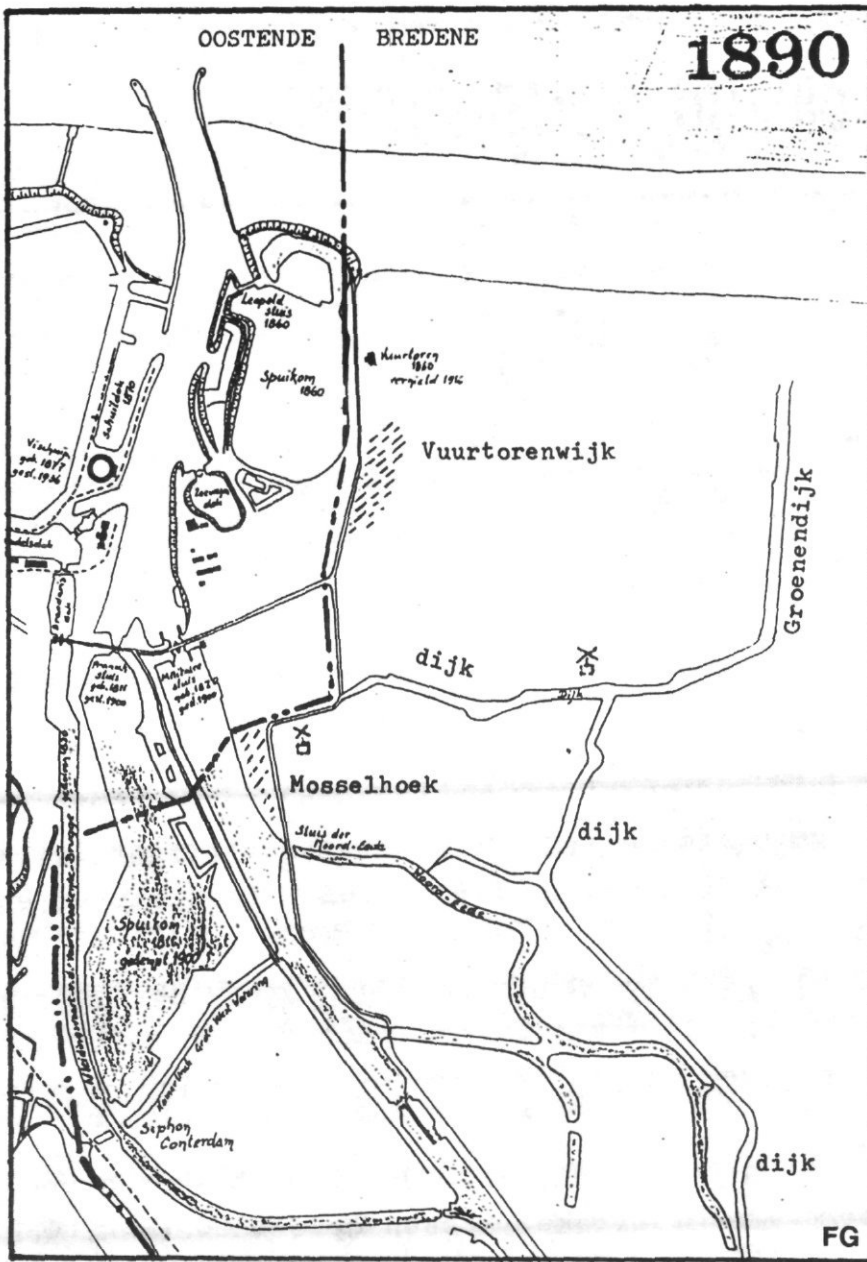
De uiterste noord-westelijke uithoek van de gemeente Bredene, nu grondgebied Oostende, heeft een gevarieerde en op veel gebieden woelige geschiedenis achter de rug.

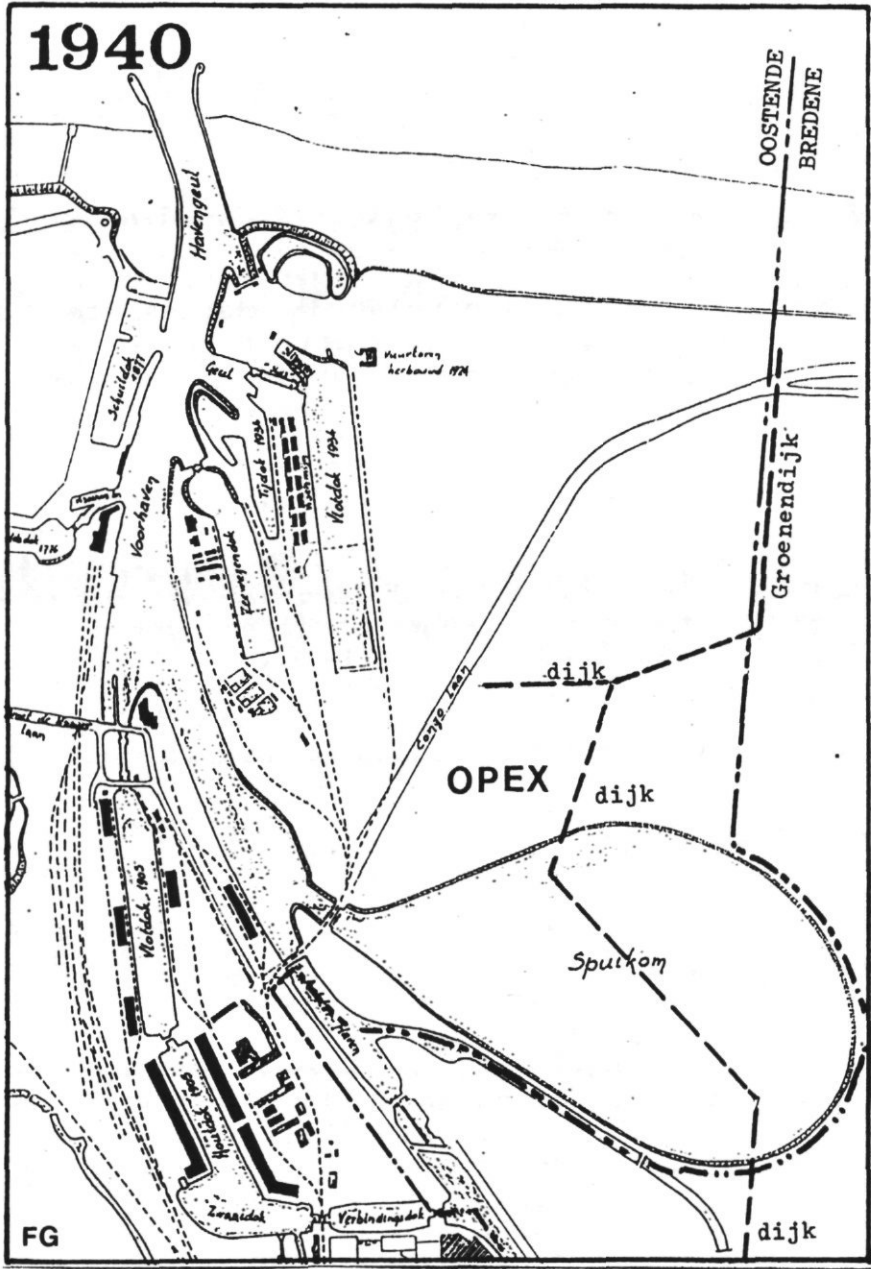
In onderhavig jaarboek brengt Daniël Dewulf twee bijdragen over de recente geschiedenis van een aantal hectaren grond gelegen op of palend aan deze uithoek en die het voorwerp hebben uitgemaakt van betwistingen, verandering van bestemming, niet-nakomen van verplichtingen en andere, ook menselijke "miseries".

Als inleiding tot deze bijdragen brengen we u hier een korte historisch-geografische schets van wat achtereenvolgens soms genoemd werd: de Gryshouck, Lissemorres, Lieskemores en andere varianten, de viertorre, d'Oude Viertorre, de Nieuwe Vuurtorenwijk, "den Opex" en nu weer de Vuurtorenwijk.

Vóór 1584, toen de duinen afgegraven (geslecht) werden even ten oosten van Oostende, op het grondgebied van Bredene, en er een overstroming ontstond, waarbij grote stukken grondgebied overstroomd en talrijke kreken gevormd werden, was deze toenmalige uithoek van Bredene een landbouwgebied, zoals trouwens de rest van de gemeente.

In deze uithoek lag onder meer een verzameling huizen "in de schaduw van de muren van Oostende", beter gekend onder de naam "Blutsie" of "Blutsyde". Blutsie, of wat er toen nog van overbleef verdween in de diepe inham die gevormd werd na het slechten van de duinen aldaar. Inham die wát later de havengeul zou worden, en het nu ook nog is.

We verwijzen hier graag naar de opzienbarende bijdrage door Richard Verbanck in het "Bredeniana" gewijd aan "Blutsyde".

Ook de noord-westelijke uithoek van Bredene werd overstroomd, er vormde zich een schorre, later genoemd Lissemores.

Na het beleg van Oostende, 1601-1604, werden de gronden die overstroomd waren ten gevolge van het slechten van de duinen ter hoogte van Blutsie in 1584, geleidelijk terug ingepolderd. Het eerste droogleggingsplan bestond erin om omheen Oostende een ringdijk op te werpen. Om de havengeul met de verscheidene zijkreken zoals de Gauweloze, Keignaert en Sluisvliet af te sluiten, evenals de St.-Catharineskreek. Hierdoor zou het overstromingsgebied beperkt worden tot o.m. de schorre van Lissemores.

Het opwerpen van de ringdijk werd aangevat in 1610 en was in 1612 voltooid op het dichtwerpen van de havengeul en de St.-Catharinakreek na. Wat ook nooit volledig gedaan werd.

Deze eerste dijk van de "Historische Polders" werd aangelegd van af de voet van de duinen te Bredene, ter hoogte van de huidige instelling "Godtschalck" en liep langs de noord-oost en zuid-oostelijke oever van de Paemelkreek, één van de zijarmen van de havengeul.

Door het niet afsluiten van de "zeegaten" bleef het overstroomde gebied onder de invloed van de zee. In 1620 werd een eerste polder gevormd, de "Grote Polder van Bredene", door het opwerpen van de "Groenendijk", of "de dijk van de Grote Polder", tijdens de periode 1612-1620. Deze dijk sloot aan op de reeds bestaande "ringdijk".

Geleidelijk slibte de schorre van Lissemores aan, door het opwerpen van dijken bestemd in de eerste plaats om met droge voeten het veer naar Oostende te bereiken. Daar er geen bruggen waren over de haveninham, kanaal noch kreken, was "de ponte" de enige verbinding met de stad. Reeds in de tweede helft van de 17e eeuw werden er huizen, van verdacht allooi opgericht. Tijdens de 18e eeuw werd het gebied geleidelijk terug geschikt gemaakt voor beperkte landbouw op de schrale gronden. Tijdens de Franse bezetting werd er na 1800 een groot barakkenkamp opgericht voor de troepen van Napoleon, het "Camp de Bruges". In 1810-1812 werd er op bevel van

Napoleon een fort gebouwd, het "Fort Imperial", nu "Fort Napoleon".

Nadat in 1853-1859 de Leopoldsluis met spuikom werd aangelegd, werd in 1857-1859 een vuurtoren gebouwd op de oostelijke oever van de Leopoldspuikom, op grondgebied van Bredene. Het licht werd voor het eerst ontstoken op 1 januari 1860. (De vuurtoren werd vernield in 1915).

Dra ontwikkelde er zich een wijk, bewoond door vissers en personeel van de Staatspakketboten, de "Vuurtorenwijk", later genaamd "d' Oude Viertorre".

Ook werden er meerdere kleine hoeven gebouwd in het voormalig schorregebied. In 1878 werd er langs de dijk van de Grote Polder (de ringdijk) een graanwindmolen opgericht. De molen werd afgebroken volgens kadastrale gegevens, in 1920.

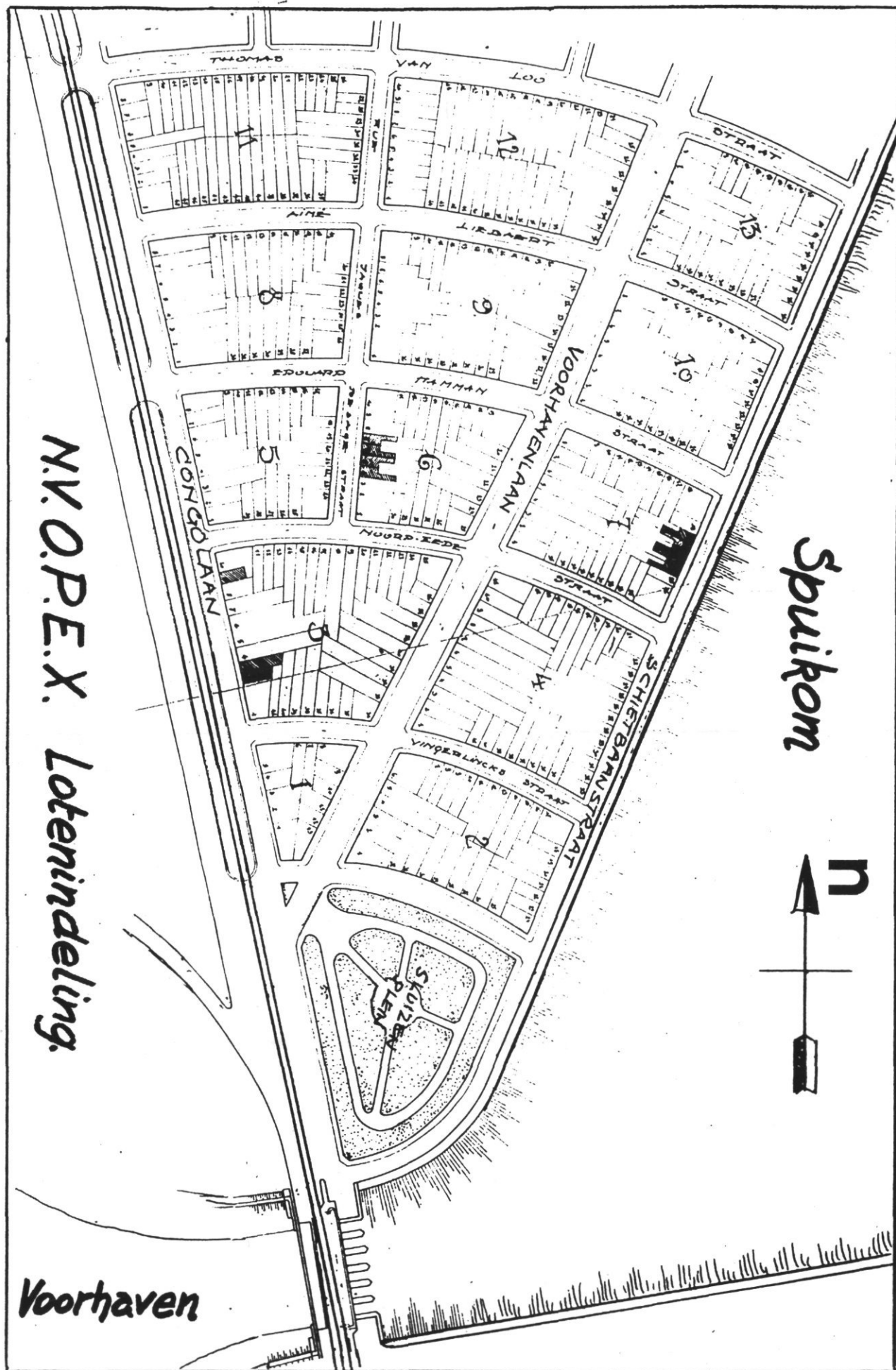
Lissemores dat zich uitstreckte tot aan de Groenedijk werd in 1877 gedeeltelijk overgeheveld naar oostende, de Vuurtorenwijk inbegrepen. In 1896 en 1897 werd het overige van het gebied door Oostende ingelijfd.

De wijk nam grote uitbreiding, er waren scholen, een noodkerk, een poloveld en een oefenrenbaan voor paarden. Er waren plannen om een kazerne op te richten.

In 1913 werd het militair hospitaal, gebouwd op het oostelijk uiteinde van het gebied, geopend. Het was vele jaren bekend als "Krijgsgasthuis van Bredene" alhoewel het op Oostends (toen) grondgebied werd gebouwd. Deze benaming is nog niet lang buiten gebruik gevallen.

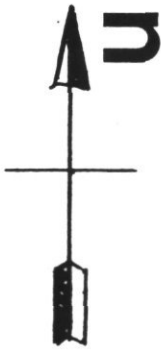
Na 1920 werd de Vuurtorenwijk in verscheidene fasen onteigend voor de bouw van het nieuw visserijdok en vismijn, op de oosteroever der haven. Ook de Leopoldspuikom werd gedempt.

Ter vervanging van de Vuurtorenwijk werd de huidige wijk Opex ontwikkeld, ook al op voormalig grondgebied van Bredene (annexatie van 1897).

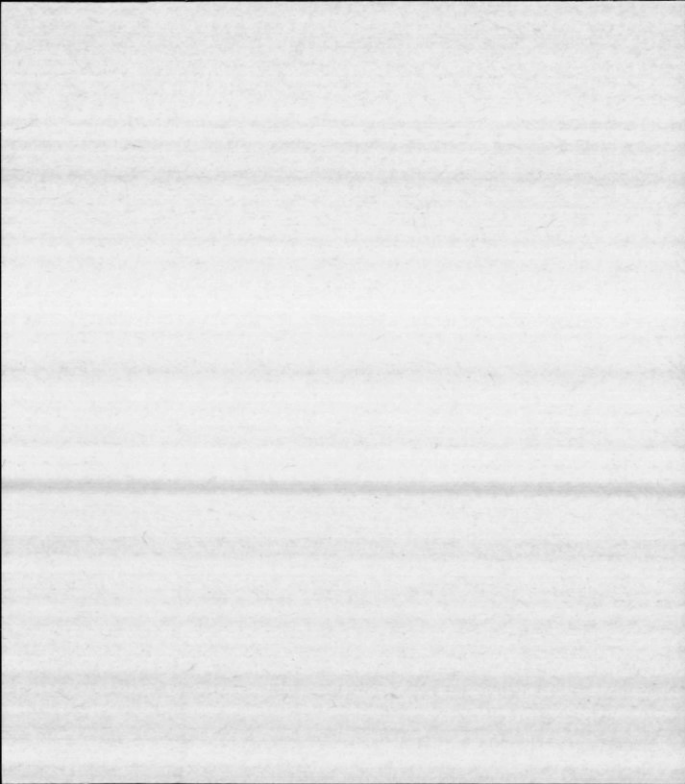
N.V. O.P.E.X. Lotenindeling.

Spuikom

Voorhaven

LONCKE ROGER
VOORHAVENLAAN 151
8400 OOSTENDE

DE CONCESSIE VAN DE AANLEG VAN DE VUURTORENWIJK.

door Daniel DEWULF.

1. DE IMMOBILAIRE BEWERKINGEN.

Het gedeelte van Bredene tussen de havengeul en de Groendijkstraat werd bij Oostende gevoegd bij Koninklijke Besluiten van 18.07.1877 en 24.08.1897.

Dat de geschiedenis van de concessie van de aanleg van de Vuurtorenwijk vrij nauwkeurig en uitgebreid kan geschreven worden, is aan een toeval te danken. Het archief van de stad Oostende is immers teloorgegaan in de brand van het stadhuis in mei 1940, maar de meeste dossiers betreffende de "concessie OPEX" waren op dat ogenblik ten huize van de heer Jules Peurquaet, toen schepen van de concessie, terwijl ook de heer Oscar Surmont, toenmalig conducteur van de stedelijke Wegendienst, enkele bundels bewaard had.

De aanleg van de Vuurtorenwijk -en hiermee werd bedoeld de zone tussen de Ed. Moreauxlaan, de Spuikom en de huidige grens van Bredene-, werd in openbare aanbesteding gesteld (1), en de aannemer Jean-Baptiste Lebleu diende op 22.10.1924 twee offertes in :

In het eerste aanbod vroeg de belanghebbende van de Stad Oostende de betaling van $20 \times 360.000 \text{ fr} = 7.200.000 \text{ fr}$, in het tweede vroeg hij $20 \times 60.000 \text{ fr} = 1.200.000 \text{ fr}$, plus zekere technische wijzigingen aan het lastenboek.

---

¹. De briefwisseling met de N.V. "OPEX" werd in het Frans gesteld. Het concessiecontract en zijn annexe waren in het Nederlands, en de N.V. "OPEX" maakte er een vertaling in het Frans van. Onnodig te zeggen dat de nederlandse en de franse tekst enige belangrijke tegenstrijdigheden vertoonden

In een rapport, op 11.03.1942 opgesteld door (inmiddels overleden) drie Stadsambtenaren, wordt hierover het volgende aangestipt :

"Bij het onderzoek van de soumissies gedaan door den huidige beheerder van OPEX, den toenmaligen Stadsingenieur Verraert, werd onmiddellijk het voorstel Lebleu met annuïteiten van 360.000 fr afgewezen, daar de stadsfinanciën geen dergelijke uitgaaf toelaten en werden de onderhandelingen met M. Lebleu gevoerd met het oog op het bewerken van een ontwerp-variante, mits weglating nochtans van de betaling van de annuïteiten van 60.000 fr.

Hier willen we een belangrijke factor in de destijds gevoerde discussies in het licht stellen :

Het lastenboek bepaalde dat de gebeurlijk verleende subsidiën zouden ten goede komen aan de stad.

Welnu, wij herinneren ons zeer goed dat in de onderhandelingen gevoerd tussen M. Lebleu en M. Verraert (2), eerstgenoemde zich bereid verklaart te verzaken aan de annuïteiten van 60.000 fr zoo van haar kant de Stad zou afzien van de subsidiën van Staat en Provincie, en zich zou beperken zelf de ontwerpen van inrichting van riolen en water goed te keuren bij uitschakeling van de hoogere overheid".

... Laat ons nu nagaan wat, ten dien opzichte, het proces-verbaal van aanbesteding in datum van 27 december 1924 aangeeft. Dit vinden we in 5° van gezegd document :

"De betreffende werken zullen in openbare aanbesteding gesteld worden door de zorg van het Schepencollege, en de door de Openbare Machten verleende toelagen voor die werken zullen gebracht worden op het krediet van de vergunninghoudende maatschappij".

---

2. Toenmalig stadsingenieur.

OPEX beweert dat, gezien in het proces-verbaal van aanbesteding het woord "gebeurlijk", voorzien in de tekst van het lastenboek, niet meer voorkomt, er dus spraak is van onbetwistbare subsidies. Dit beweren schijnt ons onaanneembaar, wanneer de Stad zelf de subsidiën zal genieten (tekst lastenboek) meldt ze : gebeurlijk. Hoe zou ze anders kunnen bedoelen, wanneer ze deze subsidiën afstaat aan een derde ?. Dit vooral dat eenieder weet dat "subsidiën" nooit een verplichting zijn.

Het gaat hier over zeer hoge bedragen, en de beide partijen hebben, met een weergalozе koppigheid, ieder haar zienswijze een 30-tal jaren standgehouden. Dit onderwerp alleen verdient een afzonderlijke studie. Die zaak bewijst al dat de stedelijke bureaucratie de financiële verhoudingen van zulke concessie niet begreep. Iedere manager, maar ook de gewone burger beseft toch dat een private vennootschap, als zij verzaakt aan het toekennen van 20 jaarlijkse annuïteiten van 60.000 fr (een enorme som in 1924), niet kan bedoelen dat zij daarenboven en als compensatie de subsidie op de uit te voeren werken laat vallen. Met "afstand van de subsidies" bedoelde zij ontegensprekelijk "afstand aan haar, de N.V. "OPEX" en niet aan de Stad.

Wat er ook van zij, de N.V. "OPEX" hield staande dat zij die subsidies tegoed had, en legde eenvoudig verder geen rioelen, waterleidingen of rijwegverhardingen, terwijl in de gemeenteraad verklaard werd dat de concessiehoudende vennootschap haar verplichtingen niet wou nakomen.

Er waren nog diverse andere aspecten verbonden aan de concessie, die voor de N.V. "OPEX" zéér belangrijk waren. Immers, volgens het artikel 1 van het lastenboek van 1924 bevat de concessie onder meer de volgende immobilaire bewerkingen:

"Het recht voor den concessionaris van alle gronden van de wijk per strooken te onteigenen, hetzij voor den wederverkoop te zijn uitsluitelijke profijte, hetzij voor

den wederafstand aan de Stad Oostende, die ze zal bestemmen tot doeleinden van openbaar nut zooals 't gezegd is in het nr 3 van tegenwoordig artikel. Dit recht zal zich uitstrekken op eenen termijn van twintig jaren, te beginnen van de goedkeuring van het bepaald contract. Deze onteigeningen zullen door de Stad gedaan worden op de uitsluitelijke kosten van den concessionaris, in uitvoering van het Koninklijk Besluit van 15 Januari 1923. De onteigende gronden zullen hem, onmiddellijk na den aankoop, overgegeven worden".

Men begrijpe goed het doel van deze bepaling: de Stad zou eenvoudig ALLE gronden van de wijk onteigenen, vervolgens zou de N.V. "OPEX" haar die gronden teruggeven die bestemd waren als bedding van openbare wegen, terwijl de N.V. "OPEX" de tientallen en tientallen kavels voor privaatbouw mocht behouden. Het valt in het oog dat de N.V. "OPEX" moest pogen in het bezit te geraken van deze kavels voor privaatbouw, hetgeen in principe zonder problemen kon gebeuren: de Stad kocht de eigendommen in der minne of onteigende ze gerechtelijk en droeg ze vervolgens tegen terugbetaling van de gedane uitgave over aan de N.V. "OPEX".

De zaken waren echter veel meer gecompliceerd dan dat: de economische crisis van het begin der jaren '30 was daar, en de N.V. "OPEX" moest op een of andere wijze zien aan geld te geraken. Van de manier waarop zij daarin slaagde, - met de bewuste of onbewuste hulp van het Stadsbestuur - kan men op zijn minst zeggen dat die weg wonderbaar was.

De stadsingenieur Verraert schreef in een rapport van 26 November 1931:

"Bij den aanvang van de onteigeningen bevond het kadastraal plan zich in een toestand van onbeschrijflijke wanorde, en moeizame en geduldige opzoekingen waren noodig om de eigendomstitels te vinden. Hier dient te worden aan toegevoegd dat het oorspronkelijk rooiplan meerdere keeren gewijzigd werd tot het uiteindelijk door het

Schepencollege in overleg met de N.V. "OPEX" werd aangenomen. Het moet nog goedgekeurd worden door den gemeenteraad en bij koninklijk besluit.

De traagheid van de werking van de experten belast met het schatten van de waarde van de onteigende goederen, is spreekwoordelijk, en het werk bleef duren omwille van den toestand van het kadaster. Tijdens de opzoekingen zijn enkele experten overleden, en dezen dienden door nieuwe te worden vervangen.

...De N.V. "OPEX" werd in het bezit gesteld van het algemeen plan van het rioolstelsel en van het drinkwaternet. Het opstellen van die plans vergde meerdere jaren tijd, want ze moesten steeds weer worden aangepast als gevolg van de opeenvolgende wijzigingen van de werkprogramma's van de betrokken administraties.

Hier is de N.V. "OPEX" in staat een deel van den verloren tijd in te winnen, en zij moet eerst en vooral, waar dit mogelijk is, de moerleidingen plaatsen.

De meeste straten in de zone A (tusschen de Voorhaven en de Stanleylaan) zijn verhard met de producten voortkomend van de afbraak van de Duitsche bunkers. Deze fundering werd bedekt met een laag as. Dit is vanzelfsprekend maar een voorlopige oplossing, in afwachting dat de bebouwing verder zal gevorderd zijn, want geen enkele verharding is bestand tegen het vrachtvervoer in de wijk... Men mag niet uit het oog verliezen dat de concessie een gemeenschappelijk werk is van de Stad en van de vennootschap, de bases ervan zijn zonder voorgaande, het succes belangt de beide partijen aan. Het zou dus logisch, ja behendig zijn vanwege het Stadsbestuur, zich begrijpend te toonen jegens de concessionaris en hem nieuwe uitvoeringstermijnen toe te kennen, waarvan de ervaring de wenschelijkheid heeft aangetoond".

Een avenant aan het lastenboek werd op 14.07.1931 ondertekend en bevatte omzeggens uitsluitend tegemoetkomingen ten voordele van de N.V. "OPEX". Reeds in 1928 werd door de heer Stadsingenieur M. Verraert een verslag opgesteld over de mogelijkheden van "compensaties" aan de N.V. "OPEX".

Op de Vuurtorenwijk hadden zeer veel gerechtelijke onteigeningen plaats, en wel van 234 percelen in de jaren 1925-26 - 27.

Een gerechtelijke onteigening geschiedde in twee fasen: een eerste vonnis, declaratief vonnis genoemd, stelt vast dat alle door de wet voorgeschreven formaliteiten vervuld zijn en dit vonnis hield de overdracht van eigendom in ten voordele van de gemeente. De vroegere eigenaar blijft echter in het bezit van het goed totdat de onteigeningsvergoeding in de consignatiekas gestort is en een tweede vonnis, likwidatief vonnis genoemd, staat de inbezitneming toe nadat de betaling werd gedaan.

Velen van deze onteigenden werden niet tijdig door de N.V. "OPEX" betaald (³), en deze maatschappij verkeerde, na de crisis 1929-30, in financiële moeilijkheden. Zolang de N.V. "OPEX" niet betaalde kon de Stad weigeren die gronden aan de concessionaris over te geven.

DOCH BIJ AKTE, VERLEDEN VOOR DE BURGEMEESTER Ed. MOREAUX (⁴) OP 23.06.1931, WERDEN 39 HECTARE, 73 ARE, 94 CENTIAREN (397.394 m²) ONTEIGENDE GRONDEN AAN DE N.V. "OPEX" OVERGEDRAGEN.

Dit was misschien nog niet zo erg, zo er ten voordele van de Stad (en, op indirecte wijze van de onteigenden) maar een hypothecaire inschrijving genomen werd. MAAR BIJ DEZE AKTE WERDEN DE GRONDEN DOOR DE STAD OVERGEGEVEN VRIJ EN ONBELAST VAN ALLE VOORRECHTEN EN HYPOTHEKEN.

Om de ernst hiervan aan te tonen, volgt een deel van de letterlijke tekst van de akte:

---

³. In 1965, of 40 jaar later, waren enkele nog niet geregeld.

⁴. De voornaamste verkeersader van de Vuurtorenwijk, werd Dr. Ed. Moreauxlaan genaamd.

De Stad Oostende draagt over aan de naamlooze vennootschap "Oostende-Phare et Extensions" (OPEX) alhier vertegenwoordigd door de voornoemde vertegenwoordigers, in vollen eigendom en voor vrij van alle welkdanige voorrechten en hypotheken, met vrijwaring van alle stoornissen, uitwinningen en alle welkdanige hindernissen, en met de bestaande actieve en passieve erfdiensbaarheden, de hierna vermelde gemeentegoederen.

Deze overdracht geschiedt gratis in uitvoering van artikel 1 van het kohier van lasten en voorwaarden betreffende de concessie bij openbare aanbesteding van den aanleg van de Vuurtorenwijk te Oostende (5).

De N.V. "OPEX" heeft er later op gewezen hoe zij de overdracht van die gronden zag:

"Bij akte van 23.06.1931, behoorlijk ondertekend en geregistreerd, heeft de Stad Oostende aan de vennootschap OPEX overgedragen, als vrij en onbelast van alle lasten, voorrechten en hypotheken... de goederen vermeld in die akte en volgens het aangehecht plan.

De paragraaf 2 van het artikel 1 van het bestek betreffende de concessie specificeert dat de concessionaris het recht heeft het onteigenen en dat dit recht zich uitstrekt over een termijn van 20 jaar.

De onteigende heeft evenwel gemeend dat hij onmiddellijk de schadevergoeding zou ontvangen uit hoofde van die

---

5. Op dit punt loont het wellicht de moeite de originele franse tekst ook weer te geven:

"La ville d'Ostende fait remise à la société anonyme Ostende-Phare et Extensions (OPEX) pour laquelle sont ici présents ses représentants prénommés, en pleine propriété et pour quitte et libre de toute charge privilégiée ou hypothécaire quelconque, avec garanties de tous troubles, évictions et empêchements quelconques et avec les servitudes actives et passives s'il en existe, des biens communaux, spécifiés ci-après. Cette remise est faite à titre gratuit en exécution de l'article un du cahier des charges, clauses et conditions relatives à la concession par voie d'adjudication publique, de l'aménagement du Quartier du Phare situé à Ostende..."

onteigening, en de Stad heeft hem in die overtuiging gesterkt, want er is geen enkele onteigende aan wie de Stad niet verteld heeft dat de N.V. "OPEX" hem moest betalen voor de onteigening".

Verschillende personen, aan wie een onteigeningsvergoeding diende te worden uitgekeerd, beklagden zich bij de Stad over het niet-betalen door de N.V. "OPEX". Hierna gaat een voorbeeld:

"In het geval van een onteigening van een terrein van 2ha58a50ca in de Nieuwe Vuurtorenwijk ten verzoeken van de Stad Oostende heeft de Rechtbank van Eersten Aanleg te Brugge, bij vonnis van 30 juni 1930, mij de som van 286.250 fr toegekend + 20 % uit hoofde van de devaluatie van den frank + 15 % als wederbelegging, en de Rechtbank zegt dat het Stadsbestuur tegen consignatie van deze sommen in het bezit zal gesteld worden van het goed.

Aangezien de directeur van de vennootschap OPEX mij herhaaldelijk beloofd heeft dat de som verschuldigd door de Stad mij onverwijld zou uitgekeerd worden of dat ze zou geconsigneerd worden, heb ik mij er van onthouden verhaal te nemen op de Stad Oostende. Vóór het vonnis van de Rechtbank van Eersten Aanleg te Brugge, heeft de directeur van de vennootschap OPEX mij doen opmerken dat de vertraging in de procedure hem en zijn vennootschap zwaar nadeel berokkende. Deze vertraging liet het, zoo beweerde hij, de vennootschap niet toe haar plannen en bewerkingen uit te voeren; de bouw van een nieuwe kerk onder meer was, althans volgens den heer directeur, het vertrekpunt voor de valorisatie van de gronden, en zoolang het vonnis niet in kracht van gewijsde was gegaan, dienden de wegenwerken en andere gestopt te worden. Om die redenen stond ik het den directeur toe de wegenwerken en den aanleg te doen tegen een jaarlijks huurgeld van 2.000 fr. In afwachting van de consignatie van de verschuldigde som verlangde de directeur van de vennootschap OPEX vervolgens een kavel uit mijn terrein te verkopen aan de Zusters van St Joseph om er een nieuwe school op te trekken. Vertrouwend in de belofte van den

heer Directeur nopens de imminente consignatie van de som toegekend door de Rechtbank heb ik, met de medewerking van het Stadsbestuur van Oostende, onteigenende macht, de Zusters van St Joseph toegestaan te bouwen op mijn grond. De heer Directeur van de vennootschap OPEX heeft die kavel bij onderhandse akte verkocht aan de Zusters van St Joseph tegen 150.000 fr, waarop, in afwachting van het verlijden van de notarieele akte (wat maar kan plaats hebben na de consignatie van de onteigeningsvergoeding vastgesteld door de Rechtbank) hij een voorschot van 15.000 fr ontvangen heeft. De onmogelijkheid de notarieele akte te verlijden heeft den directeur niet belet de Zusters van St Joseph te sommeren hem het saldo van 135.000 fr te betalen.

Ik richt mij nu tot de Stad Oostende en hoop dat ze spoedig een einde zal stellen aan de onteigeningsprocedure en den toestand zal regulariseeren door het consigneren van de vergoeding die mij werd toegekend door de Rechtbank te Brugge".

Deze brief was gedagtekend 20.12.1932; dus 2 1/2 jaar na de uitspraak van de Rechtbank over de onteigeningsvergoeding.

Meerdere dergelijke voorvallen werden door de Stad bij aangetekende brieven gesignaleerd aan de N.V."OPEX", die niet antwoordde.

Gesommeerd aanwezig te zijn op een bespreking in het Schepencollege, schreef M. Louis Chaney -in wiens handen de leiding van de N.V."OPEX" was overgegaan- op 19.01.1933 aan M. Lebleu, die deze brief overmaakte aan de Stad:

"...van de eene kant heb ik nog geen definitief antwoord op gebied van financieele combinatie, maar precies morgen heb ik een rendez-vous met iemand die in de mogelijkheid verkeert mij een of twee miljoen te geven, wat het zou mogelijk maken de zaak van de onteigeningen te regelen tegelijkertijd met deze van het Stadsbestuur van Oostende..."

De N.V. "OPEX" bezorgde op 20.01.1933 aan de Stad een afschrift van een brief die zij richtte tot de advocaat G. Verougstraete te Brugge :

"Wij ontvingen zojuist de volgende assignaties die aan de Rechtbank de vernietiging vragen van de onteigeningen....

Wil U zoo goed zijn ons te melden welke het langste uitstel is dat U zou kunnen verkrijgen zonder dat wij verdragingsintresten moeten betalen? Als wij die verwijl-intresten betalen, kunnen wij dan nog een langer uitstel verkrijgen? Zie hier de tekst van een telegram van de Bankagent die de fondsen zal leveren:

"Zaak aangenomen. Fondsen beschikbaar einde Januari". Hij is categoriek over de termijn voor het ter beschikking stellen van een eerste schijf van 5.000.000 fr, maar wij willen in geen enkel geval iets doen vóór een ernstige oppuntstelling van alle geschillen in ons contract met de Stad Oostende.

U de verzekering geven dat de regeling zal getroffen worden binnen de opgegeven termijn lijkt ons overbodig omdat de Stad Oostende ons die gronden overgedragen heeft onbelast en vrij. Sommige van deze gronden werden trouwens als borg gegeven voor het verkrijgen van een kredietopening.

Wij zien het zoo dat wat tijd moet gewonnen worden met de consignaties. Wij meenen dat 3 maanden kunnen volstaan, en daarna zouden wij intresten betalen..."

In deze brief staat dat "bepaalde goederen als borg gegeven werden". Wat is er juist gebeurd?

Bij akte van 23.06.1931 werden door de Stad aan de N.V. "OPEX" ruim 39 hectare onteigende gronden overgegeven. Deze akte werd overgeschreven te Brugge op 06.07.1931.

Uit een nazicht in het hypotheekkantoor te Brugge blijkt dat op 31.08.1931 een inschrijving op het grootste deel van

deze gronden genomen werd tegen de N.V. "OPEX", ten voordele van het "Comptoir d'Escompte de la Banque Nationale" te Hasselt, tot zekerheid van:

1. 3.000.000 fr in hoofdsom van kredietopening;
2. 100.000 fr toebehoren;
3. 3 jaar intrest.

Deze inschrijving werd gevorderd krachtens een akte van kredietopening gesteld door de notaris Jean De Wijnter te Oostende op 03.08.1931. Deze kredietopneming gold zonder nader omschreven verplichting van aanwending voor de N.V. "OPEX". De N.V. "OPEX" verklaarde haar goederen "onbelast en vrij van elke geprivilegieerde schuld of hypotheek".

Kortom, de N.V. "OPEX" bekam op deze wijze een kredietopening van 3.000.000 fr in 1931, zonder de verplichting dit geld eerst aan te wenden tot betaling van onteigenden of voor de uitvoering van werken in de concessie.

De advocaat van het Stadsbestuur, Mter Verdeijen, deelde aan het Schepencollege bij brief van 10.08.1935 de juiste toedracht mee:

"Het is de Stad die de onteigeningen in de Vuurtorenwijk uitgevoerd heeft en die er toe gehouden is de onteigenden te vergoeden. Wat de N.V. "OPEX" betreft deze is, naar luid de stukken uit mijn dossier, slechts tussenkomend in de debatten".

In zake deze grondoverdracht kan men zich met nadruk afvragen in hoever deze bewerking kon geschieden in die omstandigheden.

Het artikel 76, 4° van de gemeentewet luidde in 1924: Aan het advies van de Bestendige Deputatie van den provincialen raad en aan de goedkeuring van den Koning moesten onderworpen worden de besluiten van den raad over de

volgende zaken:

1° de vervreemdingen, dadingen, ruilingen van onroerende goederen en rechten van de gemeente.

Echter volstaat de goedkeuring door de Bestendige Deputatie van den provincialen raad, wanneer de waarde 5.000 fr of een tiende van de gewone begrooting niet overschrijdt, tenzij dit tiende meer dan 50.000 fr bedraagt".

Bij de wet van 27.08.1928 werden die cijfers respectievelijk op 35.000 fr en 350.000 fr gebracht, en het koninklijk besluit van 14.08.1933 voerde ze op tot resp. 50.000 fr en 500.000 fr.

Akkoord, het concessiecontract dat al die bewerkingen voorzag (ook de riool- en wegenwerken, enz.) werd in 1924 door de Bestendige Deputatie goedgekeurd. Maar kon het College van Burgemeester en Schepenen voor miljoenen frank gronden overdragen aan de N.V. "OPEX" zonder koninklijke goedkeuring van deze immobiliere bewerking? Men kan antwoorden dat de prijs meestal gerechtelijk was vastgesteld, doch in de modaliteiten van de overdrachtsakte had men bepaalde zekerheden kunnen opnemen ter verduidelijking "dat de onteigeningen gedaan worden op die uitsluitelijke kosten van den concessionaris".

De N.V. "OPEX" heeft de Stad veel verwijten gemaakt -en vaak terecht- doch vergat steeds te vermelden dat de Stad haar hoofdverplichting op een lichtvaardige wijze heeft vervuld, en wel de grondoverdracht. Tussen 1928 tot begin 1965 verkocht de N.V. "OPEX" voor ruim 28.000.000 fr bouwgronden, doch om zich een juist idee te kunnen vormen van wat dit betekent, moet men een bepaalde coëfficiënt toepassen.

Hierna volgt de opgave, per jaar, van de verkopeningen, waaruit onder meer blijkt dat de N.V. "OPEX" tijdens de oorlog zeer goede zaken deed :⁽⁶⁾

---

⁶. Dit zijn officiële cijfers, opgezocht in het hypotheek-kantoor te Brugge.

<u>jaar</u>	<u>verkoopcijfers</u>
1928	150.000 fr
1929	534.869,70 fr
1930	1.148.651,26 fr
1931	1.147.781,85 fr
1932	380.978,80 fr
1933	741.037,30 fr
1934	606.437,78 fr
1935	882.503,96 fr
1936	529.680,05 fr
1937	357.702,60 fr
1938	658.288,85 fr
1939	505.724,10 fr
1940	76.841,70 fr
1941	3.058.957,36 fr
1942	2.642.797,47 fr
1943	944.938,50 fr
1944	1.973.015,60 fr
1945	1.122.963,70 fr
1946	957.632,35 fr
1947	755.641,60 fr
1948	1.335.531,00 fr
1949	nihil
1950	227.700,00 fr
1951	nihil
1952	113.150,00 fr
1953	70.550,00 fr
1954	370.820,00 fr
1955	257.800,00 fr
1956	200.000,00 fr
1957	726.500,00 fr
1958	183.774,00 fr
1959	769.704,00 fr
1960	871.002,00 fr
1961	930.280,00 fr
1962	1.179.475,00 fr
1963	573.753,00 fr
1964	1.064.257,00 fr

1965   52.650,00 fr
28.103.360,00 fr

Omgezet in waarde 1965, mag men spreken van een ontvangst van ongeveer 90.000.000 fr. Zet men dit cijfer om in waarde 1983, dan geeft dit volgens de index van de kleinhandelsprijzen (publiciteit ANHYP) ongeveer 450.000.000 fr.

In 1965 had de N.V."OPEX" daarenboven nog ongeveer 24 hectare bouwgrond vrij voor verkoop.

Tot 1936 werden door deze vennootschap ongeveer 10 miljoen frank werken uitgevoerd en onteigeningsvergoedingen betaald.

Men mag zich tenslotte niet blind staren op deze cijfers: de Staat (Administratie der Belastingen) zal ongetwijfeld een zware heffing gedaan hebben op de inkomsten van deze financiële vennootschap. De N.V."OPEX" heeft haar zaken behartigd en kapitalen geïnvesteerd met de middelen die haar door het Stadsbestuur van Oostende op een nogal stuntelige manier werden ter hand gesteld.

Alle hoofdspelers in de geciteerde gebeurtenissen zijn overleden, en daarom meen ik dat dit deel van wat "geschiedenis" van de Vuurtorenwijk is, nu wel mag gepubliceerd worden.

Bredene, maart 1988

D. DEWULF.

2. DE SUBSIDIES.

Als men de zin te lezen zou krijgen : "de N.V."OPEX" is bereid te verzaken aan 20 annuïteiten van 60.000 fr, zo van haar kant de Stad Oostende zou afzien van de subsidies" en er worden later bij de uitvoering van de werken overheidssubsidies toegekend, aan wie komen die naar uw mening toe? Over de beantwoording van deze vraag hebben de Stad Oostende en de N.V."OPEX", concessionaris van de aanleg van de Vuurtorenwijk, jaren en jaren geruzied.

Opdat men zich een beeld zou kunnen vormen van het belang van deze zaak weze aangestipt dat de toelagen soms 1/3, soms 1/2 bedroegen van de kostprijs, en dat de N.V."OPEX" op 02.08.1932 deze laatste raamde op ruim 14.000.000 fr. Past men een coëfficiënt 15 toe om tot de hedendaagse prijzen te komen, dan geeft dit een raming van 210.000.000 fr.

De aanleg van de Vuurtorenwijk werd in openbare aanbesteding gesteld, en de heer Jean-Baptiste Lebleu, aannemer, diende op 22.10.1924 twee offertes in: in het eerste aanbod vroeg hij van de Stad de betaling van $360.000 \times 20 = 7.200.000$ fr, en in het tweede $60.000 \text{ fr} \times 20 = 1.200.000$ fr plus zekere technische wijzigingen aan het bestek.

In een rapport, op 11.03.1942 opgesteld door drie (inmiddels overleden) Stadsambtenaren, wordt dienaangaande het volgende verhaald:

"Bij het onderzoek van de soumissies gedaan door den huidige beheerder van "OPEX", den toenmaligen Stadsin-

genieur Verraert (1) werd onmiddellijk het voorstel Lebleu met annuïteiten van 360.000 fr afgewezen, daar de stadsfinanciën geen dergelijke uitgaaf toelieten, en werden de onderhandelingen met M. Lebleu gevoerd met het oog op het bewerken van het ontwerp-variant, mits weglating nochtans van de betaling der annuïteiten van 60.000 fr.

Hier willen wij een belangrijke factor in de destijds gevoerde discussies in het licht stellen:

Het lastenboek bepaalde dat de gebeurlijk verleende subsidies zouden ten goede komen van de Stad.

Welnu, wij herinneren ons zeer goed dat in de onderhandelingen gevoerd tussen M. Lebleu en M. Verraert, eerstgenoemde zich bereid verklaart te verzaken aan de annuïteiten van 60.000 fr, zoo van haar kant de Stad zou afzien van de subsidiën van Staat en Provincie, en zich zou beperken zelf de ontwerpen van inrichting van riolen en water goed te keuren bij uitschakeling van de hoogere overheid".

...Laat ons nu nagaan wat, ten dien opzichte, het proces-verbaal van aanbesteding in datum van 27 december 1924 aangeeft. Dit vinden we in 5° van gezegd document:

"De betreffende werken zullen in openbare aanbesteding gesteld worden door de zorg van het Schepencollege, en de door de Openbare Machten verleende toelagen voor deze werken zullen gebracht worden op het krediet van de vergunninghoudende maatschappij .

"OPEX" beweert dat, gezien in het proces-verbaal van aanbesteding het woord gebeurlijk, voorzien in den tekst van het lastenboek, niet meer voorkomt, er dus spraak is van onbetwistbare subsidies.

Dit beweren schijnt ons volstrekt onaanneembaar. Inder-

---

¹De heer A. Verraert werd na het beëindigen van zijn mandaat bij het Stadsbestuur inderdaad beheerder van de N.V."OPEX".

daad, wanneer de Stad zelf de subsidiën zal genieten (tekst lastenboek) meldt ze : gebeurlijk. Hoe zou ze anders kunnen bedoelen, wanneer ze deze subsidies afstaat aan een derde?. Dit vooral dat eenieder weet dat "subsidiën", nooit een verplichting zijn.

Ten andere ; op 28 oktober 1924, dus 3 dagen na de soumissie en vóór het toekennen der concessie aan M. Lebleu, schrijft H. Ingenieur Verraert aan de aanbesteder:

"De kosten van de saneeringswerken (riolen, pompstation, waterleidingen, watertoren) ramend op 4.500.000 fr, kan de Stad van den Staat een subsidie verwachten gelijk aan 1/3, hetzij 1.500.000 fr, op voorwaarde hem de plannen voor te leggen ter goedkeuring en tot de openbare aanbesteding over te gaan. Indien ik aan de Stad zou voorstellen af te zien van deze subsidie en zich te beperken tot het goedkeuren van de ontwerpen die U haar zou moeten voorleggen, zou U dan bereid zijn bij wijze van compensatie af te zien van de annuïteit van 60.000 fr van het aanbod nr.2?".

En op 1 november 1924 antwoordt M. Lebleu:

" In het geval dat de Stad bereid is te verzaken aan de Rijkssubsidie die de Staat aan de gemeenten toekent (2) en op voorwaarde dat mijn ontwerpen van de saneeringswerken aangenomen worden, ben ik bereid bij wijze van compensatie te verzaken aan de annuïteit uit mijn aanbod nr. 2.".

Daaruit blijkt ten overvloede dat, zo de Stad hare subsidiën zou verzaken en zich zou beperken zelf de ontwerpen van M. Lebleu goed te keuren, zonder ze te onderwerpen aan de

---

². De heer Lebleu zegt niet wat hij verstaat onder het verzaken door de Stad aan de Rijkssubsidies, maar het is waarschijnlijk dat hij bedoelt ten voordele van de N.V."OPEX" en dat hij misschien onwetend was van de bepaling dat subsidies enkel kunnen verkregen worden op werken, waarvan de uitvoering openbaar aanbesteed wordt.

goedkeuring der Hogere Besturen, M. Lebleu bereid was te ver-
zaken aan de 60.000 fr.

Met andere woorden, het WAS DE STAD DIE HET OFFER BRACHT
MET AAN DE SUBSIDIEN TE VERZAKEN.

Anderzijds schreef de toenmalige H. Schepen van Openbare Wer-
ken ingevolge een ander bij de Stad toegekomen voorstel, aan
M. Lebleu op 21 november 1924, in antwoord op de brief van 1
november van M. Lebleu:

"Ik verzoek U mij verder te doen weten of U zonder ee-
nige betaling van Stadswege, bereid is de straten in dit
kwartier te bestraten in plaats van ze te macadamiseren,
als de Stad U de eventueele subsidies laat door de Staat
en de Provincie toegekend op de saneeringswerken".

Op 1 december antwoordde M. Lebleu aan M. Elleboudt, de toen-
malige Schepen van Openbare werken:

"Hoewel deze variante voor ons een zwaar sacrificie be-
teekent, heb ik de eer positief te antwoorden op uw ver-
zoek, doch met het volgend voorbehoud:

1) de bestrating zal gelegd worden in al de hoofdwegen;
wij stellen evenwel voor in de straten van 2de orde,
zooals in de wijken goedkope woningen, een agglomeraat
toe te passen in overleg met den Directeur van de Werken
van de Stad.

Wij ramen de oppervlakte van deze secundaire wegen op de
helft van het totale wegvlak.

2) Indien tijdens den loop van de concessie een deel van
Breedene tusschen de Koninklijke Baan en de Spuikom bij
Oostende zou worden ingelijfd, dan zou dit deel begrepen
worden in onze concessie tegen dezelfde voorwaarden ⁽³⁾.

---

³. De inwoners van het betrokken gebied van Breedene zullen
nu wellicht verrast opkijken bij het lezen van de bijzondere
aandacht waarvan zij vanwege de N.V. "OPEX" het voorwerp hebben
uitgemaakt !.

Dit zou geschieden ter gedeeltelijke compensatie van ons verlies aan de jaarlijkse vordering, want de subsidies die ons door den Staat en de Provincie zouden toegekend worden, wegen lang niet op tegen de méér-uitgave die te onzen laste valt".

Daaruit kan worden bepaald, dat er geen spraak van geweest is, toch niet wat de Stad betreft, dat de subsidiën zeker zouden worden toegekend, gezien M. Elleboudt sprak van eventuele subsidies.

Tot daar het rapport van de drie Stadsambtenaren, dat beslist afwijzend stond tegenover de eis van de N.V. "OPEX".

In 1930 werd een voorontwerp voor het uitvoeren van rioolwerken in een deel van de Vuurtorenwijk goedgekeurd en aan de Gouverneur gestuurd met de vraag:

"Het ware ons terzelfdertijd aangenaam te mogen vernemen welk het bedrag is van de hulpelden, welke door den Staat en de Provincie zullen worden toegekend".

Op 11.02.1931 stuurt de heer Strubbe, Arrondissementsingenieur, de goedgekeurde bundel terug met de opmerking:

"Aangezien de bedoelde werken uitsluitelijk op kosten der naamlooze maatschappij "OPEX" uitgevoerd zullen worden en dat zij later onvergold aan de Stad Oostende afgestaan worden, kan er geen spraak zijn van tusschenkomst van Staat of Provincie."

De N.V. "OPEX" verklaarde zich bereid de werken uit te voeren, doch voegde er op 30.11.1931 bij:

"Wij signaleeren U dat momenteel elke Staatssubsidie gesupprimeerd werd; nu is de conventie die U gecontracteerd hebt nopens den aanleg van de Vuurtorenwijk, onder andere gebaseerd op het voordeel van de eventueele Rijkssubsidies. Wat denkt U te kunnen doen om dit ver-

lies voor ons te compenseren?".

De Stad antwoordde op 04.12.1931 onder meer:

"Het is duidelijk dat dit voordeel maar een eenvoudige eventualiteit is en geenszins een verplicht karakter heeft. Als de Staat geen subsidies meer verleent, kan de Stad dit niet verhelpen, zij is zelf slachtoffer van dezen maatregel".

Thans wordt nu verder het rapport geciteerd van 11.03.1942 van de Stadsambtenaren:

"Intusschen, op 5 januari 1932, vraagt de Bond der Aannemers van de Kust, dat de Stad zou waken op het navolgen van het lastenboek, namelijk het in Openbare Aanbesteding stellen van de rioolnetten en deze voor de waterleiding.

Wij sturen op 13 januari 1932 afschrift van dezen brief aan "OPEX", met verzoek ons te doen weten welk gevolg U denkt er aan te kunnen geven".

Op 15 januari 1932 schrijft de N.V. "OPEX":

"Wij stemmen er mee in dat U de werken van het rioolnet en het drinkwaterbedelingsnet in aanbesteding stelt, op voorwaarde dat U ons de toekenning verzekert van de subsidies van de Staat en de Provincie, enige reden trouwens waarom deze clause werd opgenomen in ons contract."

Op 1 maart 1932 keurt de Gemeenteraad de plannen en het lastenboek goed ingediend door "OPEX" met het oog op het inrichten der riolen in de strook A harer vergunning (4).

Dit besluit wordt op 8 maart 1932 aan "OPEX" medegedeeld

---

4. Het betreft hier grosso modo de zone tussen de Voorhaven en de Stanleylaan.

en er wordt haar gevraagd schikkingen te treffen opdat wij tot de aanbesteding zouden kunnen overgaan.

Op 9 april 1932 meldt "OPEX":

"dat zij alle schikkingen getroffen heeft tot het be-
stellen der materialen,
en dat zij eerlang het plaatsnemen der leidingen in aanbe-
steding zal stellen".

Tengevolge van de opmerkingen door de technische dienst gemaakt aan M. Lebleu, namelijk, dat het principe der ver-
plichte openbare aanbesteding door de Stad aldus niet bewaard
is, schrijft "OPEX" op 16 april 1932, brief toegekomen op 18
bij ons Bestuur, dat gezien er geen subsidiën worden geschon-
ken, zij de vrijheid heeft de werken zoals ze door de Stad
goedgekeurd werden, uit te voeren in de voor OPEX meest
voordelige voorwaarden en dat zij dus niet tot de openbare
aanbesteding verplicht is, stelling, zo voegt "OPEX" er bij,
welke door de Provincie wordt aangenomen.

Om dienaangaande zekerheid te hebben zet de Stad op 19
april 1932 de stelling "OPEX" uiteen aan de Gouverneur en
vraagt zij :

"Wij bidden U ons bij hoogdringendheid te willen laten
weten indien gij U kunt aansluiten bij de stelling van
de Maatschappij "OPEX" en wij, bijgevolg, mogen afzien
van de stipte toepassing van gezegde laatste alinea".

Ten titel van inlichting weze hier de bedoelde alinea
van de brief der Provincie gedagtekend 10 oktober 1930 ver-
meld:

"Verder blijkt dat verstaan dat, zoals in de oorspronke-
lijke vergunningsakte voorzien is, de gezondheidswerken
bij openbare aanbesteding moeten opgedragen worden".

"Op 27 april 1932 komt ons het schrijven toe van 25 van

den Heer Gouverneur waarin gemeld wordt:

"Het voorstel van "OPEX", de rioolleidingen zelf te leggen in de Vuurtorenwijk, mag aangenomen worden".

Uit hetgeen voorafgaat kan ontegensprekelijk afgeleid worden:

1° dat de Stad de subsidiën heeft aangevraagd, dus geen verzuim heeft gepleegd;

2° dat "OPEX" uit eigen beweging heeft verzaakt aan de door het lastenboek opgelegde openbare aanbesteding, dus aan de subsidies (5).

3° dat het besluit 2° natuurlijk is, gezien OPEX in haar brief van 30 november zelf spreekt van "subsidies éventuels de l'Etat" en de thesis van "OPEX" bevat in haar schrijven van 15 januari 1932 "l'unique raison pour laquelle on a prévu cette clause (deze der openbare aanbesteding) dans le contrat".

Hiermee was de kous lang niet af.

De N.V. "OPEX" kon zich niet verenigen met de beslissingen van de Bestendige Deputatie en van de Minister van Volksgezondheid, dat geen bijdrage kan toegestaan worden in de gezondheidswerken, en deed persoonlijk stappen om een herziening van deze standpunten te verkrijgen.

Terwijl de Bestendige Deputatie steeds geweigerd heeft haar houding te herzien, nam de heer Minister van Volksgezondheid een heel nieuwe houding aan bij brief van 29.07.1937:

Ministerie van Volksgezondheid. Brussel, den 29 juli 1937

Bij schrijven van 11 juni 1937 liet ik U weten dat mijn departement niet kan tusschenkomen in de uitgaven ver-

---

5. Tenzij de omstandigheden zo waren dat wegens de vooruitgang van de huizenbouw in alle geval voor een doorlopend eind afvoer van rioolwaters diende te worden zorg gedragen, en dat de N.V. "OPEX" in de wanhopige toestand waarin de houding van de openbare besturen haar bracht, eenvoudig niet anders kon.

eischt voor de werken van riolering in de concessie OPEX (Vuurtorenwijk) te Oostende.

Ik heb echter deze zaak aan een nieuw onderzoek onderworpen en ben tot het besluit gekomen de toelagen te verleen voor de nog niet uitgevoerde of aanbestede werken. En wel om volgende redenen:

Het contract bestaande tusschen de Stad Oostende en de Vennootschap "OPEX" is geen gewoon contract waarvan het bestaan of niet bestaan geregeld wordt door het Burgerlijk Wetboek. Het geldt hier eene concessie, waarvan de toekenning beheerscht wordt door het publiek en administratief recht. De bestendige Deputatie heeft een concessieakte, samen met wederzijdsche voorwaarden, destijds goedgekeurd. Dientengevolge moet men eerstens aannemen dat de vennootschap "OPEX" wettig in de plaats gesteld is van de gemeente Oostende voor het uitvoeren der werken van openbaar nut in het haar toegewezen gebied. Voor het uitvoeren dier werken op haar kosten wordt de vennootschap schadeloos gesteld op eene bijzondere wijze: toekenning der gemeentetaksen nl en der toelagen. Het spreekt van zelf dat de Stad Oostende geen formeel recht bezit op het verkrijgen van toelagen, die de Staat of de Provincie nooit verplicht zijn toe te kennen. Doch het is een feit dat, alvorens aan te nemen zich in de verplichting der gemeente te laten substitueren, de vennootschap "OPEX" haar prijs berekend heeft met inachtname der toenmalige gebruikelijke toelagen, de gemeente heeft daarin toegestemd en de Bestendige Deputatie heeft hare goedkeuring gehecht aan de getroffen regeling. Indien die toelagen nu niet worden toegekend, dan is de vennootschap "OPEX" gerechtigd zich erover te beklagen dat een van de voorwaarden van de concessieakte niet wordt nageleefd en kan zij, op grond van art 1382 van het Burgerlijk Wetboek, schadevergoeding eischen vanwege de Stad Oostende, in wier plaats de vennootschap de werken uitvoert.

In acht nemend dus dat, door een regelmatige concessie, de Stad Oostende de vennootschap "OPEX" in hare plaats werken van openbaar nut laat uitvoeren, dat de Stad door

de rechtbank kan veroordeeld worden tot het betalen van schadevergoeding, hetwelk bewijst dat de werken ten laste van de Stad vallen, heb ik geoordeeld de toelage van 1/3 in principe te moeten beloven voor de nog aan te besteden werken op de gebruikelijke voorwaarden.

Voor de reeds uitgevoerde of aanbestede werken echter kan niets meer toegekend worden omdat de administratieve voorschriften die de aanbesteding dienen vooraf te gaan en te volgen niet werden nageleefd.

Voor den Minister,
De Secretaris Generaal,
Dr René Sand
N° 89129

Welke was de reactie van de Stad?

Bij brief van 02.09.1937, gericht tot de heer Gouverneur, meldde het Schepencollege :

"Wij kunnen niet nalaten den H. Minister onzen welgemeenden dank uit te drukken nopens het door hem getroffen besluit... Wij betreuren nochtans niet te kunnen aansluiten bij de overwegingen, die tot het treffen van deze beslissing hebben aanleiding gegeven, en vooral niet daar waar de H. Minister beweert, dat de Maatschappij OPEX, op grond van art 1382 van het Burgerlijk Wetboek, schadevergoeding van de Stad kan eischen en evenmin in zake het gebrek aan recht, voor de Stad, op hulp-geld".

In het rapport van de drie Stadsambtenaren uit 1942 weze nog het volgende verwijt geciteerd:

"Zoo OPEX zoo zeker was van het aanvaarden harer stelling welt bij ons de vraag op: Waarom heeft OPEX ons te gepasten tijde de argumenten niet bezorgd, die ze nu bij het bevoegd Departement heeft doen gelden, in plaats van eenvoudig weg af te zien van de subsidiën".

De N.V. "OPEX" schreef nochtans:

- Op 24.08.1932:

"Ziehier de verscheidene punten waarvan de N.V. "OPEX" zich verplicht zal zien de oppuntstelling te vorderen:
.... 4° Compensatie voor het verlies van subsidies van Staat en Provincie voor de gezondheidswerken..."

- Op 23.03.1933:

"De Maatschappij "OPEX" verkeert in de meening, dat zij recht heeft op toelage van den Staat voor de uitvoering van zekere werken enz... in geval de Staat de toelage, voor wat betreft de gezondheidswerken, niet toekent. De maatschappij "OPEX" beweert, dat de vergunninghouder zijne twintig jaarlijkse afbetalingen van 360.000 fr door de Stad te doen, alleenlijk heeft laten vallen doordat de Stad, in tegenstrijd met het lastenboek, de toelage van Staat en Provincie ten bate van den vergunningshouder maakte..."⁽⁶⁾

- Op 10.05.1936 (verklaring M. Chaney aan de pers) :

"Vermits de Stad de subsidies op ons krediet niet plaatst, vermits de Staat weigert uit te betalen, kunnen wij ook niet verplicht worden de werken uit te voeren. Integendeel, van zoodra wij gekrediteerd worden laten wij de werken uitvoeren en leggen de noodige sommen bij-".

De N.V. "OPEX" verzaakte nimmer aan de subsidies, doch beging een andere fout door de werken niet voort te zetten. De Stad heeft hierdoor een deel van de werken zelf moeten

---

⁶. Deze tekst was in het Nederlands gesteld en is blijkbaar op een erg stuntelige wijze uit het Frans vertaald. De bedoeling is kennelijk dat de Stad de subsidie vroeg op de rug van de concessionaris.

uitvoeren en bekostigen, wat ook een miljoenenschuld van de N.V. "OPEX" aan de Stad betekent.

De diensten van de Stad Oostende maakten in 1933-1934 een ontwerp op van een nieuw avenant "overeenkomst over de regeling der geschillen", dat het volgend artikel bevatte :

Art.8 - Toelagen voor gezondheidswerken:

De ontwerpen der gezondheidswerken goedgekeurd voor geheel de vergunning door de hogere overheid, werden be- raamd op een bedrag van 14.110.067 fr. De Staat en de Provincie hebben hunne toelagen geweigerd.

Dienvolgens werden de ontwerpen vereenvoudigd; de hier- navermelde posten werden afgeschaft:

(volgt opgave): 7.205.400 fr

Gelet op deze vermindering der uitgaven, verzaakt de maatschappij "OPEX" aan alle aanspraak tot verleening van toelagen door den Staat en de Provincie voor gezond- makingswerken.

Nochtans, moesten gezegde openbare machten in de toe- komst op hunne beslissing terugkomen, is het verstaan dat de toelagen welke gebeurlijk zouden verleend worden, uit hoofde der werken uitgevoerd door "OPEX" of voor rekening van deze laatste, aan de maatschappij "OPEX" zullen ten goede komen (7).

Kreeg de N.V. "OPEX" kennis van dit voorstel ?

Officieel, op 09.10.1933. Evenwel werd door de advocaat Armand Delsaux uit Brussel, namens de N.V. "OPEX" bij brief van 05.04.1934, een nota aan de Stad overgemaakt. Dit schrij- ven vermeldt uitdrukkelijk:

Deze nota is confidencieel, in die zin dat ze niet mag verspreid worden en nooit aan een rechtbank mag voorge- legd worden.

---

7. In de plaats dat een eind gesteld wordt aan deze betwis- ting, zou het spel van vooraf aan kunnen herbeginnen.

Bij latere brief heeft de N.V. "OPEX" uitdrukkelijk toegestaan de tekst van deze nota, enkel met betrekking tot de subsidies, aan te halen. Hij luidt:

8° Subsidies:

De vennootschap heeft nooit de schrapping gevraagd van werken, die trouwens zullen vervangen worden door andere, misschien, duurdere.

Deze bepaling zoals ze is gesteld, is onaanvaardbaar.

"OPEX" zou met het volgende kunnen instemmen:

De saneeringswerken zullen door de zorg van het Schepencollege openbaar aanbesteed worden. De gebruikelijke toelagen zullen aan, de Hoogere Overheden gevraagd worden en op het credit van de rekening van de vennootschap gebracht worden. Voor de toelagen die verloren gingen op de reeds uitgevoerde en nog uit te voeren werken, zal de Stad een compenserende vergoeding toekennen".

Er is nog een brief van de N.V. "OPEX", officieel ditmaal, van 15.04.1938, die onder meer hierover handelt:

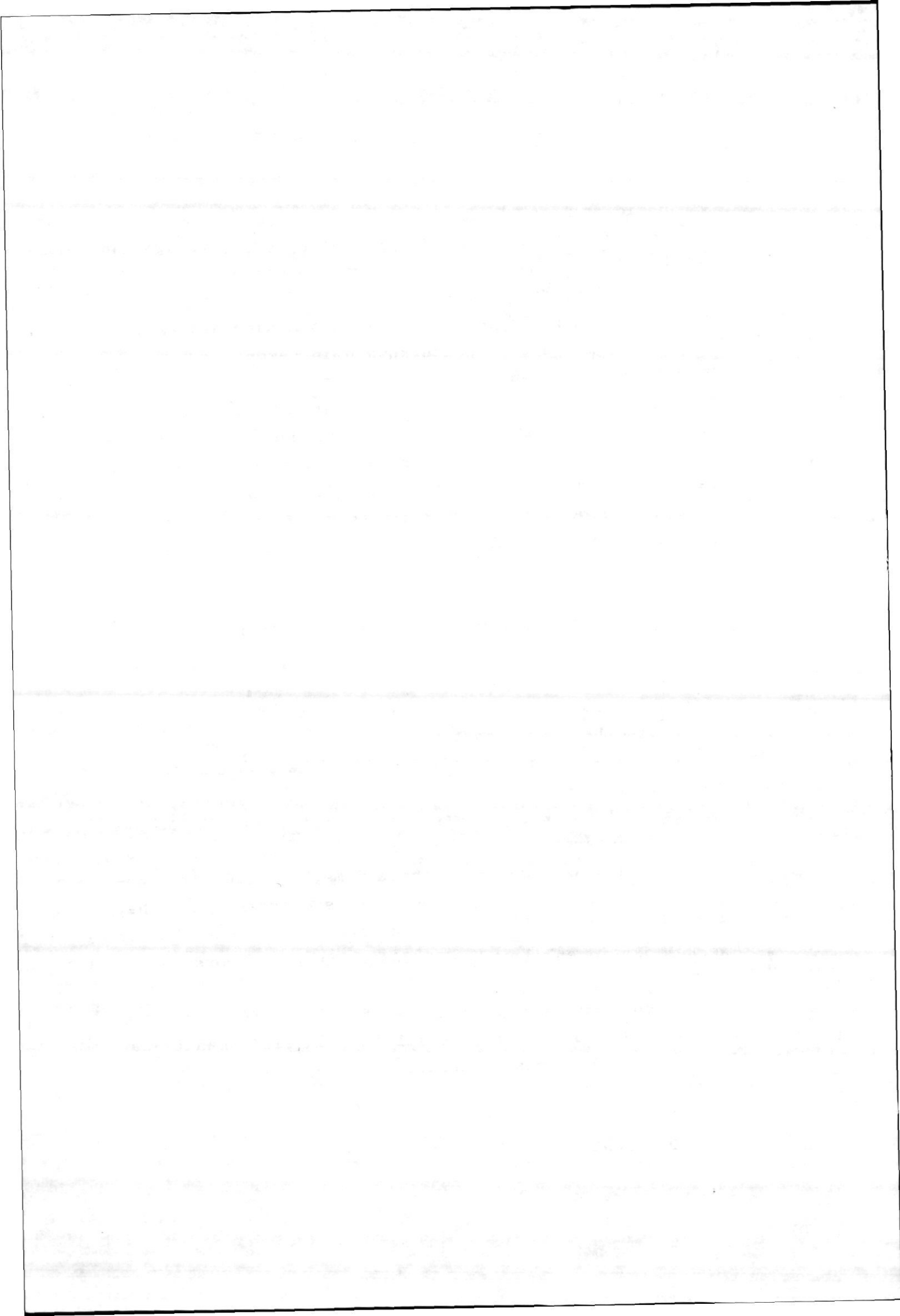
"U gelieve hierbij een nota te vinden over onze wederzijdsche toestand vóór en na de Avenant:

1° De Stad heeft verzaakt aan voor ongeveer 7.000.000 fr werken. Laten we dit cijfer in zijn geheel aannemen, als compensatie voor "OPEX", alhoewel het tot de helft zou moeten herleid worden, want als "OPEX", voor 7.000.000 fr meer saneeringswerken zou moeten verrichten, dan zouden de subsidies met 50 %, hetzij met 3.500.000 fr toegenomen zijn. Indien "OPEX" als discussiepunt, het cijfer van 7.000.000 fr wil aannemen, dan gaat het in werkelijkheid enkel om 3.500.000 fr in haar voordeel.

De oorlog stond voor de deur, en in 1945 werd vertrokken op een gans andere basis, die -gelukkig- een einde maakte aan deze onverkwikkelijke geschiedenis.

Bredene, maart 1988

D. DEWULF.

DE SAKSEN EN DE VLAAMSE KUSTVLAKTE 9e - VIIIe EEUW.

door Daniel DEWULF.

Het Friese recht gold ooit tot aan het Zwin, en Doornik was een tijd een verblijfplaats van de Frankische koningen. Maar wat speelde zich af aan de zowat terzijde gelaten kuststreek?

In zijn boek Les Invasions - Les vagues germaniques (Paris 1969) zegt Lucien Musset over de invallen van de Saksen, de Angelen en de Friezen:

"Hun eerste noemenswaardige verschijning dateert van 286, toen de Romeinse autoriteiten Carausius ermee belastten de zee te zuiveren van de Franken en de Saksen.

...Aandacht diende te worden geschonken aan de vooruitgang in de scheepsbouw, alhoewel nog geen geperfectioneerd stadium werd bereikt. Het enig gekend schip uit deze periode, gevonden te Nijdam in 1864, op de Baltische kust van Sønderjylland, vertoont weliswaar een merkwaardige nieuwigheid (aaneengenagelde planken met ijzeren nagels), maar vertoont nog indrukwekkende zwakheden (beperkte kiel, ontbreken van een mast, enkel met roeispanten varen, beperkte afmetingen : 23 m bij 3,25 m). In de IVe eeuw is men dus ver af van de Vikingboten. Het merendeel van de tochten van Beneden-Saksen naar Bretagne volgt de kust van dichtbij, met etappes in Friesland en ongetwijfeld ook in Vlaanderen en de streek van Boulogne, dicht bij de oversteek naar Engeland... De Saksen tastten de kust af tussen de Firth of Forth en de Gironde. Op diverse plaatsen, zoals in Bretagne, poogden zij een nederzetting te vestigen die enkele sporen heeft

nagelaten en die, nogal dikwijls, deze van de Vikings voorafging. Vier sectoren hebben hen bijzonder aangetrokken: de Hollandse en Vlaamse kust; de omgeving van Boulogne; het Bessin en de Atlantische kust van Gallië."

Tegen deze invallen werd door de Romeinen een verdedigingslinie gebouwd, het litus saxonicum, met forten zowel ten noorden van het Kanaal als aan de overzijde. De hoofdpост was Rutupiae (Richborough), waarvan de indrukwekkende puinen heden ten dage een openlucht-site zijn. Opgravingen hebben aangetoond dat er eveneens een versterking was in Oudenburg (Portus Eptiaci). Volgens Alec Detsicas (The Cantiaci, Gloucester 1983) konden de forten van het litus saxonicum een piratenlanding geenszins verhinderen over zulke lange kustlijn, maar ze konden de havens en vestingen beschermen en dienen als schuiloord, of bemand worden door een lokale militia.

Over de herkomst van de Saksen vermeldt Harald von Petrikovits in de Rheinische Geschichte - Altertum (Düsseldorf 1978):

Germania II en Belgica II werden rond 286 aan de Noordzeekust aangevallen door de Saksen, die als zeerovers een zelfde rol speelden als voorheen de Chauken en later de Noormannen... Over de herkomst van de Saksen, waarin begrepen de vroeg-middeleeuwse stammen, bestaan drie opvattingen. Volgens de eerste zijn de Saksen uit de Chauken voortgekomen, volgens andere vorsers hebben de Saksen de Chauken onderworpen of hebben deze laatsten zich met de Saksen verenigd, en een derde zienswijze zoekt de oorsprong van de Saksen in het noorden. In elk geval valt het Saksisch gebied rond 200 in een grote noord-zuid beweging ten zuiden van de Elbe. Hoe die beweging precies verliep is niet helemaal duidelijk. Sagen en vroeg-middeleeuwse bronnen laten de Saksen uit het noorden komen. Ook archeologische vondsten wijzen op een uitbreiding in die tijd van Noordelber 'Altsachsen'-vormen naar het zuiden en het zuidwesten. De naam Chauken

verdween sedert de 3e eeuw.

Prof. H. Ament van de universiteit van Berlijn bevestigt dat de oorsprong van de Saksen duister is, maar wellicht het resultaat van het hergroeperen van stammen zoals bij de Franken en de Alamannen. Zij bewoonden het gebied van de monding tussen de Elbe en de Weser en de benedenloop van deze stromen.

Catherine Hills, assistente in de archeologie aan de universiteit van Cambridge, stipt aan dat het probleem zit in onze onwetendheid over wat die volken zelf verstonden onder de namen die ze zich gaven, en dat kleine en grotere groepen zich splitsten en versmolten. Hun nakomelingen, vermengd met delen van andere stammen, komen voor onder de bredere en meer vage naam "Saksen".

Het spreekt van zelf dat de Saksen, die in de IVe - Ve eeuw de zee kozen, niet dezelfde zijn als dezen in Duitsland waartegen Karel de Grote ten strijde trok in de VIIIe eeuw.

Het waterpeil van de Noordzee zou tussen A.D. 250 en 450 geleidelijk met ongeveer 1,00 m gestegen zijn ⁽¹⁾ en de kustlijn was toen veel meer ingesneden dan thans.

Dat de verhoudingen tussen de Romeinen en de Saksen soms allesbehalve goed waren, blijkt uit het volgende verhaal van Ammienus Marcellinus ⁽²⁾

"Onder het derde consulaat van Valentinianus en Valens (in 370) stak een Saksische horde de oceaan over, ging recht af op de Romeinse grens, en er volgde een slachtpartij. Nannienus, die in deze zone het bevel voerde en

---

¹. David Hill : An Atlas of Anglo-Saxon England (Oxford 1981).

². Opgenomen in Histoire des Pays-Bas Français - Documer (Toulouse 1974)

een lange gevechtservaring bezat, weerstond de eerste aanval. Hij stond evenwel tegenover een volk dat de dood trotseerde. Veel soldaten verloren hebbend, zelf gewond zijnde en zich te zwak voelend om nog meer veldslagen te kunnen doorstaan, lichtte hij de Keizer in die, op zijn verzoek, Severus zond, hoofd van de Milities. Geterroriseerd door het zicht van borden en adelaars, bedelde de vijand om vergiffenis en vrede. Na veel aarzeling en discussies kwam men tot het besluit dat de Staat voordeel had bij een wapenbestand. Na, luidens de inhoud van de overeenkomst, veel valide jongeren als gijzelaars achtergelaten te hebben, verkregen de Saksen toestemming ongehinderd naar hun vertrekbasis terug te keren. Evenwel, terwijl de Barbaren zonder argwaan hun terugtocht voorbereidden, werd voetvolk gestuurd naar een doorgang waarin het gemakkelijk viel de Barbaren op hun tocht te verpletteren... De ingesloten vijanden werden allen over de kling gejaagd, en niemand van hen zou ooit zijn land terugzien. Een onpartijdig rechter zou die onderneming als een perfidie veroordelen maar, bij nadere overweging, wordt het werkelijk als onwaardig ervaren dat men van zulke gelegenheid gebruik maakt om deze bende rovers definitief uit de wereld te helpen ?"

In de geciteerde Rheinische Geschichte wordt van dit voorval gezegd dat in 370 de Saksen het zwaartepunt van hun plundertochten van het Kanaal verlegden naar de kust van Germania II, dat Nannienus de eerste inval stopte, en dat vervolgens Severus met talrijke troepen ter hulp kwam. De Saksen vroegen om vrede, gaven jonge mannen als gijzelaars, en werden in de val gelokt en uitgemoord. De strijd greep wellicht plaats in Deuso, "in Frankisch gebied".

Al in het begin van de IIIe eeuw vestigden Noorse volkeren zich in Jutland, waar door de bevolkingstoename druk werd uitgeoefend op de daar verblijvende Juten, Angelen en Saksen, die op hun beurt op zeetocht gingen, om te beginnen naar de Friese eilanden, en dan verder naar de Noordzeekust. Zij stootten door naar de mondingen van de Grote Rivieren en de

moerassige Vlaamse kust. In 378 werden de Romeinen in het fort van Oudenburg vervangen door gefedereerde Frankische soldaten.

Practisch alle auteurs zijn het erover eens dat na de zware overstroming van +- 270 de bevolking van de Vlaamse duinenstrook en het poldergebied gevlucht was. In Vlaanderen bestonden in de kustzone geen dijken vóór het jaar 1000, zodat de natuurkrachten daar vrij spel hadden. In Bredene en De Haan bleven de binnenduinen bestaan en ook andere gebieden aan onze kust zouden droog gebleven zijn. Reeds in het begin van de Xe eeuw zouden rijpe schorren als schapenweide zijn gebruikt.

De eerste veldtocht van Karel de Grote tegen de Saksen in Duitsland begon in 772 en was de aanvang van een 30-jarige strijd. De heer D.P.Blok schrijft hierover (3):

"Wrede onderdrukkingsmaatregelen, zoals het bloedbad te Verden, en verwoestingen en deportaties op grote schaal brachten de Saksen tot het uiterste".

Het land ten oosten van de Elbe, waar de Saksen uit verdreven waren, werd aan Slavische stammen overgelaten. Meer dan 10.000 mensen werden weggevoerd, velen naar streng bewaakte kampen. In Verdun, grote verkoopplaats voor slaven, werden voornamelijk Saksische vrouwen aangeboden, die zich nog niet vrijwillig hadden laten dopen (4). Vraag is of een aantal gestopt zouden kunnen zijn geweest bij de nakomelingen van de Zeegermanen in de noordelijke wildernis van West-Vlaanderen?

Over de latere invallen van de Noormannen schrijft D.P. Blok:

---

³. Algemene geschiedenis der Nederlanden - deel 1.

⁴. Wolfgang Braunfels : Karl der Grosse (Reinbek bei Hamburg 1972).

"De eerste grote aanval langs de Schelde vindt plaats in 851; de Sint-Baafsabdij te Gent wordt met haar gehele archief verbrand. Ook in 852 en 859 opereren de Noormannen weer in het Scheldegebied. Meer zuidelijk komen in 850 de gouwen Mempiscus en Terwaen aan de beurt, in 860 Sint-Bertijns en weer de gouw Terwaen. In 864 stuiten de Vikingen echter in Flandris, dus in de Vlaanderengouw, op zulk verzet van de pagenses, de plaatselijke bevolking, dat ze zich terug moeten trekken".

Mag men hieruit de veronderstelling maken dat, o.a. door gemengde huwelijken van leden van Saksische, Frankische en vroegere Keltische stammen, de bevolking hier al behoorlijk toegenomen zou zijn geweest?

Mogelijk was de Vlaanderengouw, bestaande uit eilandjes en terpen in het midden van de latere kustvlakte, naar de landzijde afgeschermd door onherbergzame heiden en bossen, niet toegankelijk door het ontbreken van bevaarbare waterlopen, die in de bewegingen van de Noormannen een zo belangrijke rol speelden. Deze mening ontmoet men in De Geschiedenis van Brugge van Prof. Dr. J.A. Van Houtte (Tielt 1982).

In de Geschiedenis van Vlaanderen (Brussel 1982) zegt Renée Dochaerd in het hoofdstuk "Het ontstaan van een gewest":

"De Noordzee-kust en de linkeroever van de Honte waren evenwel bevolkt door andere Germanen, met name de Zee-germanen, die vóór de komst van de Franken zich daar op het einde van de zesde eeuw op beperkte schaal hadden gevestigd. Zij zijn het nochtans die Vlaanderen zijn naam gegeven hebben: specialisten in de toponymie stellen vast dat de naam Vlaanderen eerst sloeg op een beperkt strookje land -het huidige polderland- aan de kust gelegen, tussen Zwin en Aa. Daar woonden de Flamenses. Meerdere toponiemen aan de kust tonen gelijkenissen met plaatsnamen in het gebied van Calais en aan de oevers van de Honte. Die toponiemen vindt men bovendien in ge-

bieden bezet door Friezen, Saksen, Denen en Noren. Het woord "Vlaming" zou afgeleid zijn van de wortel 'flam' of 'floem'. Deze term betekende in de taal der Zeegermanen, die door Tacitus 'Inguconi' genoemd werden, natuurlijke of kunstmatige droge heuvels binnen het zeemoeras, dat regelmatig door de zee werd overstroomd. Het woord 'Vlaming' heeft aldus geen etnische inhoud; het slaat op een nederzettingsvorm. Algemeen wordt dus aanvaard dat deze inwoners van onze zee- en Hontemoerassen Saksen en Friezen waren...De Saksische en Friese kolonisatie langs de Vlaamse kust heeft zich dus blijkbaar gehandhaafd: ze werd zeer vroeg na de terugtrekking van de zee, d.w.z. in de achtste eeuw, door de reeds gevorderde Frankische uitzwerming achterhaald. Het vertrekpunt van deze kolonisatiebeweging lag ten oosten en ten zuiden van de Leie. Als voorbeeld van deze samensmelting kan een plaatsje bij Oostende gelden dat in het midden van de achtste eeuw met twee namen werd aangeduid. De oudste luidde 'Hervaldolugo', samengesteld op basis van een Angel-Saksische persoonsnaam, waaraan het woord 'lauha' (klein bos) werd toegevoegd; de tweede naam 'Rockashem' of Roksem toont aan dat de plaats in het bezit was overgegaan van de Frank 'Hruk'.

Keren we terug naar de "Saksen", die hier langs de Friese, Hollandse of Vlaamse kust trokken. Volgens Joseph en Martine Denoyelle - Lelong in Nos Ancêtres Anglo-Saxons (Lille 1986) hadden dezen, door hun contact met de Gallo-Romeinen, heel wat vooruitgang geboekt met hun bootconstructie. Hun schepen hadden een mast en zeilen en zij konden de hoge zee op.

De Deense auteur Johannes Brøndsted citeert in Zo leefden de Vikingen (Kopenhagen 1960 - Nederlandse vertaling Uitgeverij Hollandia 1961) dat de dichter Silonius Apollinaris, bisschop van Clermont, meldde dat "de Saksen in 470 'met bolle zeilen' terugkeren naar het vaderland".

Een klein aantal Angel-Saksen leefde al in Groot-Brit-

tanië vóór de terugtocht van het Romeins veldleger in 408. Zij dienden daar in dit leger en hadden in de meeste gevallen hun vrouw bij zich. Bedreigd door een inval van de Picten in de eerste helft van de Ve eeuw, huurden de Britse machthebbers Saksische huurlingen om het verlies van de Romeinse troepenmacht op te vangen. Eenmaal de bedreiging van de Picten voorbij, realiseerden de Angel-Saksen zich hun macht. Zij rebelleerden en dan volgden de migraties over zee (5). De overtocht geschiedde wellicht hoofdzakelijk in het Nauw van Calais.

Naar Joseph en Martine Denoyelle-Lelong in het hiervoren geciteerde werk, werd hier onder de Saksische koning Friedgard (380-438) een rijk gesticht dat Walland werd genoemd. Het vroeger gebied van de Menapiërs noemen de auteurs overzichtelijkheidshalve Walland-Noord, dat naar hun mening omvatte de streek tussen Zeeland, de kust en de Schelde en zuidelijk het Kortrijkse. Walland-Zuid slaat dan op de vroegere streek van de Morinnen en bestond uit de nederzettingen in Boulogne en Ponthieu, alsmede op de streken rond Amiens en Beauvais, het Pays de Caux en het Bessin. In Walland verbleven ook nog kernen van Gallische stammen.

De auteurs bevestigen schriftelijk dat zij, in het begin dat zij hun opzoekingen deden, niet altijd noteerden in welk land ze hun inlichtingen inwonnen. Zij wijzen er echter op dat Walland een term schijnt te zijn geweest die de Saksen gebruikten om Gallië aan te duiden, waarbij de latijnse G werd omgezet in de germaanse W.

Leon Fleuriot, professor aan de universiteit van Rennes, vermeldt in Les peuples du Nord de la Gaule (uitgave 1980) dat de militaire woordenschat van het noorden van Frankrijk gegermaniseerd werd, en als voorbeeld citeert hij hoe werra ('guerre') het latijn bellum verving, hoe warda garde gaf en wahta guetter.

---

5. Historical Atlas of Britain- The Coming of the English (London 1981).

J. en M. Denoyelle-Lelong verwijzen naar Godefroid Kurth in zijn boek Clovis waar hij, sprekend over de Saksen, vaststelde "dat het niet veel scheelde of dat dit volk, de Franken en zijn rivalen vóór zijnde, zelf de verovering maakte van Gallië."

J. en M. Denoyelle-Lelong nog hebben een genealogische stamboom uitgewerkt in verscheidene tabellen. De vertakkingen leiden voor onze streek o.a. via de "forestiers" naar de graven van Vlaanderen (6). Zij bevatten heel wat gissingen, bv. waar voortgegaan wordt op een Saksische gewoonte om de namen van een familie te beginnen met eenzelfde medeklinker of klinker. Een sprekend voorbeeld hiervan wordt gegeven in Anglo-Saxon England van Frank Stenton (Oxford University Press 1971), waarin aangehaald wordt bv. dat de koningen van Essex daar nauwlettend over waakten: Sigered, zoon van Sigeric, zoon van Selered, zoon van Sigeberth, zoon van Sigebald, zoon van Selefrith, zoon van Sigefrith, zoon van Seaxa, zoon van Sledda. Ooit geraakten ze op die manier tot een zoon van een van hun goden. De Saksen kenden een sterke verering van hun voorvaderen, en een uitleg voor de heftigheid van het verzet van de Saksen tegen de christianisatie kan hierin gevonden worden dat ze er op rekenden al die voorvaderen weer te zien in het hiernamaals, terwijl de missionarissen predikten dat zij in de hemel enkel dezen zouden zien die zich tot het christendom bekeerd hadden (7).

De botsing met de Franken was onvermijdelijk. Steeds naar J. en M. Denoyelle-Lelong veroverde Clodion II, koning

---

6. Dit werk werd voorafgegaan door een gelijkaardige studie van Didier Georges DOOGHE in Les Saxons de Gaule, uitgegeven te Lille door de auteur.

7. Ook in Midden- en Zuid-Oost Engeland hielden de heidense gebruiken stand. De haat van de Britse clerus voor de Saksen blijkt uit een brief van Aldhelm, van de abdij van Malmesbury virtueel de stichter, van vóór 705, zeggend dat de priesters in Dyfydd over de Severn de Engelsen niet wilden vervoegen in de kerk, noch uit dezelfde borden eten.

van deze laatsten, Walland-Noord en Ponthieu in 438, en Walland-Zuid in 439.

Prof. Michel Rouche zet in een artikel La christianisation des pays au nord de la Somme in het jaarboek 1981 van De Franse Nederlanden uiteen hoe die evangelisatie geschiedde in twee fasen, namelijk eerst in het binnenland bewoond door Gallo-Romeinen en Franken, deze laatsten officieel christen maar praktisch heidenen, en later aan de kust bij de Saksen wie de Romeinse wereld volslagen onbekend was, en waarvan het economisch leven gericht was naar de zee en die weinig of geen contact hadden met de bewoners van het binnenland.

In 641 werd St.-Elooi belast met het bekeren van een immens gebied, want hij moest dopen "de Vlamingen, de Antwerpenaren, de Friezen en de Sweven van Kortrijk, alsmede de barbaren aan de kant van de zee". Daar werd hij erg slecht ontvangen, en aangezien hij de gewoonte had de heidense tempels te vernietigen en aan hun gebruiken, in het bijzonder aan de dansen en feesten van de zomerzonnewende, een einde te stellen (⁸), ontmoette hij massaal oppositie. Hij kreeg heftige beledigingen naar het hoofd geslingerd en doodsb bedreigingen met de woorden: "Ga weg, smerige Romein, gij hebt mooi altijd maar onze spelen te misprijzen en ons onze gebruiken te ontnemen, wij zullen toch altijd onze plechtige feesten blijven vieren zoals we altijd deden en niemand kan ons deze oude en vreugdevolle spelen verbieden;" Missionarissen van de latijnse taal werden al door de Franken teruggedreven, des te meer werd dit gedaan door Friezen en Saksen. Rond 650-660

---

⁸.M.i. zal hij zoiets maar gedurfd hebben onder de dekking van de macht van de Franken. Men vergelijkte met het Capitulatio de partibus saxoniam dat veel later, rond 782, door Karel de Grote werd uitgevaardigd:

"Iedereen, die een bisschop, een priester of een diaken doodt, zal ter dood gebracht worden.

Iedereen, die met de heidenen samenzweert of hen blijft steunen in de strijd tegen de christenen, zal ter dood gebracht worden.

Elke niet-gedoopte Saks, die het doopsel weigert, zal ter dood gebracht worden."

lijkt de evangelisatie in het binnenland bewoond door de Franken voltrokken te zijn en dan begon pas, bijna een eeuw later, de bekering van het noordelijk maritiem gedeelte.

Om verder prof. Rouche te volgen, die tweede fase van de evangelisatie werd rond 650 gestopt door de taalbarrière. St.-Elooi duidde Mommelin aan als zijn opvolger "omdat hij de twee talen kende". Na 660 trok deze over de Aa en stichtte het oud klooster "Oudmonster" (later "St.-Mommelin") tussen de moerassen en het bos. In de streek van Boulogne richtte Wolmer, een Saks waarvan de ouders zich bekeerd hadden, op zijn gronden te Silviacus, een klooster op dat thans Samer heet. In 688 ontving hij Chedwala, Koning van Wessex, die hij onderrichtte in de christelijke leer. De andere missionarissen geraakten nu sneller vooruit dank zij hun kennis van de cultuur en de taal van de bewoners, en Winnok stichtte Bergen en Wormhoudt in 694-695 en stierf in 715, wellicht enkele jaren na Wolmer, zonder hinder te ondervinden, alhoewel hij Bretoen was. Dan begon de christening van Vlaanderen, en de haven van Quentovic, die het voornaamste verbindingspunt was tussen de Angel-Saksen van het vasteland en dezen van Engeland, was gekerstend op het einde van de VIIe eeuw.

Saksische nederzettingen kan men bv. herkennen aan de beëindiging van plaatsnamen op thun (doornhaag, afsluiting, wat het Engels woord "town" geleverd heeft), en men vindt deze niet alleen rond Boulogne (Fréthun, Wadenthun, Landrethun, Raventhun, Offrethun, Conincthubn, Terlincthun, Alincthun, Baincthun, Verlincthun) ⁽⁹⁾, maar ook in Normandië. Een kaart met Saksische plaatsnamen treft men aan in Les Vikings en Normandie (Paris 1979 - Georges Bernage - La Colonisation scandinave en Normandie).

In het boek The South Saxons (Philmore - Chichester 1978) geeft John Mc Neil Dodgon meer dan 100 plaatsnamen op

---

⁹. Prof. M. Gysseling bevestigde dat de namen van de gemeenten Wenduine en Bredene aan de Vlaamse kust niets uitstaand hebben met de beëindiging op thun.

tun in Sussex weer.

Het rijke Gallië zal, na de ineenstorting van het Romeinse bewind, ongetwijfeld de meest attractieve pool geweest zijn voor de Zee-germanen, maar kennelijk heeft de macht van de Franken hen ertoe genoopt de weg te kiezen van de oversteek van het Kanaal en naar Engeland.

Een evenwichtige kijk op deze fase in onze kustgeschiedenis komt voor in artikel De Franse Nederlanden : bakermat van de Nederlandse cultuur? van de hand van Ludo Milis, hoogleraar aan de Rijksuniversiteit te Gent. Het werd gepubliceerd in het Jaarboek van De Franse Nederlanden 1985. Hij stelt o.m.:

- dat ten noorden van de lijn Montreuil-Rijsel de hoeven verspreid liggen tussen de akkers, terwijl zuiden ervan de hoeven liggen in de dorpskern zelf en er geen bewoning is tussenin; dit is heden ten dage nog merkbaar;

- dat die lijn overeenkomt met de vroegmiddeleeuwse taalgrens;

- dat het grote tweetalige menggebied dat ten tijde van de Germaanse vestiging aldaar moet zijn ontstaan, langzamerhand opgedeeld werd in vrijwel homogene taalgebieden, met het germaans ten noorden en het romaans ten zuiden;

- dat het gebied tussen de Canche en de Aa bepaald niet dichtbevolkt was;

- dat de haven van Quentovic aan de Canche verscheen in de late VIe eeuw en in de IXe eeuw verdween;

- dat in de tweede helft van de Ve eeuw de kuststrook open lag voor meer op zee gerichte Germanen met een Saksische meerderheid;

- dat aan de beide zijden van het Kanaal een beschaving ontstond die een groot parallelisme vertoonde : een zelfde type archeologica, een zelfde type munten, een zelfde toponymie, dus ook een zelfde taal, en een identieke economische infrastructuur;

- dat aldaar de Germaanse inplanting met Saksisch overwicht niet veel te maken heeft gehad met het binnenland;

- dat de uitvoerige literatuur, die in Engeland in de Angel-Saksische volkstaal bestond, op het continent niet in vergelijkbare mate zal bestaan hebben.

Ludo Milis verwijst naar een stelling van de landschapshistoricus Fossier, die niet gelooft in het bestaan van een sedentaire bewoning vóór de IXe eeuw. Wel denkt hij dat een dorp, -en dat is dan een familie,- een of twee, hoogstens drie generaties sedentair bleef, maar dan opschoof. Vandaar ongetwijfeld het sterk antroponymisch karakter van de toponymie (persoonsnaam die op de woonst slaat).

Dat de Saksische uittocht over zee die onze kust voorbijtrok ook stop-plaatsen heeft gevestigd komt als onvermijdelijk voor, al was het maar om te schuilen bij storm of om zekere herstellingen uit te voeren, of om de voorraad zoet water aan te vullen. Dat hier tijdelijk of voor een zekere duur niet-belangrijke nederzettingen volgden, is waarschijnlijk. Dat men er echter geen sporen van terugvindt is wellicht toe te schrijven aan de geringe bestandheid van hun woningen en stallen, houten constructies met al dan niet delen verzonken in de grond. Zelfs de haven van Quentovic heeft men (nog) niet weergevonden.

De geschiedenis van de Saksen hier ligt grotendeels geschreven in de zee, in het rusteloos keren van de golven. Het ontbreken van documenten, archeologische gegevens, enz. staat het niet toe zonder grote omzichtigheid over de "Saksen" in Vlaanderen gedetailleerde conclusies te trekken. Een vergelijking met wat gebeurd is in de ons omringende landen maakt het mogelijk zich zekere ideeën te vormen en te veronderstellen dat bepaalde analoge gevallen zich hier hebben kunnen voordoen.

ADDENDUM.

Evenwel weze aangestipt dat in An Atlas of Anglo-Saxon England (Oxford 1981) door David Hill een kaart gepubliceerd wordt met aanduiding van vindplaatsen van scearra's in

England en in het continent. Domburg en Dorestadt, verschillende plaatsen in Friesland, aan de Rijn, de Maas en de Seine komen hierop voor, maar aan onze kust enkel De Panne.

De heer Johan Termote uit Koksijde signaleerde me een artikel van Georges Cumont, getiteld Monnaies trouvées dans les Gisements côtiers de La Panne in het nummer XXI (1907) van de Annales de la société d'Archéologie de Bruxelles en ook een artikel van M. Van Gansbeke van 1968 De Muntenverzameling in de Duinenabdij. Deze laatste collectie bevat 3 zilveren sceatta's.

Deze Angel-Saksische munten werden gemaakt in Londen, Canterbury, Rochester, York en Southampton rond 690 en tot halverwege de VIIIe eeuw, en weldra ook in een aantal ateliers in Friese gebieden, van Zeeland tot Noord-Duitsland. Het tijdperk van de aanmunting verwijst geenszins naar de grote migratieperiode, maar naar de handel tussen Engeland en het continent, waarin de ondernemende Friezen toen wellicht de voornaamste schakel vormden.

Bredene, mei 1988

Daniël Dewulf.

DUINVERPLAATSING TE BREDENE

door J. LAUWERS.

Op het einde van de jaren zestig, werd besloten om de Koninklijke Baan langs de kust te verbreden. Dit was noodzakelijk geworden door de toename van het verkeer. Hiertoe waren twee mogelijkheden voorhanden:

1- het bestaande tracé behouden en verbreden. Om dit te verwezelijken moest het paraboolduin verdwijnen.

2- het oude baanvak behouden en benutten voor éénrichtingsverkeer en een tweede baanvak aanleggen voor het verkeer in de andere richting achter het paraboolduin.

Uiteindelijk werd gekozen voor de tweede mogelijkheid. Aldus werd het paraboolduin behouden. Tevens werd het oude baanvak tussen de Koers en de Astrid verlegd achter het paraboolduin. Aldus bleef het oude baanvak in dit gedeelte onbeheerd liggen.

De natuur had hier nu vrij spel en de verzanding van dit baanvak kon ongehinderd verder gaan.

Op 09 november 1983 werd door leden van Jeugd en Wetenschap een eerste opmeting gedaan om een inzicht te verkrijgen in de diverse factoren die een rol spelen bij de verzanding van dit gedeelte.

Om de opmetingen te vergemakkelijken werden twee vaste referentiepunten genomen. Het eerste punt is de doorgang aan de Astrid en het tweede dit aan de "Drogen Opgang". Van hieruit werden op bepaalde meetbare afstanden nieuwe referentiepunten bepaald.

Tussen de Astrid en de Drogen Opgang werden om de 50 m nieuwe opmeetpunten vastgelegd. Tussen de Drogen Opgang en de Koers werden deze punten vastgelegd om de 25 m.

Daar het referentiepunt de Drogen Opgang niet ondubbelzinnig kon bepaald worden, werden de aangebrachte trapjes in het paraboolduin als het vaste referentiepunt aangenomen.

In het eerste deel werden aldus tien opmeetpunten vastgelegd. In het tweede gedeelte werden elf punten vastgelegd. Deze plaatsen zouden in de komende jaren halfjaarlijks aan een opmeting onderworpen worden. Zodoende zou het mogelijk zijn om de invloed van de natuur en het toerisme afzonderlijk te beoordelen.

Bij de eerste opmeting werd vastgesteld dat na een veertiental jaren de duinen reeds de baan, die zeven meter breed is, hadden overgestoken. In het midden van beide opmetingsplaatsen lag het zand reeds twee meter hoog aan de zeezijde van de baan.

De tweede opmeting werd uitgevoerd op 23 mei 1984. Deze opmeting laat ons toe een eerste indruk te krijgen van wat er gedurende de winter gebeurt in dit gebied.

HET GEBIED TUSSEN DE ASTRID EN DEN DROGEN OPGANG.

De 0 cm lijn blijft nagenoeg ter plaatse. Aldus neemt de verzanding in de breedte geen uitbreiding.

De 50 cm lijn gaat een meer afgeronde vorm aannemen. Op het meetpunt van 100 m komt deze lijn liefst een halve meter vooruit. Daartoe moest een gedeelte zand aangevoerd worden. Het is enkel de wind die voor deze verplaatsing verantwoordelijk is. Om dit te verwezelijken werd het zand tussen de meetpunten 150 en 200 m verplaatst. Hier werd deze hoogtelijn 50 cm achteruit gedrongen.

De scherpe knikken die voorhanden waren op het meetpunt

150 m bij de hoogtelijnen van 100 en 150 cm verdwenen eveneens.

Deze algemene evolutie heeft tot gevolg dat de hoogtelijnen teruggedrongen worden. Dit valt vooral op aan het meetpunt 150 m, waar de hoogtelijn van 150 cm zelfs 2 meter wordt teruggedrongen.

De helling over het ganse terrein is dan ook veel zachter dan na de zomerperiode.

Het opmetingsoppervlak werd hier met 50 meter uitgebreid. Dit is ook het geval in het tweede gebied.

Bij een eerste blik valt meteen op dat bij het meetpunt "de trapjes", de hoogtelijn van 50 cm één meter vooruitgeschoven werd.

Ook hier probeert de wind de ontstane putten op te vullen. Op het meetpunt "de trapjes" + 50 meter, schuiven alle hoogtelijnen vooruit. Dit gebeurt over een afstand van gemiddeld één meter. Het middendeel van het traject is dus onderhevig aan de meeste zandverplaatsing.

Aan het meetpunt "de trapjes" blijven de opmerkelijke knikken zeewaarts bestaan in de hoogtelijnen van 100 en 200 cm. Deze knikken zijn het resultaat van de toeristen die deze plaats als doorgang benutten om het strand te bereiken. Zo krijgen we een indruk hoe groot de schade is die we aanrichten bij het steeds benutten van dezelfde doorgangplaats loodrecht op de duinrichting. Deze werking zorgt er voor dat het duin in betrekkelijk korte tijd afgebroken wordt en er een vlakke doorgang ontstaat naar de zee, met alle gevolgen vandien.

ALGEMEEN BESLUIT.

Gedurende de winter tracht de natuur de ontstane vernieling te herstellen. Hiertoe worden met de windkracht enorme zandmassa's verplaatst. Dit is slechts mogelijk door het niet beplant zijn van sommige duingedeelten. De duinen verplaatsen zich dan ook landinwaarts. Slechts een stelselmatig en goed doordacht beschermen van de zeehelling en de duinenvoet aan de zeezijde zal deze verplaatsing kunnen tegengaan.

Het is dringend tijd de toeristen op de hoogte te brengen van wat er in feite gebeurt. De verantwoordelijke diensten zouden dringend moeten zorgen voor een degelijk beschermde aanplanting in deze duingebieden. Zoniet zal de zeereep verdwijnen met alle nadelige gevolgen vandien: de onmiddellijke bescherming van het binnenland tegen de zeewind en de dreigende overstromingen bij springtij in de winter.

Aan de Koers werden we reeds voor een voldongen feit gesteld. Hier werden in een tiental jaren tijd de duinen volledig vernield. Om het hinterland te beschermen tegen overstromingen was het noodzakelijk om verschillende dijken aan te leggen. Zoniet was er iedere winter het gevaar, dat de zee zich hier een doorgang zou verschaffen en dat de Koninklijke Baan zou wegspoelen. Op deze plaats werden dan ook nieuwe planten aangeplant en het duin volledig ontzegd aan de toeristen. Na enkele jaren zien we dat het duin weer stelselmatig groeit en er stilaan opnieuw een natuurlijke bescherming tegen de zee ontstaat.

DE BEKOMEN RESULTATEN.

De opmeting van 28 oktober 1984 was reeds de derde voor de twee gebieden. De eerste gebeurde op 09 november 1983 dus één jaar geleden. De tweede op 23 mei 1984 of voor een vijftal maanden.

Houden we ons bij één opmeting, dan krijgen we enkel inzicht in de huidige toestand van de verzanding van het baanvak.

Meerdere opmetingen over een langere periode geven ons

een inzicht in de snelheid waarmee de duinen zich verplaatsen en de diverse factoren, toerisme en stormen, die hier een invloed op hebben.

Dit gebied is onderhevig aan twee inwerkingen, nl. de winterstormen die voor een verplaatsing van het zand zorgen in de winter en de toeristen tijdens de zomer. De invloed van de toeristen, die zoals de opmetingen uitwijzen, mag zeker niet onderschat worden. Daarom is het best tweemaal per jaar een opmeting van deze gebieden uit te voeren, om de invloed van beide factoren te onderzoeken.

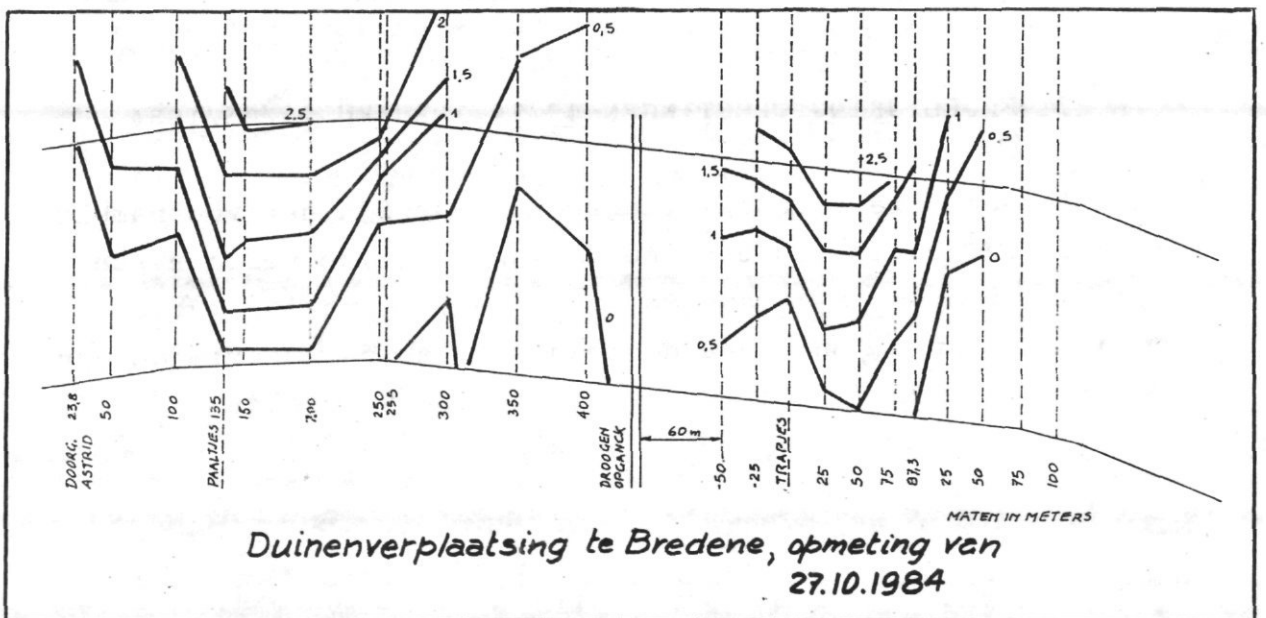
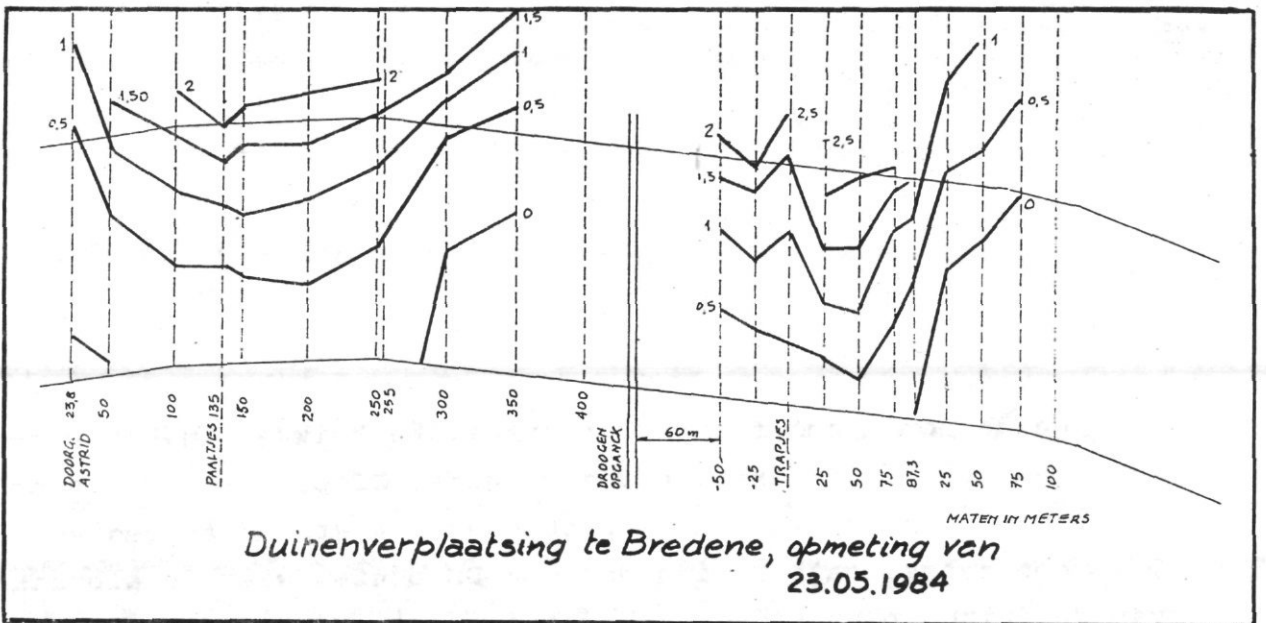
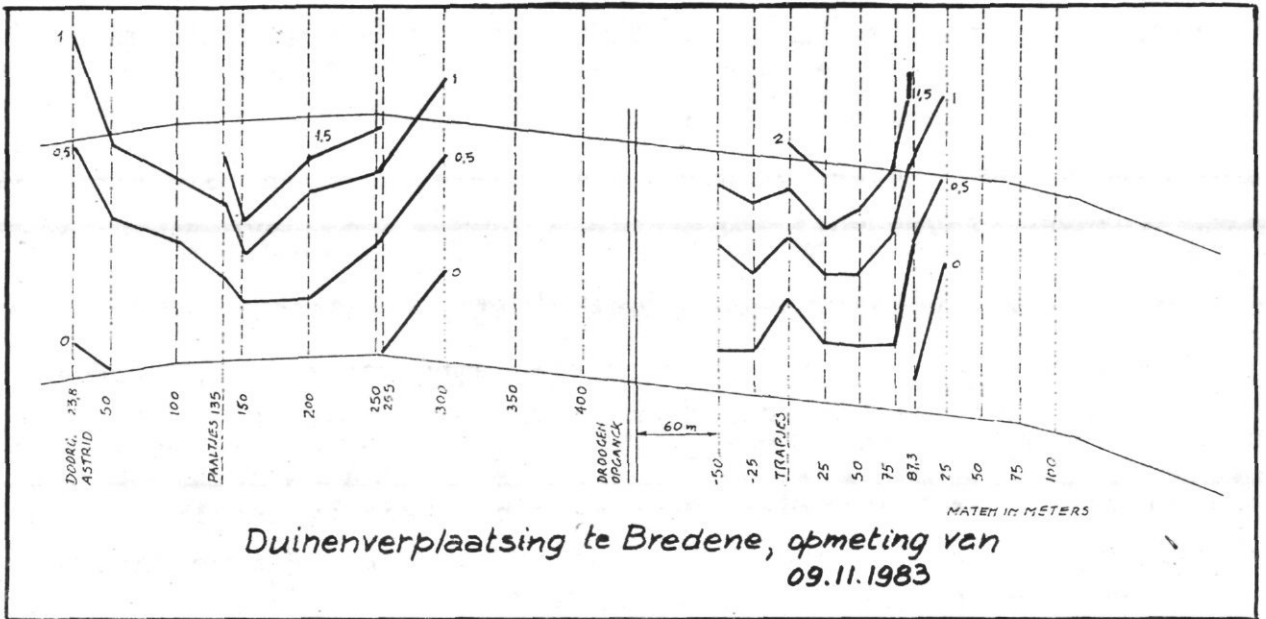
1. VERGELIJKING OPMETINGEN 09/11/1983 EN 28/10/1984.

In het middengedeelte van de opgemeten gebieden, zijn de duinen 1 tot 1,5 m vooruitgekomen. Ook in de breedte gaan de duinen meer en meer van het baanvak in beslag nemen. De nul-lijn (plaats waar het zand begint met de bedekking van het baanvak) heeft zich aan de Astrid over een 70-tal meter uitgebreid.

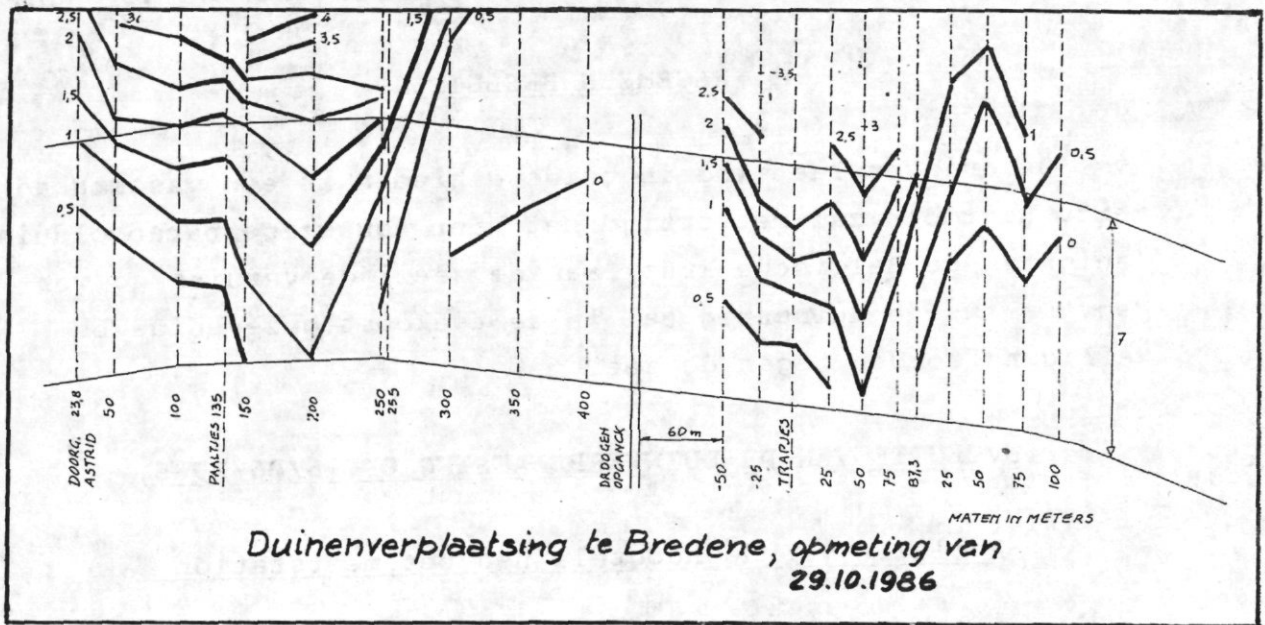
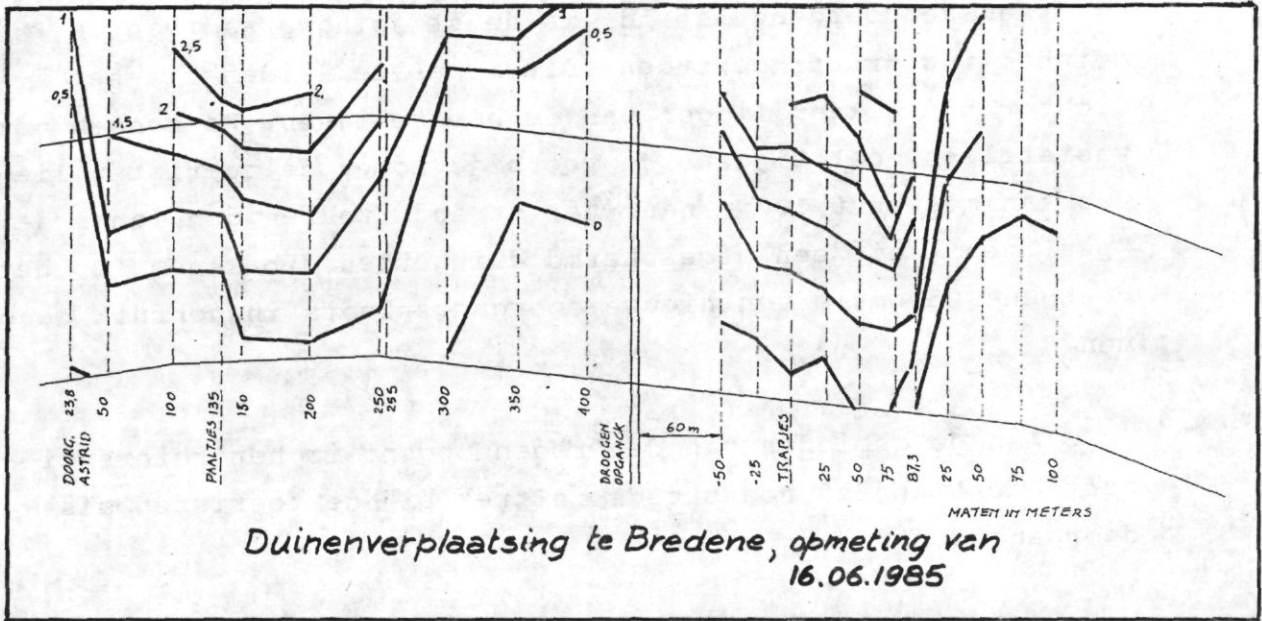
Na de zomer ontstaan er opmerkelijke knikken in het verloop van de hoogtelijnen. Dit zijn juist DE plaatsen die door de toeristen benut worden om zich naar het strand te begeven. Deze doorgangplaatsen zijn dan ook DE punten waar de afbraak van de duinen plaatsvindt. Vergeten we niet dat de toeristen op deze plaatsen eveneens de begroeiing vernielen. In de winter kan de wind hier gemakkelijk het zand verplaatsen.

2. VERGELIJKING OPMETINGEN 09/11/1983 EN 23/05/1984.

Tussen deze twee opmetingsperiodes zijn het voornamelijk de nul- en de vijftig centimeterlijn die zich verplaatsen. De verplaatsing van het zand door de wind, zorgt dus voor een opvulling van de ontstane doorgangen, aan de onderzijde van het duin. Op de duintop wordt de afbraak versneld.

3. VERGELIJKING OPMETINGEN 23/05/1984 EN 28/10/1984.

Opmerkelijk is de enorme verschuiving in het middendeelte van beide opmetingsgebieden.

Aan de doorgang Astrid, is de stijgingsgraad van de duinhelling groter geworden. Dit is af te leiden uit het dichter bij elkaar liggen van de hoogtelijnen. We kunnen ook vaststellen, dat tijdens de voorbije zomer de toeristen liever aan meetpunt 100 m naar het strand trokken dan langs de "paaltjes", die een afgeschermd dungebied afbakenen. Op het meetpunt 250 m is een nieuwe doorgangsplaat in gebruik genomen.

Aan de gebieden van de Drogen Opgang is het referentiepunt "de trapjes" nog steeds in trek bij de toeristen als doorgangspunt.

Opmerkelijk is hier, dat op het meetpunt Trapjes + 50 m het zand reeds 50 cm hoog ligt op de binnenrand van de baan.

ALGEMEEN BESLUIT.

De duinverplaatsing in beide gebieden is een vaststaand feit. Hierdoor zal mettertijd het hier aanwezige paraboolduin (enig aan de Belgische kust) aan de zeezijde vernietigd worden. De tweede duinenrij zal in de toekomst onze enige beveiliging worden tegen de zee.

EVOLUTIE VAN DE DUINVERPLAATSING OP 16/06/1985.

Evolutie van de hoogtelijnen per meetstation.

1. Opmeetplaats ASTRID.

23m80 : De hoogtelijnen verplaatsen zich zeewaarts.

50 m : De hoogtelijnen schuiven landinwaarts. Het zand schuift op de hoogtelijn van 50 cm één meter voor-

uit. Op de hoogtelijn van 100 cm bedraagt de verplaatsing liefst 2 meter. Aan de zeezijde van de baan ligt het zand reeds 150 cm hoog.

100 m : De put die we vaststelden bij de vorige meting werd volledig opgevuld. Hierbij schoven de verschillende hoogtelijnen 1 tot 2 meter vooruit.

135 m : Hier stellen we het tegenovergestelde vast t.o.v het vorig station: de hoogtelijnen van 50, 100, 150 en 200 cm weken terug. Daarentegen schoof het punt van 250 cm bijna 1 meter vooruit.

Hoogstwaarschijnlijk wordt deze verstoring veroorzaakt door de toeristen die deze plaats benutten als doorgangplaats naar het strand. Hierdoor wordt de helling van het duin steiler gemaakt en de top van het duin wordt afgebroken.

150 m : De terugschrijdende beweging van het vorig station wordt hier verder gezet op alle punten.

200 m : idem.

250 m : Het hoogtepunt van 50 cm schoof 2,60 m vooruit, zodat de baan verder onder het zand verdween. Het hoogtepunt van 100 cm bleef ter plaatse. De andere punten weken achteruit.

300 m : Het nulpunt kwam hier 1,80 m vooruit, terwijl de andere punten terugweken.

400 m : Het nulpunt schoof 0,70 m terug, terwijl het punt van 50 cm, 0,30 m vooruit kwam.

ALGEMEEN BESLUIT.

Tussen de stations van 50 en 135 meter werd de bestaande put opgevuld. Aan station 135 m stellen we vast dat de strand- en duinwandelaars hier hun voorkeur lieten vallen om de bestaande afrastering te benutten als doorgang. Tussen 135 en 200 m is een algemene ontzanding opgetreden. Aan 250 m is het opmerkelijk dat het hoogtepunt van 50 cm, 2,60 m vooruit schoof, zodat de vroegere put opgevuld werd.

2. Opmeetplaats DROGEN OPGANG.

- 50 m : de hoogtepunten verplaatsen zich achteruit.
  - 25 m : alle hoogtepunten schuiven vooruit, zodat de vroegere put opgevuld wordt.
- Trapjes : ook hier werd de ontzanding verder gezet. Het hoogtepunt van 50 cm is amper 75 cm van de boord van de baan verwijderd.
- 25 m : tengevolge van het opvullen van de put aan de twee vorige stations, verplaatsen de meeste hoogtepunten zich achteruit.
  - 50 m : de hoogtepunten van 50 en 100 cm schoven vooruit. Dit van 150 cm bleef ter plaatse en de overige werken achteruit.
  - 75 m : alle hoogtepunten schuiven vooruit. Dit van 50 cm schuift 2 m vooruit. Dit van 100 cm schuift meer dan 2 m vooruit. Ook de hoogtepunten van 150 en 200 cm schuiven ongeveer 2 m vooruit.
  - 87m30 : ook hier kruipen alle hoogtepunten een tweetal meter vooruit. Tevens merken we op dat de 0-lijn zich 4 meter oostwaarts verplaatst heeft.
  - + 25 m : het hoogtepunt van 0 cm schuift vooruit. Dit van 50

cm blijft ter plaatse en het punt van 100 cm wijkt achteruit.

+ 50 m : hier blijven de hoogtepunten ter plaatse t.o.v. de vorige meting.

ALGEMEEN BESLUIT.

De opening die zich situeerde aan de "trapjes" werd opgevuld. Het vooruitschuiven van het duin wordt het best waargenomen in het gedeelte tussen de "trapjes" en +25 m. Daar het zand aan het station +50 m reeds 0,58 m hoog ligt, levert dit problemen op voor een volgende meting.

De uitbreiding van het zand naar de Koerslaan toe gaat verder. De begroeiing met zandzegge en de toename van de helm speelt in dit gebied een grote rol.

BESPREKING VAN DE DUINOPMETING.

Evolutie van de hoogtelijnen in het eerste gebied (ASTRID).

Bij de laatste opmeting in juni 1985 maakten we reeds de opmerking dat de verschuiving van de duinen met rasse schreden gebeurde. Na 19 maand zien we dat aan het meetpunt 200 m de hoogtelijn van 100 cm maar liefst 2 meter vooruitgeschoven is.

Opmerkelijk op deze meetlijn is het feit dat de hoogtelijnen van 250 en 300 cm uit elkaar gaan. Dit is de eerste maal dat we dit fenomeen vaststellen tijdens onze opmetingen. Dit uitwijken van deze hoogtelijnen geeft het bestaan aan van een dal op de duinhelling.

Bij het overkijken van dit eerste gebied, is het net of alle zand van de zijkanten samen gebracht werd op het meetpunt 200 m.

Op het meetpunt 200 m hebben we bijna om de 2 meter een volgende hoogtelijn. Dit wijst er op dat we te maken hebben

met een zachte helling. Daartegenover staan de meetpunten 150 en 250 m. Hier zien we dat de hoogtelijnen elkaar sneller opvolgen aan de overzijde van de baan. Dit duidt aan dat de duinhelling hier veel steiler is.

De knik die we vaststellen in de hoogtelijnen op het referentiepunt 135 m (paaltjes) wijst er op dat de vakantiegangers nog steeds deze plaats benutten om zich naar het strand te begeven. Nochtans ligt 135 m verder de speciaal aangelegde toegangsweg naar het strand. Het opmetingsblad geeft meerdere resultaten dan deze uitgetekend op het overzicht.

Evolutie van de hoogtelijnen in het tweede gebied.

(Drogen Opgang).

Net als in het eerste gebied is er een plaats waar de vooruitschrijdende beweging van de duinen opmerkelijk vlug verloopt.

Het referentiepunt Trapjes + 50 m is de plaats waar de grootste verschuiving plaats grijpt. Hier is de 100 cm hoogtelijn eveneens twee meter vooruitgeschoven. Aan de rand van de baan ligt er hier reeds 90 cm zand. In 19 maand tijd is dit een verhoging van 32 cm. Aan de overzijde van het baanvak ligt het zand reeds meer dan 250 cm hoog. Reeds bij de vorige opmeting was het vermoeden dat op het referentiepunt 87m30 + 50 m een doorgangplaats naar het strand af te lezen was uit de grafiek. Nu is dit zeer duidelijk merkbaar door het sterk achteruitlopen van de hoogtelijnen. 25 m verder springen ze dan weer fors vooruit.

Ook hier laten de opmetingen toe om de evolutie over een groter oppervlak te volgen.

J. LAUWERS.

Hierna volgt een samenstelling van berichten uitgegeven door de Gemeente BREDENE aan de bevolking in de periode JULI 1920 tot 25 juni 1924.

(teksten zijn letterlijk overgenomen)

Op 17 juli 1920.

Burgemeester en Schepenen te Bredene brengen ter kennis van het publiek dat het bureel van weldadigheid de vraag gedaan heeft op een perceel zaailand te verkopen uit ter hand aan dhr. Eduard Bauwens, landbouwer te Bredene. Het perceel in kwestie is bekend bij Kadaster Sectie C.607, 608 en 612, groot zijnde 11a 50 ca, mits de prijs van 1170 fr. De stukken liggen ter inzage bij dhr. Soete, secretaris van het bureel van weldadigheid, en al wie daarover reclamen of bedenkingen te maken heeft, wordt verzocht dezelve schriftelijk in te dienen in het gemeentesecretariaat voor 2 augustus aanstaande.

Bredene, 17 juli 1920.

COMMODE EN INCOMMODE.

Burgemeester en Schepenen te Bredene brengen ter kennis van het publiek dat dhr. Georges Soete, Pr. Elisabethlaan 34 de vraag gedaan heeft een drogerijoven in te richten, ter zelve tijd zijn fabriek tot voortbrengen van ingelegde garnalen. De gevraagde drogerijoven zou enkel dienen om de afval van zijn product te drogen.

Al wie tegen deze vraag reclamen of bedenkingen te maken heeft, wordt verzocht deze schriftelijk te doen toekomen in het gemeentelijk secretariaat voor 2 augustus 1920.

Bredene 20 augustus 1920.

BERICHT. RUNDERPEST.

Het verkeer en vervoer van herkauwers : runderen, schapen, geiten, verkens en biggen is gans het land door verboden langs openbare wegen binnen de omtrek van duizend meters van een bestatigd geval van runderpest. Het verkeer en vervoer van honden en katten, gevogelte en duiven inbegrepen, is ook streng verboden. Deze dieren moeten opgesloten blijven.

Op bevel van het ministerie van Landbouw.

Bredene, ?

OORLOGSSCHADE.

Er wordt ter kennis gebracht aan de geteisterden, dat de laatste termijn van het indienen van aanvraag tot oorlogsschade afgesloten wordt. Deze termijn zal niet meer verlengd worden, zij die hun aanvraag niet voor die tijd zullen inge-

diend hebben, verliezen alle recht op vergoeding. Alle achterblijvers moeten zich dus haasten met het indienen in duplo, van hunne aanvraag, des noods kunnen zij later de bewijsstukken laten volgen.

De rechtbank voor oorlogsschade zullen evenwel deze gevallen verklaring te niet kunnen doen, indien de verhindering bewezen is.

Bredene, 3 oktober 1920.

COMMODE EN INCOMMODE.

Burgemeester en Schepenen te Bredene brengen ter kennis van het publiek dat dhr. Dolphens Pype, Nukkerstraat 1, de vraag gedaan heeft een droogoven of eest in te richten, ter zelfdertijd als zijn fabriek tot voortbrengen van ingelegde garnalen. De gevraagde droogoven zou enkel dienen om de afval van zijne producten te drogen. Alwie tegen deze vraag reclamen of bedenkingen te maken heeft, wordt verzocht dezelve schriftelijk te doen toekomen in het gemeentesecretariaat te Slijkens voor 21 oktober 1920.

Bredene, 3 oktober 1920.

Burgemeester en Schepenen der gemeente Bredene, brengen ter kennis van het publiek, dat de stad Oostende, de vraag heeft gedaan een gedeelte van het grondgebied van Bredene en Sas-Slijkens in te nemen. De plans liggen ter inzage van het publiek in het gemeentesecretariaat.

Al wie reclamen te maken heeft wordt verzocht dezelve schriftelijk in te dienen, tegen 15 november aanstaande.

Bredene, 8 oktober 1920.

SUIKERKAARTEN.

De suikerkaarten zullen vernieuwd worden te Bredene dorp in het gemeentehuis van af maandag aanstaande en volgende dagen telkens van 9u tot 12 u. voormiddag namelijk op maandag en dinsdag voor de inwoners der Dorpstraat en Nukkerwijk, woensdag voor de bewoners der Duinenstraat, donderdag voor deze der Sluizestraat en vrijdag voor de overige wijken en straten, der dorpsectie der gemeente. De oude kaarten moeten ingeleverd worden. Er wordt ook een taks geëist van 5 cent voor iedere nieuwe suikerkaart. Men wordt ook verzocht de naam aan te geven van de uitverkoper, bij wie men voortaan suiker neemt.

Bredene 6 november 1920.

BERICHT. OUDERDOMSPENSIOENEN.

De ouderlingen die reeds hun aanvraag gedaan hebben, voor hun ouderdomspensioen, moeten tot aanvulling voor bijgevoegde

stukken voor dit pensioen te kunnen bekomen zich aanbieden in het gemeentehuis te Bredene (dorp) op woensdag 10 november aanstaande van 9u tot 11u voormidag. Men wordt verzocht het trouwboekje mede te brengen.

Bredene 12 november 1920.

Landbouwers, die boven hun rantsoen broodgraan, hetzij 30 kg. per hoofd en per maand en hun zaaigraan voor het toekomende jaar, nog tarwe of rogge over hebben, worden hierbij uitdrukkelijk verwittigd, dat zij zich moeten aanbieden op de koopdag, die zal gehouden worden op dinsdag 16 november om 9u in de voormiddag in het gemeentehuis te Bredene(dorp). Een afgevaardigde van het Ministerie zal er aanwezig zijn om nota te nemen van de hoeveelheden beschikbaar broodgraan, der voortbrengers.

Bredene 21 november 1920.

BELANGRIJK BERICHT.

Al wie zou willen, reclamen indienen of enige bezwaren heeft tegen de aanhechting van Sas-Slijkens aan Oostende wordt verzocht tot de vergadering, die zal gehouden worden te Slijkens bij de weduwe Jacqueloot, Prinses Elisabethlaan, 40 op donderdag 25 november aanstaande om 7u. 's avonds.

Bredene 29 november 1920.

BERICHT.

Er wordt ter kennis gebracht aan de belanghebbenden dat de maatschappij "Gezonde lucht", Sanatorium Bredene a/z door tussenkomst van de Gouverneur der provincie de vraag heeft gedaan de nodige herstellingswerken uit te voeren aan bovengenoemd gesticht. De stukken des aangevraagde, lastkohieren zijn berustend in het gemeentesecretariaat te Bredene Slijkens, alwaar zij door de belanghebbenden kunnen nagezien worden. De aanbestediging der werken heeft plaats 11 december 1920.

Bredene 16 januari 1921.

BERICHT.

Het recensement der paarden zal plaats hebben in deze gemeente ten huize der eigenaars op donderdag 27 en vrijdag 28 januari aanstaande.

Bredene,

BERICHT.

Er wordt ter kennis gebracht van de landbouwers der provincie, begerende Duitsche paarden, schapen of kiekens te bekomen in voorschot op hunne oorlogschade, dat zij zich tot hunne gemeentebestuur moeten wenden voor 17 januari 1921. De aanvragers moeten ene bijzondere lijst bekomen bijzonder bestemd voor deze inschrijvingen.- De kiekens kunnen bekomen worden door al de inwoners, die recht hebben op oorlogschade van landbouwvoortbrengselen.

Bredene, 24 februari 1921.

BERICHT AAN DE LANDBOUWERS.

De landbouwers die kachtels en veulens ontnomen zijn gedurende de Duitsche bezetting worden verzocht zich aan te bieden in het gemeentehuis te Bredene (dorp) op zondag 27 februari van 8u tot 11 uur voormiddag.

Bredene 26 februari 1921.

OUDERDOMSPENSIOENEN.

Te beginnen van 2 maart aanstaande zal er een aanvang gemaakt worden in het gemeentesecretariaat op maandag, woensdag en vrijdag van iedere week telkens van 2u tot 5u namiddag. Voor de toekomende week zal men beginnen met de ouderlingen geboren voor 1840.

Bij het indienen van zijn verzoek moet de aanvrager de volgende stukken tonen:

1. Trouwboekje en eenzelveigheidskaart.
2. Spaarboekje, rentebrevet of renteboekje.
3. Aankoopakte van eigendom.
4. Huishuurboekje van eigendom, of huishuurbewijs.

De belanghebbende dienen zich dringend aan te bieden op de gestelde dagen, zowel in hun eigen belang als voor de regelmatige gang der werkzaamheden, en ook om alle overrompeling te vermijden. Een ander bericht zal bekend maken de dagen, waarop de ouderlingen geboren vóór 1850 en deze geboren na dit jaar zich mogen aanbieden.

Bredene 6 maart 1921.

BERICHT.

Aangaande de pensioenen: De ouderlingen geboren tussen de jaren 1840 en 1850, die menen recht te hebben op het ouderdomspensioen, mogen zich aanbieden in het gemeentesecretariaat deze week op woensdag, donderdag en vrijdag aanstaande telkens van 2u tot 5u namiddag. Indien zij zelf niet kunnen komen, mag de aanvraag gedaan worden door een familielid, die

best in staat is de vereiste inlichtingen te geven.
De volgende stukken moeten ter inzage vertoond worden :

1. Trouwboekje en eenzelveigheidskaart.
2. Spaarboekje, rentebrevet of renteboekje.
3. Aankoopakte van eigendom.
4. Huishuurboekje van eigendom, of huishuurbewijs.

De briefjes van loonbewijs van de aanvrager zelf of van zijn kinderen, die hem overhandigd werden, moeten zohaast mogelijk nadat ze ingevuld zijn door de werkgever of baas terug ingebracht worden. Ze zijn onmisbaar om de aanvraag van de verzoeker te volledigen.

Bredene,

OUDERDOMSPENSIOEN.

De ouderlingen geboren in 1851-1852 die menen recht te hebben op het ouderdomspensioen mogen zich aanbieden in het gemeentehuis op maandag 14 maart van 2u tot 5u namiddag. Deze geboren in de jaren 1853-1854 op woensdag 16 maart aanstaande zelfde uren en eindelijk deze geboren in 1855-1857 op vrijdag 18 maart zelfde uren. Zij moeten voorzien zijn van de volgende stukken:

1. Trouwboekje en eenzelveigheidskaart.
2. Spaarboekje, rentebrevet of renteboekje.
3. Aankoopakte van eigendom.
4. Huishuurboekje of kwittantie van huishuur.

De nieuwe ouderdomspensioenen worden driemaandelijks uitbetaald.

Bredene, 10 april 1921.

BERICHT AANGAANDE DE VERKIEZINGEN.

De hoofden der huisgezinnen, die familieleden hebben, recht hebbende tot stemmen en verblijvende in de vreemde of buiten het land worden verzocht zohaast mogelijk hunne namen met juist adres te willen opgeven op het gemeentesecretariaat, omdat hunne kiesbrieven bij tijds kunnen verzonden worden.

Bredene 20 april 1921.

BERICHT.

Alwie nog geen kiesbrief ontvangen heeft, en meent recht te hebben om te stemmen mag dienaangaande naar het gemeentesecretariaat komen vrijdag en zaterdag aanstaande telkens van 9u tot 12 u voormiddag.

Bredene 12 mei 1921.

BERICHT AANGAANDE DE KIEKENS.

De burgemeester van de gemeente Bredene herinnert de bevol-

king, dat het nu bijzonderlijk in de zaaitijd streng verboden is, kiekens te laten lopen op de landerijen of hovingen van andere personen. Deze dieren doen in deze tijd veel kwaad en moeten dus kort gehouden worden. De overtreders zullen gestraft worden en de schade alzo veroorzaakt zal door hen moeten vergoed worden.

Bredene 25 mei 1921.

BERICHT AAN DE WEGGEVOERDEN EN OPGEEISTEN.

Een provinciale commissie burgelijke gevangenen, is ingesteld geworden om ieder geval van lichamelijke schade veroorzaakt door wegvoering, opeising, gevangenschap enz. te onderzoeken. De belanghebbenden, die vroeger hiertoe ene aanvraag ingediend hebben, worden dringend uitgenodigd een formulier af te halen op het gemeentesecretariaat vanaf de toekomende week, alle werkdagen van 9u tot 12u voormiddag. Deze formulieren moeten behoorlijk ingevuld en teruggestuurd worden vóór 10 juni in het secretariaat ter inzage, tegen 10 der maand juni, ten laatste, moeten zij in bundel naar de provinciale commissie terug besteld zijn. Zo niet kan gene schadevergoeding toegekend worden.

Bredene 14 juni 1921.

BELANGRIJK BERICHT.

Een dringende oproep wordt nogmaals aan al de weggevoerden controle der weerbare mannen, die ene aanvraag ingediend hebben van voor lichamelijke schade, ten einde hunne reclame te vernieuwen, op een formulier voor de provinciale commissie. Deze formulieren zijn te bekomen in het gemeentesecretariaat. De rechtbank van oorlogschade is onbevoegd om over de weggevoerden van minder dan drie maanden en ziektegevallen van minder dan ene maand te beslissen, deswegens zullen deze kleine zaken door de provinciale commissie onderzocht worden, tegen einde Juli ten laatste moeten alle formulieren ingediend worden bij de commissie, zo niet kan er geen vergoeding meer toegestaan worden.

Bredene 21 juni 1921.

TABAKPLANTING.

De ingezetenen van Bredene, die in 1921 alhier tabak geplant hebben, worden dringend verzocht persoonlijk hun aangifte daarvan te komen doen bij de brigadier veldwachter Emile Vandaele op zondag 26 juni aanstaande en volgende dagen. Het getal planten en de grootte van het beplante perceel moeten vermeld worden en de aangifte moet het handteken dragen van de belanghebbende.

Bredene 1 juli 1921.

RECHTBANK VAN OORLOGSCHADE - BERICHT.

De geteisterden, welke met de greffiers, staatscommissarissen van de rechtbanken van oorlogschade in briefwisseling treden, dienen daarin te vermelden:

1. Of er schade is van personen of aan goederen.
2. De plaats waar de schade werd aangebracht.
3. Het nummer van het ontvangstbewijs, waar uit blijkt dat de eis werd ingediend, met aanduiding van het gemeentebestuur of van de griffie, van waar dit bewijs uitgaat, en zo nodig de naam van de staatskommissaris gelast met het onderzoek.
4. Familiennaam, voornaam en juist adres van de ondertekenaar.

Betreft het gewezen vonnissen, de kamer die het uitgesproken heeft en de nummer van de rol.

Bredene 10 juli 1921.

BERICHT - ONDERZOEK VAN COMMODO EN INCOMMODO.

Burgemeester en Schepenen te Bredene brengen ter kennis der ingezetenen dat de heer Soete Georges, hier wonende Prinses Elisabethlaan 34 de vraag heeft gedaan om bij zijn bestaande inrichting ook een haring en sprotrokerij te mogen bijvoegen alsook het opleggen van visconserven.

Alwie tegen deze inrichting reclamen of bedenkingen te maken hebben wordt verzocht dezelve schriftelijk in te dienen voor einde der lopende maand.

Bredene 10 juli 1921.

BELANGRIJK BERICHT.

SCHOUWING DER VERLOF ZIJNDE MILITAIREN.

Er wordt ter kennis gebracht van de belanghebbende, dat de volgende in verlof zijnde militairen, aan de Schouwing, de welke zal plaats grijpen, in de gemeenteschool van Sas-Slijkens op maandag 25 juli 1921 om 08u15, moeten deelnemen, al de soldaten deelmakende van de klassen 1914, 1915, der bijzondere lichter 1919 doch deze der administratietroepen voor wat de bijzondere 1919 betreft, moeten zich insgelijks aanbieden. Daar voor alle krijgslieden, de toestand nopens de inschrijving op de registers nog niet geregeld is geworden. Deze die zich in deze voorwaarden bevinden, zoals hierboven gemeld zijnde, de revue te moeten bijwonen, verwittigd dat zij niettegenstaande zij gene convocatie zouden ontvangen hebben, algelijk ter schouwing moeten aanbieden.

De ouders van militairen die in de vreemde verblijven worden verzocht zonder uitstel naar het gemeentesecretariaat te willen komen om inlichtingen.

Bredene 27 augustus 1921.

BERICHT.

Er wordt bekend gemaakt aan het publiek alsdat de aangifte voor het jaar 1921 voor de provinciale belasting op de verkoop voor sterke dranken en van tabak en sigaren, worden ingevuld op het kantoor van belastingen Bredene te Oudenburg, Marktstraat 20, of mogen ook duidelijk ingevuld en met naam ondertekend teruggestuurd worden aan het vermeld kantoor door tussenkomst van de gemeentesecretaris.

Bredene 27 augustus 1921.

BELANGRIJK BERICHT.

D'heer Minister van Landsverdediging, laat weten aan het gemeentebestuur, dat de spoorweglijn lopende van Oostende naar Bredene, Clemskerke, Vlissegheem, Nieuwmunster, Zuyenkerke en Dudzeele, door de Duitschers gelegd, behouden blijft in het belang van 's Lands verdediging en dat deze staatseigendom moet eerbiedigd worden. Inwoners van deze streken beschadigen deze lijnen door het wegnemen van dwarsbalken, boulons enz., tot zelfs stukken rails worden weggenomen. Het staatsbestuur zal de lijn doen herstellen en verwittigd de bevolking, dat allerstrengste maatregelen zullen genomen worden tegen deze die gelijk welke beschadiging eraan toebrengt.

Bredene 13 oktober 1921.

BEKENDMAKING AAN HET PUBLIEK.

Het besluit genomen door de Provinciale Raad de 18 juli 1920 wat betreft art.33 nopens de samengevoegde veranderingen over de provinciale taksen. De gezegde oplossing heeft het art. 33 afgeschaft en is vervangen door een nieuwe verordening, krachtens dewelke de Snelwielen, waarvan gebruik gemaakt wordt op de openbare weg van gelijk welk tijdstip van het jaar, belastbaar zijn aan de provinciale taks.

Bredene 21 oktober 1921.

BERICHT.

De ontvanger der directe belastingen van Bredene, wonende te Oudenburg, laat weten aan het publiek dat hij zitdagen zal houden op woensdag 26 oktober aanstaande, van 2u tot 4u na de middag bij Jules Buyse, Prins Albertlaan, 66 Slijkens.

Bredene 1 december 1921.

BERICHT. AANGAANDE DE OUDERDOMSPENSIOENEN.

De ouderlingen geboren in 1856 en die menen aanspraak te mogen maken op het ouderdomspensioen, worden dringend verzocht zich aan te bieden op het gemeentesecretariaat maandag 5 deser van 2 tot 4u namiddag of ook woensdag 7 deser, zelfde uren. Indien zij zelf niet kunnen komen, mag de aanvraag gedaan worden door een familielid, die best in staat is om de vereiste inlichtingen te geven.

De volgende stukken moeten vertoond worden:

1. Trouwboekje en eenzelveigheidskaart.
2. Spaarboekje of renteboekje.
3. Aankoopakte van eigendom, huis of land.
4. Huishuurboekje of kwittantie van de huur.

Bredene 22 december 1921.

BELANGRIJK BERICHT.

Er wordt aan het publiek bekend gemaakt, dat de nieuwe platen voor de velo's moeten afgehaald worden bij de heer ontvanger der belastingen te Oudenburg van 2 tot 15 januari aanstaande. Deze platen kosten tien frank voor de provinciale taks. Zij mogen ook afgehaald worden door een derde persoon.

Bredene 7 februari 1922.

BERICHT. VERKOPING DISCHGROND.

Het gemeentebestuur van Bredene maakt het publiek bekend dat het armbestuur deser gemeente, de vraag heeft gedaan om tot de openbare verkoping te mogen overgaan der volgende eigendommen:

1. Stuk bouwland gelegen te Oostende, sectie D.724 groot 76 50 ca waarover een aanbod is gedaan van 20.000 fr.
2. Een stuk bouwland gemeente Bredene Sectie C. xx 607, 608 en 612 groot 11 a 50 ca afgepaald 11 a 50 ca nabij de hofstede der kinders Steenacker - aanbod gedaan 1170 fr.
3. Een stuk bouwland te Bredene, Blauwe Sluis, Sectie D. 194b en 202 volgens kadaster 37 a 10 ca afgepaald 35 a 10 ca aanbod gedaan 4000 fr

Alwie tegen deze verkoping reclamen of bedenkingen te maken heeft wordt verzocht deze schriftelijk te doen inkomen voor 22 deser maand. Verdere inlichtingen zijn te bekomen bij de heer Soete secretaris van het armenbestuur Bredene Sas Prinses Elisabethlaan 30.

Bredene 21 februari 1922.

BERICHT.

De burgemeester der gemeente Bredene maakt het publiek kenbaar dat het met de aanstaande karnavaldagen verboden is ge-

maskerd zich te bevinden op straten, openbare wegen en schenkzalen of herbergen. De overtreders zullen gestraft worden ingevolge verordeningen van enkele politie.

Bredene 1 maart 1922.

BERICHT.

Ene plaats van Veldwachter is te begeven te Sas-Slijkens. Jaarwedde volgens de wet. Aanvragen in te dienen bij het gemeentebestuur vóór 15 maart aanstaande.

Bredene 6 maart 1922

WAARSCHUWING.

Er wordt aan het publiek bekend gemaakt, dat het spel met smijtlappen streng verboden is om de persoonlijke gevaren, welke voorbijgangers en de schade, die aan eigendommen kan veroorzaakt worden. De ouders zijn verantwoordelijk voor ongevallen en de schade welke hun kinderen bedrijven.

Bredene 8 maart 1922.

BERICHT AAN DE OUDSTRIJDERS.

De oudstrijders van de oorlog 1914-1918, die in het toekomstige hunne aanvraag indienen voor de begiftiging, in uitvoering van de wet van 1 juni 1919, worden uitgenodigd bij hunne vraag zo mogelijk bij voorkeur de militaire eenzelvigheidskaart, waarvan zij tijdens de veldtocht werden voorzien of enig ander ambtelijke stuk, waarbij hunne aanwezigheid bij het leger op een of andere datum tussen 1 Augst 1914 en 11 november 1918 bevestigd.

Bredene 20 maart 1922.

KIEKENS OP DE LANDERIJEN.

Gezien de menigvuldige klachten, die ons gedurig toekomen, worden de houders van kiekens hierbij dringend aangemaand hunne diertjes te willen opsluiten opdat zij nu vooral in de zaaitijd geen schade aan de landerijen veroorzaken. De overtreders zijn verantwoordelijk voor de schade door hunne kiekens aangebracht.

Bredene 24 mei 1922

VERMAKELIJKHEDEN.

Er wordt aan de belanghebbende bekend gemaakt, dat alwie voornemens is een vermakelijkheid, hetzij danspartij, concert of prijskamp in te richten, verplicht is zulks minstens 5 dagen te voren in het gemeentesecretariaat aan te geven, opdat de overheid desgevallende de nodige maatregelen kunnen nemen.

Bredene 10 juni 1922.

DRINKBAAR WATER.

Er wordt aan het publiek bekend gemaakt, dat de kerkpomp op de dorpplaats voortaan toegankelijk zijn telken dag van 11u tot 12u (middag) Ieder huisgezin mag slechts beschikken over twee emmers water per dag. Deze maatregel wordt genomen zolang de heersende droogte aanhoudt om alle verkwisting van water te beletten.

Bredene 3 juli 1922.

BELANGRIJK BERICHT.

Burgemeester en Schepenen te Bredene brengen ter kennis van de belanghebbenden dat de jaarlijkse schouwing der in verlof zijnde militairen zal plaats hebben te Bredene Sas-Slijkens in de gemeenteknechtschool op woensdag 26 juli 1922 om 7u30 's morgens.

Zijn ontslagen van de monsterring:

- A. De militairen van de klas 1908 en ouder.
- B. De militairen der klassen 1916, 1917, 1918 der bijzondere lichte 1919, die in de loop van 1922 binnengeroept zijn geweest voor schietoefeningen en diegenen die onder toepassing vallen van Art. 28 van het reglement, de militairen met verlof (invaliden).

Voor verdere inlichtingen diensaangaande mag men zich wenden tot het gemeentesecretariaat. Militairen, die zich in de voorwaarden bevinden de schouwing te moeten bijwonen en die geen bijeenroepingsbrief zouden ontvangen hebben, moeten zich niettemin aanbieden.

Bredene 6 juli 1922.

OUDERDOMSPENSIOENEN.

Op maandag 10 juli a.s. om 2 u. in de namiddag bij Mr. Jules Buyse Pr. Albertlaan 66 betaling van de ouderdomspensioenen 2 de trim. 1922. De ouderlingen die hunne naam kunnen zetten mogen te huis een trimester aftekenen. Degenen die zelf niet kunnen komen moeten een volmacht hebben voor de persoon, die hun pensioen afhaalt en hun boekje laten aftekenen door de Burgemeester voor levensbewijs.

Voor Bredene (dorp) zaterdag 15 juli om 2u.

Bredene 14 juli 1922.

WAARSCHUWING.

De inwoners van de Pr. Albertlaan te Sas-Slijkens, aan wiens achterkoer een afleidingsgracht paald, worden uitdrukkelijk aangemaand dat het hun volstrekt verboden is enige afval of versleten potten of pannen, conserveendozen enz. te werpen, de welke de afloop des waters zou belemmeren. Indien bestatigd wordt, ondanks dit verbod, zal de nalatige verplicht worden de gracht te reinigen op zijn kosten. De ouders zullen verantwoordelijk gesteld worden voor hun kinderen.

Bredene 25 juli 1922.

BELANGRIJK BERICHT.

PROVINCIAAL FONDS DER MEESTBEGAAFDEN.

De Burgemeester en de Schepenen van de gemeente Bredene brengen ter kennis van de ingezetenen dat de vragen strekkende tot het bekomen van een studiereis op het provinciaal fonds der meestbegaafden moet gericht worden naar de Bestendige Deputatie te Brugge voor 5 augustus aanstaande. Art. 25 van het K.B. van 16 oktober 1921 meldt de vraag voor wat de gemeente betreft, die bij het tussengemeentelijk Fonds aangesloten zijn rechtstreeks naar de Bestendige Deputatie te Brugge, moeten gezonden worden (het geval is voor Bredene toepasselijk). Art. 26- Bij de vraag moet gevoeg worden:

1. Esctrakt uit de geboorteakte van het kind
2. Getuigschriften afgeleverd van de verschillende onderwijsgestichten, waar het kind de drie laatste jaren geleerd heeft. Deze getuigschriften moeten de uitslagen vermelden door de leerling behaald, en zo nauwkeurig mogelijk de bijzondere gaven aanduiden welke de leerling bezit onder opzicht van eerstigheid en gedrag.
3. Een afschrift van het gezondheidsbewijs.
4. Des gevallende het schoolboekje, ingevuld en afgeleverd werd.

De bedeeden enen studiereis zijn zedelijk verplicht, na het voltrekken hunner ...?... tot de teruggave van de genotene hulpgelden. Voor alle verdere inlichtingen mag men zich wenden tot het gemeentesecretariaat, Bredene Sas Slikkens de werkdagen van 5u tot 6u namiddag.

Bredene 9 september 1922.

BERICHT. ONDERZOEK VAN COMMODO EN INCOMMODO.

Burgemeester en Schepenen te Bredene brengen ter kennis van de ingezetenen dat de gemeenteraad de volgende taksen gestemd heeft:

1. op de uitstallingen vitrienen 5 FR.

2. op de honden	3 fr.
3. op de velo's	1 fr.
4. op de balkons, min dan 2 m lengte voor iedere lopende meter meer	5 fr. 1 fr.
5. op de zwijns, vanaf 2 maanden	1 fr.
6. op schapen en geiten, van zo zij melk geven	2 fr.
7. op luxe automobiels uitsluitelijk buiten alle werken	100 fr.
8. op pianos, orkestrums spelende in openbare plaatsen	25 fr.
9. motocycles	15 fr.
10. op motors, stoomketels, machines	10 fr.
11. rundvee, per melkkoe	5 fr.
per werkpaard	5 fr.

De taksen zijn betaalbaar per jaar, en worden voor een termijn van 10 jaren.- Al wier reclamen te maken heeft, moet dezelve schriftelijk indienen voor 25 september a.s.

Oostende de 16 september 1922.

MIJNHEER DE BURGEMEESTER.

Mag ik uwe welwillendheid verzoeken het volgende een of twee zondagen na de missen op de kerksteen, te laten aflezen.

VERPLICHTEND ONDERWIJS.

Er wordt ter kennis gebracht van de ingezetenen der gemeente dat kinderen geboren in 1909, 1910, 1911, 1912, 1913, 1914, 1915, en 1916 naar school moeten gaan.

De keus der school is vrij.- Ouders en vogden, zullen uit het oog niet verliezen, dat kinderen geboren in 1909 de school moeten bijwonen tot aan de grote vakantie van het jaar 1923.

De wet zal streng toegepast worden.

Het is insgelijks op straf verboden schoolplichtige kinderen in dienst te nemen.

Met innige hoogachting
De Schoolopziener
E. De Corte.

Bredene 10 oktober 1922.

BERICHT. ELECTRISCHE VERLICHTING.

Gezien de zeer grote opofferingen die de gemeente bereid is zich op te leggen om de electriche verlichting voor Bredene (dorp) te bekomen, worden alle inwoners, die van deze verlichting willen genieten, dringend aangemaand, nu dat de gelegenheid zich gunstig aanbiedt zonder uitstel hunne toestellen te laten plaatsen, ter einde alzo reeds van dezen winter hunne huizen electriche te kunnen verlichten.

Bredene 17 oktober 1922.

BELANGRIJK BERICHT.

De Burgemeester en Schepenen te Bredene brengen ter kennis van de belangstellende dat 1° de jongelingen der lichting 1922 die begeren uitstel of intrekking nopens de beslissing uitgesproken in de wervingscommissie ter hunner opzichte te vragen, als ook deze die om een ander reden niet verschenen zijn.

2° De jongelingen geboren in 1903 en 1904 dus deel makende der lichting 1923 en 1924 en die begeren met de lichting 1922 binnen te gaan.- Een schriftelijke vraag moeten indienen per aanbevolen brief aan de heer arrondissements commissaris te Brugge, Engelsche straat 5 voor 19 dezer. Redens moeten opgegeven worden.

Bredene 29 oktober 1922.

BERICHT.

Burgemeester en schepenen te Bredene brengen ter kennis van het publiek dat het taksenreglement, gestemd in zitting van de gemeenteraad de 26 mei 1922 bij Koninklijk Besluit van 2 oktober lastleden goedgekeurd is. Kennis van dit reglement kan genomen worden in het gemeentesecretariaat gedurende de diensturen. Het zelve zal toegepast worden tien dagen na de tegenwoordige bekendmaking zijnde dus te rekenen met 9 november aanstaande.

Bredene 6 november 1922.

NATIONALE FEESTDAG.

Op verlangen van de Hogere Overheid worden de inwoners der gemeente Bredene aangezet, op zaterdag 11 november aanstaande, zijnde de verjaardag van het sluiten van de wapenstilstand, aan hunne huizen de vlag halfstok te hijsen en deze dag als Nationale feestdag te vieren.

Bredene 4 december 1922.

STRAATLANTARENS.

Er wordt verzocht om een persoon wonende Blauwe Sluize te Bredene die zich zou willen gelasten met het verzorgen der straatlantaarnen voor staande op deze wijk. Voorwaarden te bespreken bij de heer Burgemeester voor vrijdag 8 december, aanstaande en alle werkdagen van 5u tot 6u 's avonds in het gemeentesecretariaat te Sas Slijkens.

Bredene 6 januari 1923.

BERICHT- BOUW TAKSEN.

Burgemeester en Schepenen brengen ter kennis van het publiek dat de gemeente bemachtigd is een taks te heffen voor een termijn van 10 jaren, eindigde met 31 december 1931 op de bouwingen, en wel bij Koninklijk Besluit van 28 november 1922.

Bredene 6 januari 1923.

BERICHT- PAARDENMONSTERING.

Burgemeester en Schepenen te Bredene brengen ter kennis van de belanghebbenden dat in uitvoering van art. 129 van het reglement op de militaire versterkingen, de commissie gelast met de jaarlijkse optelling en rangschikking der paarden, muilen en rijtuigen hare werkzaamheden zal beginnen de 26 en 27 januari 1923 om 7u45 's morgens.

De belanghebbenden worden diensvolgens verzocht op gemelde dagen hunne voornoemde dieren voor nazicht ter beschikking der voormelde commissie te stellen.

Bredene 7 februari 1923.

POLITIE - CARNAVALDAGEN 1923.

De burgemeester der gemeente Bredene, gezien er, in het belang der openbare veiligheid bijzondere maatregelen van Politie dienen genomen te worden met de carnavaldagen.

Besluit:

1. Het is verboden op straat te zijn, of in openbare plaatsen gemaskerd.
  2. De ongemaskerde of verklede bals zijn toegelaten op zondag 11, maandag 12 en dinsdag 13 februari 1923 en op gene andere dagen.
  3. Danspartijen, muziekspelelen enz. moeten eindigen met middernacht.
  4. De overtreders zullen gestraft worden, met een boete van een tot 25 frank en een gevangzitting van een tot zeven dagen, of met een van deze straffen.
-

Bredene 12 februari 1923.

BERICHT.

Er wordt het publiek bekend gemaakt dat de heer ontvanger der directe belastingen een openbare zitting zal houden te Slijkens bij de heer Jules Buyse, Pr. Albertlaan 66 op maandag 19 februari.

Bredene, 17 februari 1923.

ONDERZOEK- COMMODO EN INCOMMODO.

De Burgemeester en Schepenen te Bredene brengen ter kennis van het publiek dat de genaamde Lingier Isidore, schrijnwerker trapmaker de vraag heeft gedaan ene elektrische schrijnwerkerij te mogen oprichten en in werking stellen op zijn eigendom gelegen Duinenstraat 64. Alwie tegen deze inrichting reclamen of bedenkingen te maken heeft, moet dezelve schriftelijk indienen in het gemeentesecretariaat voor 4 maart aanstaande om 4u namiddag op welke datum het proces verbaal van onderzoek zal gesloten worden.

Bredene 23 februari 1923.

BERICHT.

Op maandag 26 aanstaande en navolgende dagen van 8u 's morgens tot 5u 's avonds telkens bij Jules Buyse, Pr. Albertlaan 66 zal er zittingen gehouden worden voor het inzamen der aangifte "belastingen op het inkomen". Die zulk een bulletijn ontvangen heeft gelieve zich dus daarheen te willen begeven.

Bredene 5 maart 1923.

BERICHT.

Burgemeester en Schepenen te Bredene brengen ter kennis van het publiek dat bij Koninklijk Besluit de volgende reglement-taksen zijn goedgekeurd:

1. 3 februari- belasting op balkons en loggie tot 31.12.1932.
2. 3 februari- taksen op leuren tot 31.12.1932.
3. 3 februari- taksen op de rijwielen tot 31.12.1932.

Verdere inlichtingen, betreffende het bedrag dezer taksen kunnen in het gemeentesecretariaat bekomen worden.

De taks komt in voege met 15 maart 1923.

Bredene 5 mei 1923.

BERICHT.

Ter gelegenheid der kleine kermis op zondag 6 mei 1923 worden de danspartijen toegelaten tot een uur 's nachts de zondag en de maandag.

In geval van moeilijkheden behoudt de Politie zich het recht de spelen te doen stilleggen en het lokaal te sluiten.

Bredene, 13 juli 1923.

BERICHT. IJKING VAN MATEN EN GEWICHTEN.

Er wordt aan de belanghebbende neringdoenders bekend gemaakt dat de tweejaarlijkse ijking van maten en gewichten zal plaats hebben op dinsdag 17 voor en 's namiddags en woensdag 18 juli aanstaande 's voormiddags bij Modest Minne, tramstatie Bredene (dorp). Degene, die bij vergetendheid geen bulletin ontvangen hebben worden verzocht er een aan te vragen in het gemeentesecretariaat ten einde zich in regel te stellen.

Bredene, 10 mei 1923.

BERICHT.

Betaling der ouderdomspensioenen voor de 2 de trimester op vrijdag 18 mei 1923 des voormiddags in het gemeentehuis te Bredene (dorp). Alwie zelf niet kan komen mag zijn boekje, na het zelve genaamtekend te hebben voor de tweede betaling van dit jaar afgeven aan de veldwachter, die het bedrag zal ontvangen op gemelden dag en dit terug met het boekje zal bestellen aan de belanghebbende.

Bredene, 7 juni 1923.

BERICHT.

Het kantoor van de ontvanger der directe belastingen voor onze gemeente is gevestigd te Bredene, Dorpstraat 54 en is open voor het publiek alle werkdagen van 9 tot 11 uur voormiddag, behalve de zittedagen in andere gemeenten.

- 2 de woensdag der maand Clemskerke.
  - 2 de vrijdag der maand Vlissegghem.
  - 3 de maandag der maand Zandvoorde.
  - 3 de vrijdag der maand Oudenburg.
-

Bredene, 20 mei 1923.

BERICHT

Inziende de woningennood heeft het gemeentebestuur besloten woonbarakken aan te kopen bij het Koning Albertfonds ten dienste der inwoners, die dringend behoefte enen woonst hebben. Deze barakken zullen geplaatst worden nabij de Nieuwstraat te Slijkens. De belanghebbenden moeten een schriftelijke aanvraag indienen bij het gemeentebestuur. Verdere inlichtingen zullen hun alsdan medegedeeld worden.

Bredene 12 januari 1924.

BERICHT.

De Burgemeester der gemeente Bredene heeft de eer het publiek te verzoeken:

- 1ste Alle personen die schoolabbonementen of andere te doen ondertekenen te hebben,
  - 2de alle duivenhouders, die moeten aangifte doen, zich te wenden naar het gemeentesecretariaat, binst de diensturen.
-

Bredene, Januari 1924.

BELANGRIJK BERICHT. MILITIE.

De jongelingen geboren in 1905 en 1906 dus deelmakende van de lichting 1925 en 1926, die begeren met de lichting 1924 dienst te nemen mogen hunne aanvraag doen vóór 31 januari (vervroegde oproeping). Ten dien einde moeten zij zich wenden in het gemeentesecretariaat vóór deze datum.

Bredene, 27 februari 1924.

BERICHT- CARNAVALDAGEN.

De Burgemeester der gemeente Bredene brengt ter kennis van het publiek, dat de gemeenteraad de volgende politiematregelen heeft genomen ter gelegenheid van de aanstaande carnavaldagen:

1. Het maskeren op straat of in openbare drinkplaatsen gedurende de carnavaldagen 1924 is streng verboden.
  2. Alleenlijk zijn toegelaten de verklede en ongemaskeerde bals en enkel op de volgende dagen en uren: Zondag 4 maart tot middernacht.
  3. De politie heeft het recht ten alle tijde toegang tot alle bals, en procesverbaal op te maken tegen de overtredders.
  4. De overtredders zullen gestraft worden met een geldboete van 1 tot 25 fr of een gevangzitting van 1 tot 7 dagen.
-

Bredene, 2 mei 1924.

BERICHT.

Ter gelegenheid der kleine kermis is het toegelaten te dansen op zondag 4 mei en maandag 5 mei tot een ure na middernacht.

Bredene, 6 mei 1924.

BERICHT- OUDERDOMSPENSIOENEN.

Op maandag 12 mei 1924 om 1u namiddag in het gemeentehuis te Bredene (dorp) uitbetaling van de ouderdomspensioenen 2de trimester. De belanghebbenden moeten zelf komen ontvangen. Ingeval zij niet kunnen komen, moeten zij hun boekje afgeven aan de veldwachter om het zelve te doen ondertekenen voor levensbewijs door de Burgemeester en ene volmacht te bekomen voor derde persoon. De volmachtigden moeten zelf hunne naam kunnen schrijven, gene minderjarigen mogen als volmachtigde aangesteld worden.

Bredene 6 juni 1924.

Z.K.H. DE PRINS LEOPOLD VAN BELGIE

Zal op maandag 9 juni a.s. de roeiwedstrijd met zijne tegenwoordigheid vereren. De inwoners der Albert- en, Elisabethlaan te Slijkens worden uitgenodigd om aan hunne huizen het nationaal vaandel te laten wapperen.

Bredene 25 juni 1924.

BERICHT.

Er wordt aan de inwoners van Bredene Bad bekend gemaakt dat de vuilnissen gedurende de maand Juni zullen weggehaald worden de dinsdag en de vrijdag voormiddag. Men gelieve die dagen de bakken te willen gereed zetten. Voor de maanden juli en augustus, zal een derde dag in de week gevoegd worden.

Bredene,

BELANGRIJK BERICHT.

De dienstplichtigen der lichte 1925, dus geboren zijnde in 1905, en die zich nog niet in regel gesteld hebben ingeval zij willen genieten van onbepaalde uitstel (huisgezinnen met minstens 6 kinderen) moeten zich aanbieden in het gemeentesecretariaat, ten laatste dinsdag 10 december aanstaande 's voormiddags.

Bredene 10 december 1924.

BELANGRIJK BERICHT.

Burgemeester en Schepenen te Bredene brengen ter kennis der belanghebbenden, dat de plaats van veldwachter opgevalen is door op het pensioenstelling van Brigadier veldwachter Van Daele.

De aanvragers der openstaande plaats, moeten hunne vraag schriftelijk indienen aan de heren Burgemeester en Schepenen

deser gemeente.

Volgens de nieuwe bepalingen van het landelijk wetboek worden de kandidaten, lichamelijk onderzocht door enen geneesheer aangesteld door de Heer Gouverneur der provincie.

Een bijzondere examen ondergaan volgens programma vastgesteld door de Heer Gouverneur en waarvan de belanghebbenden kennis kunnen nemen in het gemeentesecretariaat binst de diensturen.

Bredene 18 februari 1925.

BERICHT.

De burgemeester en Schepenen te Bredene brengen ter kennis van het publiek, dat de verordeningen op het maskeren van verleden jaar blijven bestaan, bijgevolg is het verboden te maskeren op straat of in openbare plaatsen.

De overtreders zullen gestraft worden met de straffen van enkele politie.

Bredene 28 mei 1925

BERICHT AAN DE INWONERS VAN BREDENE BAD.

Verzoek wel te willen de vuilnisbakken aan de duer te zetten elke dinsdag en vrijdag, telkens van 7 tot 11 ure voormiddag, om regelmatig weggenomen te worden.

Bredene 16 juni 1925.

BERICHT- FONDS DER MEESTBEGAAFDEN.

Er wordt ter kennis gebracht aan de bevolking dat op voorschrift van de Goeverneur der provincie, ingevolge art. 25, van het K.B. van 16 oktober 1921, de aanvragen om door het Fonds der meestbegaafden, geholpen te worden voor 5 augustus aanstaande, tot de bestendige afgevaardiging dienen gericht te worden.

De aanvragen die na gestelde datum zouden ingezonden worden zullen zonder gevolg blijven.

WERKING GEDURENDE HET JAAR 1988.

- 09.01.88: Inrichten "Driekoningenfeest".
01.88: Uitgifte van Roepsteen 112.
- 06.02.88: Jaarlijkse Ter Cuere feestmaal.
Uitreiking van de "Zilveren tent" aan
- Spegelaere Maria
- Verbanck Richard.
- .02.88: A/ Uitgifte van het Jaarboek Ter Cuere 1987.
                  Inhoudsopgave.
1. Anderhalve eeuw politiek te Bredene
   (F. Vanleenhove).
2. Oude villawijk - Bredene Duinen.
   (E. Handschoewerker).
3. Oostende- Ferry Haven.
   (F. Gevaert).
B/ Lidkaart : Gedenksteen Zegher Janszoone.
C/ Uitgifte van Cahier 3 :
   BIBLIOGRAFIE VAN BREDENE.
- 29.02.88: Algemene statutaire vergadering.
21.03.88: Buitengewone statutaire vergadering.
04.88: Uitgifte Roepsteen 113.
- 16.04.88: In samenwerking met het "Davidsfonds Bredene" een
toneelavond "Bedside Story".
- 17.04.88: Tentoonstelling "Bredense Vaandels en Wimpels".
24.04.88: Tentoonstelling "Bredense Vaandels en Wimpels".
05.88: Uitgifte Roepsteen 114.
- 18.06.88: Tocht "De Barge achterna", een reis met een binnen-
schip van Veurne naar Duinkerke.
07.88: Uitgifte Roepsteen 115.
- 10.07.88 tot 21.08.88:
Tentoonstelling: De bouw van een stalen vissers-
schip , een fototentoonstelling ingericht door L.
Vande Castele.
- 31.07.88: Aperitiefconcert door de Gemeentelijke Harmonie
Bredene op het neerhof.
- 28.08.88: "10 jaar op de boerderij"
om 10u30 een concert door de Gemeentelijke Harmonie
onder leiding van A. Massenhove.

12u00 : "Happy Hour"

vanaf 13u00 Breugheljaanse sandwich bar.

- 08.88: Uitgifte Roepsteen 116.
09.88: Uitgifte Roepsteen 117.
11.88: Uitgifte Roepsteen 118.
26.11.88: Voorstelling van het nieuwe boek samengesteld door de Heemkundige Kring Ter Cuere " Bredene door de jaren heen", en uitgegeven door "Het Streekboek". Dit kijkboek bestaat uit 189 foto- en prentkaarten met tekst en 2 kaarten.
26.11.88: Tentoonstelling: "Recente prentkaarten van Bredene"
27.11.88: Tentoonstelling: "Recente prentkaarten van Bredene"
04.12.88: Tentoonstelling: "Recente prentkaarten van Bredene"

- Wekelijks openstellen van HEEM, BIBLIOTKEEK en MUZEUM.
- Dagelijks openstellen van het muzeum met Pasen en tijdens de maanden Juni, Juli, Augustus en September.
- Openstellen van het muzeum voor school- en groepsbezoeken op aanvraag.

Tijdens het jaar 1988 hebben 8786 bezoekers het Heem en Muzeum bezocht en het gastenboek getekend.

HEEMKRING TER CUERE - BEHEERRAAD.

Hoofdman

Noel BELPAEME

Onderhoofdman

Ferdinand GEVAERT

Secretaris

Roland VANSTEENKISTE

Penningmeester

Christiane BOLLENBERG

Beheerders

Willy CATRYSSÉ

George DESOPPER

Willy DEVRIENDT

Romain MEEZE

Freddy ROTSAERT

Henriette TERRIJN

Louis VANDE CASTEELE

Roland VERSLUYS

Eugeen WEYNEN

Jan WILLAERT

Beheerders ambtshalbve

Roger EEREBOUT, burgemeester

Roger BEECKAERT, Eerste schepen

André DEBRUYNE, schepen

Jacky MAES, schepen

Gilbert VANLEENHOVE, schepen

Willy VANHOOREN, schepen.

Erevoorzitter

Richard VERBANCK

Ereleden

Jozef PENNINCK

Daniel FARAIZIJN

Raoul EECKHOUT

Julia DEFEVER

mededelingsblad:

ROEPSTEEN.

LEDENLIJST.

NAAM	ADRES	GEMEENTE
ACKAERT JACKY	KONINGSLAAN 11	2340 BRUSSEL
*ADAM MICHEL	KWARTELSTRAAT 2	8401 BREDENE
ASPESLAGH CHARLES	DUINENSTRAAT 25	8401 BREDENE
ASPESLAGH EDMOND	SCHELPENLAAN 4	8401 BREDENE
ASPESLAGH L.A.	JOZEF II STRAAT 25	8400 OOSTENDE
BAELS EDDY	WARSCHAUSTRAT 12	8400 OOSTENDE
BAERT LUC	K.ALBERTLAAN 64	8370 BLANKENBERGE
BAERT ROGER	NOTELAARSTRAAT 9	8400 OOSTENDE
BAES ERIC	SLUIZENSTRAAT 84	8401 BREDENE
BAILLIERE HECTOR	RODENBACHSTRAAT 8	8400 OOSTENDE
BAKKER ADOLF	SLUISVLIETLAAN 81	8401 BREDENE
BALLEGEER ANDRE	MEEUWENLAAN 11	8370 BLANKENBERGE
BALLIERE SIMON	KASTANJELAAN 37	8400 OOSTENDE
BARBAIX LOUIS	LAGRAVIERESTRAAT 43	8401 BREDENE
BASSIER-DOOM ALICE	TEMPERANCE 2735	MICHIGAN 48187 USA
BAUWENS GERRIT	NIEUWSTRAAT 88	8401 BREDENE
BEAUMONT GASTON	H.SERRUYSLAAN 42	8400 OOSTENDE
BEAUPREZ ROLAND	FRANKRIJKLAAN 10	8401 BREDENE
BEEKAERT ROGER	SLUISVLIETLAAN 108	8401 BREDENE
BELLIGH RENE	KAPELLESTRAAT 125	8401 BREDENE
BELPAEME NOEL	BRUGGESTRAAT 408	8251 BEKEGEM
BELPAEME RAYMOND	RUYTINGENSTRAAT 9	8400 OOSTENDE
BELPAEME REGINALD	VISSERSTRAAT 8	8401 BREDENE
BENTEIN MARIA	SLUIZENSTRAAT 216	8401 BREDENE
BENTEIN ROGER	ZANDHEUVEL 4 BUS J2	8401 BREDENE
BERTENS MARCEL	A.PLOVIEPLEIN 5	8401 BREDENE
BEUN GERMAIN	STEENOVENSTRAAT 13	8401 BREDENE
BEYEN AUGUST	ST.RICQUIERSTRAAT 12	8401 BREDENE
BEYEN JULIEN	VAN TYGHEMLAAN 47	8400 OOSTENDE
BILLIAERT ROLAND	BREENDONCKLAAN 43	8401 BREDENE
BILLIAU GEORGES	A.LIEBAERTSTRAAT 64	8400 OOSTENDE
BILLIAU LEO	G.GEZELLESTRAAT 37	8401 BREDENE
BILLIET GERMAIN	DUINENSTRAAT 86	8401 BREDENE
BLOMMAERT LILIANE	PESCATORSTRAAT 32	8401 BREDENE
BLOMMAERTS JOHN	BOSDUIVENSTRAAT 22	8401 BREDENE
BLOMME A mevr	STRANDLAAN 2	8401 BREDENE
BLOMME FERNAND	IRISSTRAAT 12	8400 OOSTENDE
BLOMME RAYMOND	ORCHIDEELAAN 24	8400 OOSTENDE
BOEY LUCIEN	ZANDSTRAAT 31	8401 BREDENE
BOEY NOEL	BOSDUIVENLAAN 38	8401 BREDENE
BOEY RENE	KOERSLAAN 32	8401 BREDENE
BOLLE GILBERTE	NUKKERSTRAAT 84	8401 BREDENE
BOLLENBERG ALBERT	BRUGSE STEENWEG 1	8401 BREDENE
BOLLENBERG CHRIS	HOEFIJZERLAAN 6	8401 BREDENE
BONNEZ GUIDO	FR.ORBANSTRAAT 19	8400 OOSTENDE
BOONE FERNAND	VAN STEENESTRAAT 31	8320 BRUGGE
BORGHS BALDER	KEERWEG 33	8401 BREDENE
BORIES LEON	BREENDONCKLAAN 7	8401 BREDENE
BORREY RAYMOND	STUIVERSTRAAT 379	8400 OOSTENDE
BOSSAER RAYMOND	BATTERIJSTRAAT 40	8420 KLEMSKERKE
BOSTYN JOZEF	BESELARESTRAAT 205	8682 ZONNEBEKE
BOUCQUEZ ROLAND	DRIFTWEG 59	8401 BREDENE
BOUDENGEN JEAN	SLUISVLIETLAAN 68	8401 BREDENE
BOURRY VALERE	TORHOUTSTEENWEG 7	8432 LEFFINGE
BRAEMS ROZA	BUURTSPOORWEGSTR.85	8401 BREDENE
BRANDT ALICE	KEERWEG 51	8401 BREDENE
BRAUWERS JOHAN	GENTSTRAAT 46	8401 BREDENE
BRILLEMAN ARMAND	DR.V.D.WEGHEPLEIN 5	8401 BREDENE
BRODIO CHARLES	ED.HAMMANSTRAAT 56	8400 OOSTENDE
BROUCKAERT WALTER	ST.RIQUIERSTRAAT 19	8401 BREDENE
BROUCKE AIME	VELDSTRAAT 38	8401 BREDENE

BROUCKE HENRI	LAGRAVIERESTRAAT 6	8401 BREDENE
BROUCKE LEON	LEFFINGESTRAAT 133	8400 OOSTENDE
BROUCKE THEO	P.BREUGHELSTRAAT 1	8401 BREDENE
BRUYNEEL ROGER	BRUSSELSTRAAT 14	8401 BREDENE
BRUYNINCKX FREDDY	PARKLAAN 49	8401 BREDENE
BRYN JOHN	VIOLIERENLAAN 8	8401 BREDENE
BRYSSSE FRANS	MISPELBURGSTRAAT 2	8420 DE HAAN
BRYSSSE JO	DUINENSTRAAT 324	8401 BREDENE
BULCKE WILLIAM	BENEDIKTIJNERSTR. 3	8401 BREDENE
BUSSCHAERT REDGY	SLUISVLIETLAAN 52	8401 BREDENE
CAESTECKER HUBERT	PR. ELISABETHLAAN 2	8401 BREDENE
CAESTECKER SYLVAIN	MOLENSTRAAT 81	8401 BREDENE
CALCOEN MARCEL	VERENIGINGSTRAAT 12	8400 OOSTENDE
CAMERLINCK IGNACE	KAAISTRAAT 3	8400 OOSTENDE
CAMPE AUGUST	ZANDSTRAAT 63	8401 BREDENE
CARDON ROMAIN	BREENDONKLAAN 37	8401 BREDENE
CARETTE ELIE	BREUGHELPARK 8 BUS41	1700 ASSE
CASIER FERNAND	ASTRIDLAAN 87	8401 BREDENE
CASIER OSCAR	ASTRIDLAAN 29	8401 BREDENE
CATTEEUW MARC	MEEUWENLAAN 6	8401 BREDENE
CATELLION ROBERT	WESTKERKSESTRAAT 44	8230 OUDENBURG
CATTRYSSE WILLY	F.VINCKELAAN 106	8401 BREDENE
CHISTIAEN MONIQUE	PR. ELISABETHLAAN 38	8401 BREDENE
CHRISTIAENS M.R.	DE S. DE NAEYERL 80	8400 OOSTENDE
CLAEYS ALBERT	KAPELLESTRAAT 313	8401 BREDENE
CLAEYS DENISE	SLIJPESTEENWEG 61	8430 MIDDELKERKE
CLAEYS DRIES	BOUWMEESTERSTRAAT 2	8400 OOSTENDE
CLAEYS GERARD	STATIONSTRAAT 25	8420 DE HAAN
CLAEYS JOHAN	BRUGSE STEENWEG 59	8401 BREDENE
CLAEYS LEON	GENTSTRAAT 48	8401 BREDENE
CLICTEUR OMER	DRIFTWEG 85	8401 BREDENE
CLOECKAERT NOTREDAME	SPORTLAAN 3	8420 DE HAAN
COCKAERT J.P.	MONIKKENSTRAAT 12	8401 BREDENE
COELUS ROBERT	VISSERSTRAAT 9	8420 DE HAAN
COENYE JOSEPH	ALBERT I WAND.77 b2	8400 OOSTENDE
COLLEMAN JURGEN	STEENOVENSTRAAT 22	8401 BREDENE
COLPAERT ALICE	SLUIZENSTRAAT 3	8401 BREDENE
COLPAERT MAURICE	KAPELLESTRAAT 33	8401 BREDENE
COLPAERT ROBERT	ZANDSTRAAT 101	8401 BREDENE
COLPAERT WILLY	ZUIDOOSTWIJK 12	8401 BREDENE
COLSOUL M.J.	ZANDHEUVEL 4 bus E4	8401 BREDENE
COOL AMEDE	NUKKERSTRAAT 63	8401 BREDENE
COOMANS LOUISE	VERDUNLAAN 2	8401 BREDENE
CORNELLIE GUY	LEFFINGESTRAAT 61	8400 OOSTENDE
CORVELEYN ROGER	RAVERSYDESTRAAT 9	8400 OOSTENDE
COULIER LEO	LOODSENSTRAAT	8400 OOSTENDE
CRUCIFIX ANDRE	BREENDONKLAAN 39	8401 BREDENE
CRUCKE GERARD	BLOEMENLAAN 8	8401 BREDENE
CUYPERS J.M.	OOSTSTRAAT 67	8400 OOSTENDE
D'HONDT HEDWIG	PRINSENLAAN 3	8400 OOSTENDE
D'HULST ROGER	DERBYLAAN 13	8401 BREDENE
DAEMS PAUL	LEOPOLD III LAAN 15	8400 OOSTENDE
DAMMAN ALBERT	FAZANTENLAAN 8	8401 BREDENE
DAMMAN EDDY	BREENDONKLAAN 53	8401 BREDENE
DAMMAN-PIETERS	NUKKERSTRAAT 9	8401 BREDENE
DANGEZ HENRI	VOORHAVENLAAN 80	8400 OOSTENDE
DAVID GUSTAAF	BREENDONKLAAN 22	8401 BREDENE
DAVID LUCIEN	NUKKERWIJKSTRAAT 6	8401 BREDENE
DAVID MARCEL	PARKLAAN 16	8401 BREDENE
DAVID RAYMOND	P.ELISABETHLAAN 51	8401 BREDENE
DE BETHUNE	KASTEELDREEF 10	8510 MARKE
DE BOECK LOUIS	ARMSTRAAT 12	2940 ZEMST
DE BROCK ALFRED	RIETSTRAAT 27	8400 OOSTENDE

NAAM	ADRES	GEMEENTE
DE JONCKHEERE RENE	ANTWERPENSTRAAT 2	8401 BREDENE
DE LEENHEER MARC	MOLENSTRAAT 22	8401 BREDENE
DE MOL JEAN	FRANKRIJKLAAN 9	8401 BREDENE
DE PLANCKE LUC	ROGGESTRAAT 2	8230 OUDENBURG
DE PONTHEIU GIOVANNI	VINKENSTRAAT 23	8400 OOSTENDE
DE PONTHEIU KOEN	EGEMSTRAAT 56	9541 BAMBRUGGE
DE PONTHEIU-RENDERS	NIEUWPOORTSE STW.48	8400 OOSTENDE
DE ROOY GUSTAAF	GOLFSTRAAT 64	8401 BREDENE
DE ROOY J.B.	DUINENSTRAAT 268	8401 BREDENE
DE ROOY RENE	SLUISVLIETLAAN 96	8401 BREDENE
DEBAEDTS NIKO	GROENENDIJKSTRAAT 4	8241 OUDENBURG
DEBAERE DEMAN W.	SCHAARSTRAAT 20	8000 BRUGGE
DEBAILLIE CAMIEL	FRANKRIJKLAAN 3	8401 BREDENE
DEBAILLIE ERIC	FRANKRIJKLAAN 3	8401 BREDENE
DEBAILLIE WILLY	MONIKKENSTRAAT 17	8401 BREDENE
DEBEEN ANGELE	ZANDHEUVEL F12 b 1	8401 BREDENE
DEBEEN HENRI	POLDERSTRAAT 171	8401 BREDENE
DEBLAUWE RAOUL	POLDERSTRAAT 69	8401 BREDENE
DEBROCK MARCEL	NIEUWSTRAAT 76	8401 BREDENE
DEBRUYNE ANDRE	SPAARZAAMHEIDSTR.14	8401 BREDENE
DEBRUYNE GEERT	E.MOREAULAAN 209	8400 OOSTENDE
DEBRUYNE JOZEF	BUURTSPOORWEGSTR.47	8401 BREDENE
DEBRUYNE LUC	E.MOREAUXLAAN 193	8400 OOSTENDE
DEBRUYNE RICHARD	LEOPOLD II LAAN 7.b4	8400 OOSTENDE
DEBRUYNE VALERE	J.BESAGESTRAAT 57	8400 OOSTENDE
DECEUNINCK DANNY	ETTELGEMSTRAAT 46	8230 OUDENBURG
DECKERS YVES	ANTWERPENSTRAAT 42	8401 BREDENE
DECLERCK ANDRE	JOOS D.T.BEERSTL. 22	8401 BREDENE
DECLERCK NOEL	P.MARIE JOSELAAN 11	8401 BREDENE
DECLERCQ DANIEL	VIOLIERENLAAN 49	8400 OOSTENDE
DECLERCQ J.P.	PAUWHOF LAAN 32	8401 BREDENE
DECLERCQ MAURICE	OOSTSTRAAT 44	8400 OOSTENDE
DECLOEDT MAURICE	DRIFTWEG 147	8401 BREDENE
DECOCK SUZY	JOZEF 2 STRAAT 44	8400 OOSTENDE
DECOO FIRMIN	COUPURESTRAAT 32	8401 BREDENE
DECOO JEAN PIERRE	SNIPPERSTRAAT 15	8401 BREDENE
DECOSTER FRANK	RUITERLAAN 18	8401 BREDENE
DECOSTER GEORGES	ROZENLAAN 23	8401 BREDENE
DECRAECKER JOZEF	COUPURESTRAAT 20	8401 BREDENE
DECROOS PAUL	KLAPROZENLAAN 34	8400 OOSTENDE
DECROOS STEFAAN	PARKLAAN 1	8401 BREDENE
DECROP ROBERT	OUD Vliegplein 29	8400 OOSTENDE
DECUYPER ELISABETH	DRIFTWEG 207	8401 BREDENE
DEFEVER CYRIEL	DUINENSTRAAT 171	8401 BREDENE
DEFEVER GERARD	P.ELISABETHLAAN 94/2	8401 BREDENE
DEFEVER JULIA	ROZENLAAN 21	8401 BREDENE
DEFURNE BERNARD	KAPITTELSTRAAT 53	8230 OUDENBURG
DEFURNE JAN	PARKLAAN 8	8401 BREDENE
DEGEEST GASTON	PAUWHOF LAAN 35	8401 BREDENE
DEGOE WILLY	FAZANTENLAAN 4	8401 BREDENE
DEGRAEVE ERIC	VERENIGINGSTRAAT 6	8400 OOSTENDE
DEGRIJSE GUSTAAF	NIEUWSTRAAT 64	8401 BREDENE
DEGRIJSE-SOBRY	PERZIKKENLAAN 28	8400 OOSTENDE
DEGROOTE J.P.	ACACIALAAN 8	8401 BREDENE
DEHAESE MAURICE	VELDSTRAAT 1	8401 BREDENE
DEKETELAERE mevr	RUE DE VISE 34	4544 DALHEM
DEKEYSER DIRK	DR.V.D.WEGHEPLEIN 5	8401 BREDENE
DEKEYSER EMIEL	DR.V.D.WEGHEPLEIN 5	8401 BREDENE
DEKEYSER WILLY	PARKLAAN 29	8401 BREDENE
DEKEYSER-DECOO	KAPELLESTRAAT 155	8401 BREDENE
DEKEYSER-DEWAELE	DUINENSTRAAT 33	8401 BREDENE

DEKNUYDT RAYMOND	DRUIVENLAAN 23	8400	OOSTENDE
DELAERE ERIC	BRUGSE STEENWEG 57	8401	BREDENE
DELAEY NORBERT	AARTRIJKESTRAAT 301	8250	EERNEGEM
DELANGHE GILBERT	KAPELLESTRAAT 119	8401	BREDENE
DELEERSNIJDER MARC	MOLENSTRAAT 40	8401	BREDENEE
DELEU REDGY	POPULIERENLAAN 76	8401	BREDENE
DELILLE GEORGES	BUURTSPOORWEGSTR.55	8401	BREDENE
DEL RUE GEORGES	STAESSENSTRAAT 25	8401	BREDENE
DEMAEGDT ROBERT	KIEVITSTRAAT 17	8400	OOSTENDE
DEMEERE HENRI	KONINGSTRAAT 76	8400	OOSTENDE
DEMETS LIEVEN	DUINENSTRAAT 280	8401	BREDENE
DEMUYNCK GERMAIN	BEDEVAARTSTRAAT 3	8401	BREDENE
DENDOOVEN-PYRA J.P.	HOUTEMSTRAAT 1	3320	HOEGAARDEN
DENECKER FRANS	P.ALBERTLAAN 87	8400	OOSTENDE
DEPAUW HYACINTHE	ROZENLAAN 9	8401	BREDENE
DEPECKER DIRK	MOLENSTRAAT 57 b.A2	8401	BREDENE
DEPREZ FERNAND	AZALEASTRAAT 10	8400	OOSTENDE
DEPUTTER mevr	MEEUWENLAAN 15	8401	BREDENE
DERINCK URBAIN	KAPELLESTRAAT 7	8401	BREDENE
DEROO GILBERT	NUKKERSTRAAT 25	8401	BREDENE
DERUDDER ROGER	F.PROVOOSTPLEIN 7	8401	BREDENE
DESCHACHT DANIEL	LOTUSLAAN 19	8400	OOSTENDE
DESCHACHT GUSTAAF	LARIKSENLAAN 14	8400	OOSTENDE
DESCHACHT JACKIE	SLUIZENSTRAAT 248	8401	BREDENEE
DESCHACHT JULIEN	V.D.SCHRAEGENSTR.14	8401	BREDENE
DESCHEPPER EUGEN	MARIAKERKELAAN 8	8400	OOSTENDE
DESCHEPPER JAN	GELIJKHEIDSTRAAT 56	8400	OOSTENDE
DESMET VALER	BELLEVIE 13	9218	LEDEBERG
DESMET-RAES F.	WERKSTRAAT 42	9000	GENT
DESOPPER GEORGES	H.VANBLAERESTRAAT 9	8401	BREDENE
DESPLENTER VALERE	MONIKKENSTRAAT 21	8401	BREDENE
DESSIN J.P.	FAZANTENLAAN 31	8401	BREDENE
DESWELGH REMI	FR.VINCKELAAN 53	8401	BREDENE
DEUSS JEANNE	VELDSTRAAT 42	8200	BRUGGE
DEVENT GEORGES	URSELLAAN 13	8300	KNOKKE
DEVILLERS JEAN	T.VANLOOSTRAAT 51	8400	OOSTENDE
DEVISCH LUC	H.HARTLAAN 15	8400	OOSTENDE
DEVOS ANDRE	K.ASTRIDLAAN 18	8401	BREDENE
DEVOS FERNAND	RUITERLAAN 8	8401	BREDENE
DEVOS J.P.	KLAPROZENLAAN 9	8401	BREDENE
DEVOS SYLVANO	KAPELLESTRAAT 307	8401	BREDENE
DEVRIENDT WILLY	BRUGSE STEENWEG 53	8401	BREDENE
DEWEVER ERIC	DORPSTRAAT 46	8401	BREDENE
DEWILDE GUSTAAF	BEDEVAARTSTRAAT 6	8401	BREDENE
DEWULF DANIEL	KOERSLAAN 61	8401	BREDENE
DEWULF GEORGES	P.G.DEFEVERSTR.1c	8401	BREDENE
DEWULF-HEUS	OUDE ZAK 13	8000	BRUGGE
DIERICK LUCIE	L.PARETLAAN 16	8401	BREDENE
DILLEN RAYMOND	PONTONSTRAAT 14	8400	OOSTENDE
DIRICKX KAMIEL	TABORALAAN 182	8400	OOSTENDE
DOOMS ROGER	MOLENSTRAAT 17	8401	BREDENE
DOUVERE ETIENNE	BREDENE STEENWEG 4	8400	OOSTENDE
DOUVERE THEOPHIEL	ZANDVOORDESTRAAT 385	8400	OOSTENDE
DREESEN JAN	RODE KRUISSTRAAT 4	1987	OOSTENDE
DUBOIS RENE	NIEUWSTRAAT 60	8401	BREDENE
DUBUY ANDRE	GROENENDIJKSTR. 109	8401	BREDENE
DUBUY PIETER	ZIJDELING 8	8401	BREDENE
DUCHATEAU FRANCOIS	LEFFINGESTRAAT 56,bus 3	8400	OOSTENDE
DUFLOU BERNARD	OUD VliegVeld 63	8400	OOSTENDE
DUFOUR MAURICE	SLUIZENSTRAAT 10	8401	BREDENE
DUMON ANDRE	ZEESTERLAAN 27	8401	BREDENE
DUMON MARIA	DRIFTWEG 1	8401	BREDENE
DUMON MICHELINE	P.ALBERTLAAN 85	8400	OOSTENDE

DUTOIT LUCIEN	BRUGSE STEENWEG 172	8401 BREDENE
DUYCK HUBERT	VERBONDENENLAAN 1	8401 BREDENE
E.H. OLIVIER ALBERT	DRIEKERKENSTRAAT 20	8620 BISSEGEM
*E.H. ASPESLAGH E	BREENDONKLAAN 2	8401 BREDENE
E.H. HEMERYCK D.	KERKSTRAAT 8	8401 BREDENE
E.H. NEIRYNCK	SPANJESTRAAT 6	8850 ARDOOIE
E.H. TACQ JACQUES	P. MARIE JOSELAAN 9	8401 BREDENE
E.Z. H. VINCENTIUS	DORPSTRAAT 144	8401 BREDENE
EECKHOUT RAOUL	WAGENMAKERSTRAAT 1	8401 BREDENE
EEREBOUT JAN	BOSDUIVENSTRAAT 4	8401 BREDENE
EEREBOUT ROGER	KAPELLESTRAAT 229	8401 BREDENE
ELECTRA DUMBO-WEST	TRAMSTATIONSTRAAT 30	8161 LEKE/DIKSMUIDE
ELEWAUT JOZEF	MARTELAARSLAAN 89	9000 GENT
ENEMAN JULES	DRIFTWEG 75	8401 BREDENE
ENEMAN LUC	H. CONCIENCELAAN 2	8401 BREDENE
EVERAERDT PIERRE	DUINENSTRAAT 13	8401 BREDENE
EVERAERT WILLY	DUINENSTRAAT 19	8401 BREDENE
EYLAND DANIEL	POPULIERENLAAN 14	8401 BREDENE
FAICT HERMAN	STEENOVENSTRAAT 28	8401 BREDENE
FAICT MARC	STEENOVENSTRAAT 28	8401 BREDENE
FALIZE J.P.	H. SERRUYSLAAN 78 b19	8400 OOSTENDE
FARAZYN DANIEL	11 JULISTRAAT 75	9000 GENT
FERIER MAURICE	DUINDOORNLAAN 13	8400 OOSTENDE
FERMANS ROGER	S. DEBRUYNESTRAAT 45	8400 OOSTENDE
FEYS HENRI	COCKERILLSTRAAT 8	8400 OOSTENDE
FISCHER ANDRE	HALFWEGHUIS 36	8220 JABBEKE
FISCHER CARLOS	MOLENSTRAAT 92	8401 BREDENE
FLEDERICK ANTOINE	DUINENSTRAAT 273	8401 BREDENE
FLORYN PIERRE	VAN HEMBDENSTRAAT 56	8400 OOSTENDE
FOCKEY ROGER	MELKERIJSTRAAT 2	8400 OOSTENDE
FONTEYNE GILBERTE	HALFWEGHUIS 36	8220 JABBEKE
FRANCIER JAAK	TORHOUTSTEENWEG 509	8400 OOSTENDE
FRANCO YVONNE	DUINENSTRAAT 184	8401 BREDENE
GALAND ROGER	DECOUSEMAKERSTRAAT 1	2000 ANTWERPEN
GELDHOF LOUIS	NUKKERSTRAAT 8	8401 BREDENE
GERRIS ERIC	A. RODENBACHLAAN 9	8401 BREDENE
GERYL ANDRE	BOSDUIVENSTRAAT 12	8401 BREDENE
GERYL AUGUST	NIEUWE DOKSTRAAT 38	8400 OOSTENDE
GERYL ROGER	PLANTENSTRAAT 22	8400 OOSTENDE
GESELLE GUIDO	STROOBLOEMLAAN 33	8400 OOSTENDE
GEVAERT AMEDEE	ONAFHANKELIJKHEID. 4	8400 OOSTENDE
GEVAERT FERDINAND	DUINENSTRAAT 40	8401 BREDENE
GEVAERT-ROTSAERT	DUINENSTRAAT 322	8401 BREDENE
GEVAERT-VANSTEENKIST	DUINENSTRAAT 28	8401 BREDENE
GEYSSENS FRED	MEEUWENLAAN 15	8401 BREDENE
GILLIAERT ETIENNE	KAPELLESTRAAT 239	8401 BREDENE
GOEKINT JULIEN	ZANDVOORDESCHORRE 65	8400 OOSTENDE
GOES RENAUD	TULPENLAAN 1	8401 BREDENE
GOMBERT LAURENT	DRIFTWEG 31	8401 BREDENE
GROENEVINCK FIRMIN	POLDERSTRAAT 21	8401 BREDENE
GRYSON-MESTAGH	ST. RIQUIERSTRAAT 6	8401 BREDENE
GUNST MARCEL	ZANDHEUVEL 1b C12	8401 BREDENE
GUNST WILLY	VELDSTRAAT 18	8401 BREDENE
HAECK KAMIEL	P. BENOITLAAN 22	8401 BREDENE
HAEVERMAET ROGER	PARKLAAN 10	8401 BREDENE
HALLEMEERSCH ANDRE	AALSTSTRAAT 10	8401 BREDENE
HALSBERGHE CAMIEL	MADLIEFJESLAAN 66	8400 OOSTENDE
HANDSCHOEWERKER E.	MOLENSTRAAT 50	8401 BREDENE
HARTMANN JEAN	H. DEVEDELEERSTRAAT 9	1510 BUIZINGHEN
HELSMOORTEEL AUGUST	SPORTSTRAAT 18	8401 BREDENE
HELSMOORTEEL ROGER	DRIFTWEG 153	8401 BREDENE

HELSMOORTEL WERNER	HASSETLSTRAAT 1	8401 BREDENE
HENDRICKX FREDDY	BATTERIJSTRAAT 22	8420 DE HAAN
HERRLING A mevrouw	P.MARIE JOSELAAN 11	8401 BREDENE
HERSSENS ANNIE	SLUISVLIETLAAN 102	8401 BREDENE
HESCHBURG FERNAND	KEERWEG 30	8401 BREDENE
HOLLEVOET ALBERT	SLUIZENSTRAAT 99	8401 BREDENE
HOLLEVOET GASTON	ANTWERPENSTRAAT 14	8401 BREDENE
HOLLEVOET GOEDELE	WILGENLAAN 32	8400 OOSTENDE
HOSTE REDGY	VOORHAVENLAAN 167	8400 OOSTENDE
HOSTE ROGER	P.ELISABETHLAAN 71	8401 BREDENE
HOSTEN WILFRIED	ST.RIQUIERSTRAAT 10	8401 BREDENE
HOSTYN BERNARD	DOOPSTRAAT 32	8401 BREDENE
HOSTYN JAN	ZWALUWSTRAAT 118	8400 OOSTENDE
HOSTYN JEF	F.ORBANSTRAAT 89	8400 OOSTENDE
HOSTYN NORBERT	BRUSSELSTRAAT 18	8400 OOSTENDE
HOSTYN PAUL	BRUGGELAAN 12	8401 BREDENE
HUBERT MICHEL	BUURTSPOORWEGSTRAAT 60	8401 BREDENE
HUBRECHTSEN FREDDY	GERSTSTRAAT 35A	8400 OOSTENDE
HUYGHE-KIMPE	GROENENDIJKSTRAAT 141	8401 BREDENE
HUYGHEBAERT ANDRE	VERBONDENENLAAN 8	8401 BREDENE
HUYS SYLVAIN	KWADEWEG 3	8401 BREDENE
INGELBRECHT WILFRIED	KAPELLESTRAAT 121	8401 BREDENE
INGHELBRECHT ANDRE	WILGENLAAN 76	8400 OOSTENDE
IPPEL SIMON	VERENIGINGSTRAAT 161	8400 OOSTENDE
JONCKHEERE CYRILLE	NOORDEDESTRAAT 54	8401 BREDENE
JONCKHEERE GASTON	ROZENLAAN 15	8401 BREDENE
JONCKHEERE GEERT	DUINENSTRAAT 157	8401 BREDENE
JONCKHEERE ROBERT	VELDSTRAAT 40	8401 BREDENE
JONCKHEERE ROGER	DRIFTWEG 133	8401 BREDENE
JOSEPH GILBERT	TER CUEREPLEIN 5	8401 BREDENE
JOSEPH RUDY	KEERWEG 61	8401 BREDENE
KERCKHOF KAREL	PLASSENDALE STEENWEG 4	8401 BREDENE
KERCKHOF MARCEL	K.ASTRIDLAAN 55A	8401 BREDENE
KIMPE MARCEL	DUINENSTRAAT 356	8401 BREDENE
KIMPE PIERRE	6 TTR POST 10	B.S.D.
KLAUSING JOSEPH	KONINGINNELAAN 34 b2	8400 OOSTENDE
KNOCKAERT CYRIEL	VREDESTRAAT 22	8401 BREDENE
KNOCKAERT CYRILLE	NOORDZEESTRAAT 32	8401 BREDENE
KNOCKAERT RICHARD	BREDENE STEENWEG 37	8400 OOSTENDE
KNOCKAERT ROGER	TABORALAAN 234	8400 OOSTENDE
KNUUDE MARCEL	DORPSTRAAT 92	8401 BREDENE
KYNDT OMER	GISTELSTEENWEG 11	8230 OUDENBURG
LABEKE-MASSART	COUPURESTRAAT 8	8401 BREDENE
LACOERE ANDRE	VERENIGINGSTRAAT 20	8401 BREDENE
LAGA LAURENT	POLDERSTRAAT 131	8401 BREDENE
LAGA ROGER	BRABANTSTRAAT 2	8400 OOSTENDE
LAGAST RAYMOND	DRIFTWEG 79	8401 BREDENE
LAGROU WILFRIED	GOLFSTRAAT 66	8401 BREDENE
LAMBERSY JOHAN	MOLENSTRAAT 18	8401 BREDENE
LAMBRECHT GUSTAAF	VOORHAVENLAAN 173	8400 OOSTENDE
LAMS EDMOND	BLAKMEERS 40	1790 HEKELGEM
LAMS MARGINET	COORNAERTDREEF 11/004	8748 DESSELGEM
LAMS MARIA	DUINENSTRAAT 330 b.3	8401 BREDENE
LAMS- MARGINET	COORNAERTDREEF 11/004	8748 DESSELGEM
LANTSOGHT JACQUES	A.PLOVIEPLEIN 22	8401 BREDENE
LAPON PAUL	LELIELAAN 10	8400 OOSTENDE
LASAT WILLY	SPAARZAAMHEIDSTRAAT 48	8401 BREDENE
LATESTTE HUBERT	ACHT ZALIGHEDEN 2	8240 GISTEL
LATESTTE OSCAR	F.VINCKELAAN 68	8401 BREDENE
LAUWEREINS ERIC	STEENWEG OP GISTEL 238	8400 OOSTENDE

LAUWEREYNS MARTINE	POLDERSTRAAT 54	8401	BREDENE
LAUWEREYNS MICHEL	KREEKSTRAAT 2	8400	OOSTENDE
LAUWEREYNS ROLAND	BUURTSPOORWEGSTRAAT 91	8401	BREDENE
LAUWEREYNS YVETTE	NUKKERSTRAAT 11	8401	BREDENE
LEBBE LODEWIJK	PATER G.DEFEVERSTRAAT 1a	8401	BREDENE
LECLUYSE DANY	STAESSENSTRAAT 22	8401	BREDENE
LECOUTERE MARIA	DRIFTWEG 63	8401	BREDENE
LEIRMAN ANDRE	TABORALAAN 130	8400	OOSTENDE
LEMS ANDRE	NUKKERWIJKSTRAAT 2	8401	BREDENE
LERAT GEORGES	POPULIERENLAAN 8	8401	BREDENE
LERMYTE ALBERT	MARIAKERKELAAN 18	8400	OOSTENDE
LIEVENS WILLY	DORPSTRAAT 74	8401	BREDENE
LINGIER DANIEL	WAGENMAKERSTRAAT 18	8401	BREDENE
LINGIER R. mevrouw	DORPSTRAAT 104	8401	BREDENE
LOMBREZ GREGOIRE	DUINENWZEG 347	8430	MIDDELKERKE
LONCKE ROGER	VOORHAVENLAAN 151	8400	OOSTENDE
LOOSVELD JACQUES	L.PARETLAAN 28	8401	BREDENE
LOY ALFRED	DUINHELMLAAN 5	8401	BREDENE
LOY WALTER	KAPELLESTRAAT 12	9430	NIEUWERKERKE
LUCA EDGARD	KAPELLESTRAAT 12	8230	OUDENBURG
LUCA ROBERT	P.ALBERTLAAN 71	8400	OOSTENDE
LUCIDERME ALBERT	SLUISVLIETLAAN 67	8401	BREDENE
LUST DIRK	SPAARZAAMHEIDSTRAAT 56	8401	BREDENE
LUST GASTON	VINGERLINGSTRAAT 17 b16	8400	OOSTENDE
MAENE DANIEL	MONIKKENSTRAAT 18	8401	BREDENE
MAERTENS BERNARD	ST.PAULUSSTRAAT 40	8400	OOSTENDE
MAES JACKIE	H.ZWAENEPOELSTRAAT 1	8401	BREDENE
MAEYAERT BERT	PLASSENDALESTEENWEG 6A	8401	BREDENE
MAHIEU M.C.	DUINENSTRAAT 123	8401	BREDENE
MAHIEU RAYMOND	DUINENSTYRAAT 186	8401	BREDENE
MAHIEU WILLY	ZANDSTRAAT 33	8401	BREDENE
MAJOR JAMES	KERKSTRAAT 25	8400	OOSTENDE
MAJOR WALTER	KASTANJELAAN 52	8400	OOSTENDE
MAKELBERGE	G.GESELLESTRAAT 29	8401	BREDENE
MAKELBERGE JANNIE	BREENDONKLAAN 12	8401	BREDENE
MAKELBERGE JOHNNY	P.ALBERTLAAN 13	8400	OOSTENDE
MAKELBERGE RONNY	GOED TER PAUW 8	9130	LOCHRISTI
MARCHAL W mevrouw	ALBERT1WANDELING 37	8400	OOSTENDE
MAREST PAUL	DORPSTRAAT 96	8401	BREDENE
MARLEIN WILLY	F.VINCKELAAN 97	8401	BREDENE
MARTENS GHISLAIN	FRANKRIJKLAAN 5	8401	BREDENE
MASSCHELEYN PATRICK	MOLENSTRAAT 58	8401	BREDENE
MASSELEYN ERIC	PAUWHOFLAAN 22	8401	BREDENE
MASSENHOVE ALFONS	ZANDVOORDESTRAAT 58	8400	OOSTENDE
MASSENHOVE FRANCINE	KWARTELSTRAAT 14	8400	OOSTENDE
MAWET JEANINE	IJZERLAAN 7	8401	BREDENE
MECHELE JULIEN	SPAARZAAMHEIDSTRAAT 38	8401	BREDENE
MEESSCHAERT CHARLES	DUINENSTRAAT 169	8401	BREDENE
MEESSCHAERT HENRI	K.ASTRIDLAAAN 53	8401	BREDENE
MEEZE ROMAIN	P.MARIE JOSELAAN 6	8401	BREDENE
MELIS ETIENNE	DUINENSTRAAT 345	8401	BREDENE
MELIS GODELIEVE	SLUISVLIETLAAN 104	8401	BREDENE
MESTDAGH FRANS	GOLFSTRAAT 23	8401	BREDENE
MESTDAGH MARTHA	GENTSTRAAT 10	8401	BREDENE
MESTDAGH MONIQUE	GOLFSTRAAT 23	8401	BREDENE
METDEPENNINGEN FRANK	ZUIDOOSTWIJK 8	8401	BREDENE
METSU ROLAND	ZANDSTRAAT 91	8401	BREDENE
METSU WALTER	ASTRIDLAAN 15B	8401	BREDENE
METSU WILLY	DR.E.MOREAULAAN 263	8400	OOSTENDE
MEYERS ALFONS	SLUISVLIETLAAN 42	8401	BREDENE

MEYSMAN LOUIS	BUURTSPOORWEGSTRAAT 52	8401	BREDENE	
MEYSMAN ROLAND	BUURTSPOORWEGSTRAAT 52	8401	BREDENE	
MEYUS CARLOS	IJZERLAAN 2	8401	BREDENE	
MINNE GERMAIN	ZANDSTRAAT 105	8401	BREDENE	
MISSIAEN ROBERT	LIBELLAAN 6	8400	OOSTENDE	
MOERMAN NESTOR	NIEUWSTRAAT 7	8400	OOSTENDE	
MOERMANS	VREDESTRAAT 19c	8400	OOSTENDE	
MOLLEMAN JESSIE	DUINHELMELAAN 4	8401	BREDENE	
MOMMERENCY OSCAR	ROZENLAAN 25	8401	BREDENE	
MONTENY ROLAND	SPAARZAAMHEIDSTRAAT 39	8401	BREDENE	
MOYAERT GEORGES	PARKLAAN 55	8401	BREDENE	
MOYAERT SUZANNE	VOORHAVENLAAN 1 bus 33	8400	OOSTENDE	
MUYLAERT FREDDY	BATTERIJSTRAAT 38	8420	KLEMSKERKE	
MYNY ROSETTE	NUKKERSTRAAT 26	8401	BREDENE	
NAESEN PIERRE	VIOLIERENLAAN 10	8401	BREDENE	
NAESSENS DANIEL	P.VERCOULLIESTRAAT 29	8400	OOSTENDE	
NEELS ERNA	EKSTERSTRAAT 8	8401	BREDENE	
NEIRINCK HENRI	BENEDIKTIJNERSTRAAT 16	8401	BREDENE	
NEIRYNCK ROBERT	DORPSTRAAT 86	8401	BREDENE	
NEYT POL	DORPSTRAAT 31	8401	BREDENE	
NOULEZ RONNY	ZANDHEUVEL 4 bus J5	8401	BREDENE	
NOWAK RICHARD	ZANDHEUVEL 1 b 6B	8401	BREDENE	
NYSSSEN JULES	DORPSTRAAT 20	8401	BREDENE	
OPSTAELE ROGER	L.PARETLAAN 24	8401	BREDENE	
ORLANS RICHARD	PARELHOENSTRAAT 66	9000	GENT	
PANCOUCKE R	9 GP OP TELECOM	4090	POST 41	BSD
PAREIN JOS	BRUGSE STEENWEG 57A	8401	BREDENE	
PASSCHYN COTTIAU F.	DRUIVENLAAN 9	8400	OOSTENDE	
PATTYN WILLY	MOLENSTRAAT 60	8401	BREDENE	
PIERLOOT ROLAND	ELISABETHLAAN 21	8400	OOSTENDE	
PIETERS ETIENNE	P.BENOITLAAN 30	8401	BREDENE	
PIETERS WILLY	TROONSTRAAT 256	8400	OOSTENDE	
PILLE-BEUSELINCK	DUINENSTRAAT 15	8401	BREDENE	
PINCKET JOZEF	GROENENDIJKSTRAAT 149	8401	BREDENE	
PITTELJON GUSTAAF	FRANKRIJKLAAN 36	8401	BREDENE	
PITTERY GILBERT	BUURTSPOORWEGSTRAAT 87	8401	BREDENE	
PLAETEVOET JAAK	ROZEMARIJNSTRAAT 12	8400	OOSTENDE	
PLOVIE ARIANNE	KRIEKESTRAAT 54	8250	EERNEGEM	
PLOVIE MARCEL	EIGEN HAARDSTRAAT 9	8400	OOSTENDE	
POITIER ESTHER	GROENENDIJKSTRAAT 80	8401	BREDENE	
POLLET FREDDY	DUINENSTRAAT 23	8401	BREDENE	
POPPE MARCEL	VAN ISEGEMLAAN 33 b.8	8400	OOSTENDE	
POPPE ROGER	SPAARZAAMHEIDSTRAAT 76	8401	BREDENE	
POPPE-MESTAGH	FRANKRIJKLAAN 8	8401	BREDENE	
POTTIER LIONEL	F.VINCKELAAN 37	8401	BREDENE	
PRAET JOZEF	VERBONDENENLAAN 3	8401	BREDENE	
PROVOOST EMIEL	P.MICHILES LAAN 33	8400	OOSTENDE	
PUIS GUSTAAF	KEERWEG 23	8401	BREDENE	
PUYSTIENS FRANS	DERBYLAAN 1	8401	BREDENE	
PYRA CAMIEL	KAPELLESTRAAT 131	8401	BREDENE	
PYRA GEORGES	DORPSTRAAT 74	8401	BREDENE	
PYRA GERARD	SLUISVLIETLAAN 62	8401	BREDENE	
PYRA RAF	RUIITYERLAAN 12	8401	BREDENE	
PYRA REMI	VIOLIERENLAAN 18	8401	BREDENE	
QUESTIER MARCEL	ST.RIQUIERSTRAAT 11	8401	BREDENE	
QUESTIER ROGER	FRANKRIJKLAAN 16	8401	BREDENE	
RAES-SCHALLIER	PARKLAAN 20	8401	BREDENE	
RAMAKERS MARIA	GENTSTRAAT 32	8401	BREDENE	
RAU RAYMOND	TORHOUTSE STEENWEG 7 b14	8400	OOSTENDE	
REMAUT JEANETTE	ST.FRANCISCUSSTR.55 b.6	8400	OOSTENDE	

REUNBROECK JENNY	AUG. BEERNAERTSTRAAT 24	8400	OOSTENDE
REUNBROECK RENE	VOORHAVENLAAN 171	8400	OOSTENDE
REYBROUCK MAURICE	H. ZWAENEPOELSTRAAT 5	8401	BREDENE
RIGAUX FREDDY	TER HEYDELAAN 336	2100	DEURNE
RIVIERE EMMANUEL	ST. RIQUIERSTRAAT 16	8401	BREDENE
ROMBOUTS JOSEPH	KAPELSESTRAAT 42	2080	KAPELLEN
ROMMEL GABRIEL	WEG NAAR ZWARTBERG 195	3660	OPGLABEEK
ROORYCK DANIEL	LEOPOLD II LAAN 3	8400	OOSTENDE
ROOSE ROGER	STUIVERSTRAAT 290	8400	OOSTENDE
ROSSEEL ANDRE	HOEFIJZERLAAN 81	8420	DE HAAN
ROSSEEL GEORGES	DR. E. MOREAUXLAAN 65	8400	OOSTENDE
RO TSAERT DIERK	JOOS DE T. BEERSTLAAN 16	8401	BREDENE
RO TSAERT FREDDY	FRANKRIJKLAAN 4	8401	BREDENE
RO TSAERT RENE	DORPSTRAAT 4	8401	BREDENE
ROUSELLE MARC	NOORDEDESTRAAT 91	8401	BREDENE
ROUSELLE ROBERT	DRIFTWEG 25	8401	BREDENE
ROUSSEEUW CHARLES	NOORDZEESTRAAT 21	8401	BREDENE
RUYSSCHAERT AIME	DUINENSTRAAT 153	8401	BREDENE
SAELENS MARIE	POLDERSTRAAT 135	8401	BREDENE
SAMAAY WILLY	BATTERIJSTRAAT	8420	KLEMSKERKE
SAUDEMONT PAULA	VERSTELLESTRAAT 1	8400	OOSTENDE
SCHAMP EDMOND	DUINENSTRAAT 135	8401	BREDENE
SCHAMP YVAN	ZEESTERLAAN 40	8401	BREDENE
SCHILLEWAERT ARTHUR	GOLFSTRAAT 14	8401	BREDENE
SCHILLEWAERT F	NUKKERSTRAAT 67	8401	BREDENE
SCHRAM RAYMONDE	GROENENDIJKSTRAAT 1	8401	BREDENE
SCHUYESMANS ROBERT	HOFSTRAAT 28 b.32	8400	OOSTENDE
SERVAIS GHISLAIN	TORHOUTSE STEENWEG 328	8400	OOSTENDE
SERVAIS-STERCKX	TORHOUTSE STEENWEG 328	8400	OOSTENDE
SEYNAEVE RAPHAEL	H. ZWAENEPOELSTRAAT 11	8401	BREDENE
SEYS WILLY	OOSTSTRAAT 36	8400	OOSTENDE
SIMOENS-HAUTEKIET	KEIGNAERTLAAN 56	8400	OOSTENDE
SINNAEVE RENE	F. VINCKELAAN 51	8401	BREDENE
SLEGERS JEAN	VISSERSKAAI 34 OLD FISHER	8400	OOSTENDE
SMETS FRANS	DRIFTWEG 17	8401	BREDENE
SMISSAERT EMIEL	H. SERRUYSLAAN 4 b.9	8400	OOSTENDE
SMISSAERT RITA	NUKKERSTRAAT 97	8401	BREDENE
SMITH JOHN	VERBONDENENLAAN 2	8401	BREDENE
SOETE FRANÇOISE	L. PARETLAAN 19	8401	BREDENE
SPEGELAERE ROGER	LEOPOLDSTRAAT 17	8100	TORHOUT
STADSBIBLIOTHEEK	FEESTPLEIN 1	8400	OOSTENDE
STAELENS MARC	WERKTUIGKUNDIGENSTRAAT 23	8400	OOSTENDE
STAELENS MAURICE	JOZEFIISTRAAT 29 b.28	8400	OOSTENDE
STANDAERT R	DAHLIALAAN 54	8400	OOSTENDE
STEEN HUBERT	MORINENLAAN 27	8401	BREDENE
STEEN YVAN	KASTEELLAAN 4	8401	BREDENE
STEENACKER HENRI	L. V. TYGHEMLAAN 55	8400	OOSTENDE
STEENACKER ROGER	SLUIZENSTRAAT 190	8401	BREDENE
STEENHUYSS FRANS	SLUIZENSTRAAT 107	8401	BREDENE
STORME RACHEL	SLUIZENSTRAAT 238	8401	BREDENE
STRAGIER RICHARD	DARWINLAAN 121A	8401	BREDENE
STROBBE JACQUES	DRIFTWEG 41	8401	BREDENE
STUBBE JOZEF	SLUISVLIETLAAN 75	8401	BREDENE
T'JAMPENS RIK	DUINENSTRAAT 244	8401	BREDENE
T'JAMPENS-MESTAGH	GOLFSTRAAT 17	8401	BREDENE
TACK MARCEL	P. ELISABETHLAAN 34	8401	BREDENE
TAILLIAERT ROGER	ZEGELAAN 16B	8401	BREDENE
TEETAERT RAYMOND	DIKSMUIDESTRAAT 33	8370	BLANKENBERGE
TERRYN HENRIETTE	BUURTSPORWEGSTRAAT 89	8401	BREDENE
TERRYN REDGY	VREDESTRAAT 33	8401	BREDENE
TEUNKENS MARIE	ZUIDSTRAAT 2	8401	BREDENE
THOEN HUGO	ERFGOEDLAAN 7	9800	DEINZE
TIMMERMANS ROGER	ST. SEBASTIAANSTRAAT 24	8400	OOSTENDE

TOURLOUSE HENRI	ZEESTERLAAN 35	8401 BREDENE
TOUSSEYN JACQUES	P.BENOITLAAN 34	8401 BREDENE
TRATSAERT RAYMOND	SPAARZAAMHEIDSTRAAT 51	8401 BREDENE
TROMONT HERVE	SPAARZAAMHEIDSTRAAT 99	8400 OOSTENDE
TULPIN MEDARD	NOORDEDESTRAAT 112	8401 BREDENE
VALCKE GUIDO	V.D.STICHELENSTRAAT 135	8400 OOSTENDE
VAN ACKER LAURENTIUS	DUINENSTRAAT 151	8401 BREDENE
VAN ALDERWEIRELDT E	E.HAMMANSTRAAT 14	8400 OOSTENDE
VAN CAILLIE ANDRE	VERENIGINGSTRAAT 36	8400 OOSTENDE
VAN CANNEYT mevrouw	HASSELTSTRAAT 3 b.3	8401 BREDENE
VAN CAUTER MARC	NUKKERSTRAAT 58	8401 BREDENE
VAN CLEVEN WILLY	PARKLAAN 32	8401 BREDENE
VAN CRAEYNEST R	BLAUWKASTEELSTRAAT 103	8400 OOSTENDE
VAN DAELE GEORGES	VAARTSTRAAT 3	8401 BREDENE
VAN DAELE SERGE	COUPURESTRAAT 7	8401 BREDENE
VAN DE WALLE PAUL	ALBATROSSTRAAT 15	8400 OOSTENDE
VAN DEILE ROGER	POLDERSTRAAT 85	8401 BREDENE
VAN DROOGENBROECK G	KAPELLESTRAAT 22	8401 BREDENE
VAN DYCK DYMPHA	EUROPALAAN 1	2610 WILRIJK
VAN HOOREN FREDDY	RINGLAAN ZUID 106	8420 DE HAAN
VAN ISACKER JACQUES	BREENDONKLAAN 49	8401 BREDENE
VAN ISEGHEM AUGUST	STOCKHOLMSTRAAT 47	8400 OOSTENDE
VAN LAERE GERARD	BUURTSPOORWEGSTRAAT 63	8401 BREDENE
VAN MOORTELO ROBERT	ZEESTERLAAN 23	8401 BREDENE
VAN RICKSTAL HENDRIK	ZWALUWENSTRAAT 63	8400 OOSTENDE
VAN STEENE ALINE	STOKERSTRAAT 5	8400 OOSTENDE
VAN VLAANDEREN R	F.VINCKELAAN 5	8401 BREDENE
VAN WALLEGHEM MEDARD	DUINENSTRAAT 2	8401 BREDENE
VANACKER R	PARKLAAN 70	8401 BREDENE
VANBAELENBERGHE A	VOORHAVENLAAN 33	8400 OOSTENDE
VANBAVICKHOVE M.	SLUIZENSTRAAT 234	8401 BREDENE
VANBESIEN GEORGETTE	DORPSTRAAT 29	8401 BREDENE
VANBIERVLIET-MARLEIN	GULDENSPORENLAAN 2 b.13	8400 OOSTENDE
VANBUREN ROGER	PAUWHOF LAAN 52	8401 BREDENE
VANCOILLIE DANIEL	BOSDUIFLAAN 20	8420 DE HAAN
VANDAMME PATRIEK	KASTANJELAAN 76	8400 OOSTENDE
VANDE CASTEELE LOUIS	ST.RIQUIERSTRAAT 17	8401 BREDENE
VANDE WEGHE JAN	P.ALBERTLAAN 70	8400 OOSTENDE
VANDEBUSSCHE M	BUURTSPOORWEGSTRAAT 53	8401 BREDENE
VANDECASTEELE ANDRE	WILGENLAAN 11	8420 KLEMSKERKE
VANDECASTEELE CHARLE	BREENDONKLAAN 26	8401 BREDENE
VANDECASTEELE HENRI	MOLENSTRAAT 88	8401 BREDENE
VANDECASTEELE JEAN	SPAARZAAMHEIDSTRAAT 82	8401 BREDENE
VANDEKERCKHOVE M	BRUSSELSTRAAT 12	8401 BREDENE
VANDEKINDEREN JOZEF	NOORDEDESTRAAT 34	8400 OOSTENDE
VANDEN BUSSCHE WILLY	F.VINCKELAAN 99	8401 BREDENE
VANDENBERGHE ANDRE	KERAMIEKSTRAAT 2	8400 OOSTENDE
VANDENBERGHE EDWIN	DORPSTRAAT 14	8420 DE HAAN
VANDENBERGHE JOHNNY	BATTERIJSTRAAT 74	8401 BREDENE
VANDENBERGHE MAURICE	E.HAMMANSTRAAT 31	8400 OOSTENDE
VANDENBERGHE WILLY	BENEDIKTIJNERSTRAAT 17	8401 BREDENE
VANDENBOGAERDE C	SLUIZENSTRAAT 180	8401 BREDENE
VANDENBOGAERDE G.	ANTWERPENSTRAAT 52	8401 BREDENE
VANDENBOGAERDE MARCE	BRUGSE STEENWEG 176	8401 BREDENE
VANDENBON OCTAAF	ZANDEHEUVEL 1 b.F10	8401 BREDENE
VANDEBROUCKE G	POLDERSTRAAT 30	8401 BREDENE
VANDEBROUCKE M.	P.ELISABETHLAAN 44 b.4	8401 BREDENE
VANDENDRIESSCHE M.	VAARTSTRAAT 33	8401 BREDENE
VANDEPITTE CONSTANT	CHRISTINELAAN 5 b. 8	8420 DE HAAN
VANDEPITTE CYRIEL	NOORDEDESTRAAT 9	8400 OOSTENDE
VANDEPITTE FERNAND	KAPELLESTRAAT 79	8401 BREDENE

VANDEPITTE GERMAIN	BLANKENBERGSE STEENW. 158	8000	BRUGGE
VANDER WAL DANIEL	TORHOUTSTEENWEG 130	8400	OOSTENDE
VANDEBOKEN MARCEL	LELIELAAN 8	8240	GISTEL
VANDERGHOTE LEOPOLD	BENEDIKTIJNERSTRAAT 30	8401	BREDENE
VANDERMEEREN JOZEF	ZEELAAN 16	8401	BREDENE
VANDERSTICHELEN M.L.	KEERWEG 43	8401	BREDENE
VANDERWAL ARTHUR	DORPSTRAAT 89	8401	BREDENE
VANDEVELDE FRANÇOIS	CHRISTINASTRAAT 83	8400	OOSTENDE
VANDEWALLE GINO	DORPSTRAAT 82	8401	BREDENE
VANDEWALLE MARIA	POLSTRAAT 14	9080	MOERBEKE
VANDEWALLE WERNER	SPAARZAAMHEIDSTRAAT 34	8401	BREDENE
VANHAVERBEKE EDDY	NIEUWPOORTSTEENWZEG 20A	8400	OOSTENDE
VANHOOREN RAYMOND	NOORDZEESTRAAT 8	8401	BREDENE
VANHOOREN WILLY	NOORDZEESTRAAT 8	8401	BREDENE
VANHOOREN mevrouw	ZEELAAN 9	8401	BREDENE
VANHOUCKE RENE	VREDESTRAAT 16	8401	BREDENE
VANHOUTTE JOZEF	SHELLENLAAN 20	8401	BREDENE
VANHOUTTE STAN	ZEESTERLAAN 46	8401	BREDENE
VANHUYFTE MARC	DUINENSTRAAT 168	8401	BREDENE
VANLEENHOVE FRANS	DUINENSTRAAT 35	8401	BREDENE
VANLEENHOVE GILBERT	BATTERIJSTRAAT 66	8401	BREDENE
VANLOO RENE	DUINENSTRAAT 333	8401	BREDENE
VANLOO ROLAND	KASTEELLAAN 11	8401	BREDENE
VANMASSENHOVE ALINE	A.PLOVIEPLEIN 10	8401	BREDENE
VANMASSENHOVE ANDRE	ZANDHEUVEL 1 b.49	8401	BREDENE
VANMASSENHOVE CAMIEL	P.ASTRIDLAAN 75	8401	BREDENE
VANMASSENHOVE FERNAN	DORPSTRAAT 2A	8401	BREDENE
VANMASSENHOVE ROLAND	SLUISVLIETLAAN 33	8401	BREDENE
VANMASSENHOVE TONY	P.BENOITLAAN 16	8401	BREDENE
VANMOORTELE ERIC	BENEDIKTIJNERSTRAAT 28	8401	BREDENE
VANPARYS-PIETERS	STEENSTRAAT 10	8401	BREDENE
VANREEMST	L.PARETLAAN 15	8401	BREDENE
VANREEMORTELE ERIC	TARWESTRAAT 57	8400	OOSTENDE
VANSLEMBROECK ANDRE	MOLENDORPKAAT 3	8400	OOSTENDE
VANSTEENE REMI	ZEESTERLAAN 14	8401	BREDENE
VANSTEENKISTE MAUR.	IJZERLAAN 5	8401	BREDENE
VANSTEENKISTE OSCAR	NUKKERSTRAAT 7	8401	BREDENE
VANSTEENKISTE ROGER	RUITERLAAN 4	8401	BREDENE
VANSTEENKISTE ROLAND	SLUISVLIETLAAN 100	8401	BREDENE
VANTHUYNE GILBERT	DORPSTRAAT 38	8401	BREDENE
VANWALLEGHEM HONORE	CALLAERTWALLEDREEF 33	8240	GISTEL
VANWALLEGHEM RENE	F.ORBANSTRAAT 59	8400	OOSTENDE
VELGHE ALFONS	DORPSTRAAT 120	8401	BREDENE
VELGHE DIRK	K.ASTRIDLAAN 79	8401	BREDENE
VELLE MARCEL	POPULIERENLAAN 51	8401	BREDENE
VENMANS-CORDIER	KEERWEG 63	8401	BREDENE
VERBANCK LOUIS	STAESSENSTRAAT 3	8401	BREDENE
VERBANCK MARIA	DRIFTWEG 65	8401	BREDENE
VERBANCK RICHARD	DRIFTWEG 65	8401	BREDENE
VERBURGH ANDRE	ZWANENLAAN 75	8400	OOSTENDE
VERBURGH EDDY	LONGCHAMPLAAN 101	8400	OOSTENDE
VERCRUYSSSE ANDRE	V.HEMBDENSTRAAT 13	8400	OOSTENDE
VERDUYN E, mevrouw	V.ISEGHEMLAAN 115 b.14	8400	OOSTENDE
VERHAEGHE ALBERT	STIJN STREUVELLAAN	8600	MENEN
VERHAEGHE ERIC	F.HALSPLEIN 27	8401	BREDENE
VERHAEGHE LACOERE	TOEKOMSTSTRAAT 5	8401	BREDENE
VERHAEGHE-ALLARD	NOORDEDESTRAAT 72	8401	BREDENE
VERHEECKE FRITS	MOLENSTRAAT 48	8401	BREDENE
VERLAECKE AUGUST	ZANDVOORDESTRAAT 119	8400	OOSTENDE
VERLINDE ANDRE	BENEDIKTIJNERSTRAAT 24	8401	BREDENE

VERLINDE ROGER	NUKKERSTRAAT 86	8401 BREDENE
VERMEERSCH GILBERT	BLAUWKASTEELSTRAAT 98	8400 OOSTENDE
VERMEERSCH JUVENAL	NUKKERSTRAAT 78	8401 BREDENE
VERMEIRE HERMAN	KLEMSKERKESTRAAT 21	8401 BREDENE
VERMEIRE-DECOO	POLDERSTRAAT 35	8401 BREDENE
VERMEULEN ARSENE	PATER G.DEFEVERSTRAAT 22	8401 BREDENE
VERMEULEN ROLAND	DUINENSTRAAT 219	8401 BREDENE
VERMOORTEEL ANDRE	KAPELLESTRAAT 61	8401 BREDENE
VERSCOOREN M.L.	PARKLAAN 24	8401 BREDENE
VERSLUYS KAMIEL	KAPELLESTRAAT 167	8401 BREDENE
VERSLUYS LUCIENNE	ZEESTERLAAN 17	8401 BREDENE
VERSLUYS MARLEEN	BRUSSELSTRAAT 8	8401 BREDENE
VERSLUYS NOEL	BRUSSELSTRAAT 4	8401 BREDENE
VERSLUYS PIERRE	BRUSSELSTRAAT 10	8401 BREDENE
VERSLUYS ROLAND	BRUGSE STEENWEG 53A	8401 BREDENE
VERSLUYS WILLY	KAPELLESTRAAT 167	8401 BREDENE
VERSLYCKEN ELZA	KAPELLESTRAAT 45	8401 BREDENE
VERSTRAETE D.	ENGELENDALELAAN 140	8320 BRUGGE
VERSTRAETE FRANK	OVERVLOEDSTRAAT 59	8400 OOSTENDE
VERSTRAETE MARC	BATTERIJSTRAAT 38	8420 KLEMSKERKE
VERVAECKE MARCEL	P.MARIE JOSELAAN 3	8401 BREDENE
VIAENE GODELIEVE	FRANKRIJKLAAN 50	8401 BREDENE
VIAENE-VIVEY	A.BEERNAERTSTRAAT 23	8400 OOSTENDE
VIEREN GILBERT	EKSTERSTRAAT 19	8401 BREDENE
VILAIN OMER	ROGIERLAAN 38	8400 OOSTENDE
VINCKE WILLY	NOORDHOFSTRAAT 13	8401 BREDENE
VRAMBOUT EMIEL	P.ELISABETHLAAN 46	8401 BREDENE
VRANCKEN PAUL	TABORALAAN 106	8400 OOSTENDE
VRANCKEN RAYMOND	VICOGNEDIJK 26	8400 OOSTENDE
VRANCKEN WILLY	GROENENDALELAAN 51	8400 OOSTENDE
VROMAN MARC	VICOGNEDIJK 15	8400 OOSTENDE
VYVEY ROLAND	ZANDVOORDESTRAAT 232	8400 OOSTENDE
WALTERS GUIDO	H.BORGERSTRAAT 107	8400 OOSTENDE
WARLOP BERNARD	K.ASTRIDLAAN 62	8401 BREDENE
WETS EDDY	SPREEUWENLAAN 20	8400 OOSTENDE
WEYNEN EUGENE	BRUGSE STEENWEG 49	8401 BREDENE
WILLAERT J.P.	VAN DYCKSTRAAT 22	8400 OOSTENDE
WILLEMS TONY	ST.CLARADREEF 28	8000 BRUGGE
WILLEPUT ARSENE	POPULIERENLAAN 82	8401 BREDENE
WYBO ALFONS	VICOGNELAAN 5	8401 BREDENE
WYNTIN HERMAN	SLUIZENSTRAAT 130A	8401 BREDENE
ZANDERS ROGER	PLASSENDALE STEENWEG 15A	8400 OOSTENDE
ZWAENEPOEL FERNAND	PESCATORSTRAAT 54	8401 BREDENE
ZWAENEPOEL WALTHER	ZANDSTRAAT 103A	8401 BREDENE
ZWAENEPOEL WILLY	ZEGELAAN 2	8401 BREDENE
ZWART ARIE	KOERSLAAN 47	8401 BREDENE

